

~~K11454~~
1a

Handwritten text in cursive script, possibly a signature or name, on aged paper.

Dr. G. S. Srinivasan

შალვა ლალიანი

შ. 3. 2015 - 20381

ნაკვეთიანი

K 11454
10

პარტა 5 მოქმედებად

...Из искры возгорится пламя.

Одоевский

მ ო ქ მ ე ლ ნ ი

დათიელა—მტვირთავი მუშა

მაგდანა—მისი ცოლი

ელიშუქი—მათი ვაჟი, ქარხნის მუშა

ცაბუ—ამის ცოლი

გივი—მათი ვაჟი, 5 წლის

ზიკოვი—ბათუმის საბაჟოს უფროსი

ფატი—ამისი ცოლი

ხერიოჟა—მათი ვაჟი

პარასკევა—ფატის მესაიდუმლე

სმაგინი—გუბერნატორი

დრიაგინი—პოლკოვნიკი, ბათუმის ოლქის გამგე

ბოლიცშეისტერი

ლევან გურიელი—ურიადნიკი

თავადი დათა

ჭიჭიკო ბრეგვაძე—ვექილი

შარლ დობინიე { უცხოელები

ნათანსონი

კარლო ჩხეიძე

ქარხნის დირექტორი

ალექსანდერ—უფროსი მექანიკოსი როტშილდის ქარხანაში

სილიბისტრო ლომჯარია—უმფროსი მუშა ქარხანაში, ნოქარი

ალათი—ამისი ცოლი

ივლიანე შაფათავა

დესპინე—ამისი ცოლი.

ლილოსი—ახალგაზრდა მრეცხავი ქალი

გიორგი—ასოთამწყობი

გერვახი—კონდუქტორი

ყარდენ

თანდილა { ობოლი ბიჭები

მეტიელა

ვუჰუ { მედროგეები, ლოთი-შფოთი ყმაწვილები.

მიხა გაბუნია
თეოფილე გოვიბერიძე
ქიშვარდი ცერცვაძე
ხირიმიანცი
დომენტი
კოტე
ვართან
ოხმან
დავით
სევერიანე
ნესტორ
წევარ

ბათუმის ნავთის

ქარხანათა მუშები

აგრეთვე პიესაში შობილმდე პირუბად გამოყვანილნი აქიან:
ლ ო ნ ი ნ ი დ ა ა ს ა ლ გ ა ზ ო რ დ ა ს დ ა ლ ი ნ ი

სალიანგო სცენებში — მუშები, პოლიციელები და სხვ.

მოქმედება სწარმოებს 1901—1902 წ. ქ. ბათუმში და 1905 წ.
—თბილისში და ტამბერფორსში.

მოქმედება პიკეტი

მ. თედი. რთვმილდის ქარსანა. ყუთების დასამზადებელი გან-
ყოფილება. დაზგაბო მუწათბა. გადამზიდაჟში ეზიდვიან დამ-
ზადებულ საქონელს

ნესტორ. (შემოდის და მადის დავითის დახვასთან) რა წიგნი-
მოგიტანე, ბიჭო დავით, რა წიგნი...

დავით. რაა? ახალია რამე?

ნესტორ. შენტვის ახალია... ჩერნიშევსკის „ოთხი ძმა“...
ხომ იცი, ჩუმაღ შეინახე, არ დაკარგო და კარგად
გადაიკითხე...

დავით. ჰო, რას მასწავლი, პირველია თუ!

ნესტორ. მალე უნდა გადაიკითხო, რადგან შემდეგ სევე-
რიანეს უნდა მისცე.

დავით. შენ არხეინად იყავი...

კოტე. (მათან მოვიდა) ოო, ნესტორ!.. შენ უთუოდ ახალ
წიგნებს მოიტანდი...

ნესტორ. შენტვისაც მაქვს, გული ნუ დაგწყდება—აგერ.
„ობობა და ბუზი“.

კოტე. ოჰ, ეგ ხომ წაკითხული მაქვს...

ნესტორ. აბა რა გინდა... ორი წიგნი მაქვს კიდევ: „სა-
ხარების კრიტიკა“...

კოტე. ვიცი.

ნესტორ. აბა ბელლამის „ასი წლის შემდეგ“...

კოტე. კარგია?..

ოსმან. (მოვიდა) ვაიმე, წიგნებს არიგებთ?

დავით. მერე შენ რა?..

ნესტორ. როგორ, კიდევ ვერ ისწავლე, ოსმან, წერაკითხვა?

ოსმან. აბა საიდან?—დილის 6 საათიდან ღამის 10-მდე აქა ვარ.

ნესტორ. მერე და საკვირაო სკოლაში აქამდი არ დადიხარ?

ოსმან. რა არის საკვირაო სკოლა?

ნესტორ. უი, თქვენ კი რა გითხრათ!.. აქამდი ვერ აუხსენით ამ ყაზილარს რაც არის და სადაც არის საკვირაო სკოლა?

ოსმან. ოო, იქ, ქართულ სკოლაში?.. ეგ ვიცი, ამხანაგებმა მითხრეს; მაგრამ იქ თურმე მღვდელი ასწავლის და მუსულმანი იქ რომ მივიდე, ხომ მომკლეს მეზობლებმა...

ნესტორ. უჰ, თქვენ კარჩაკეტილობას რა გუთხრა!.. ბიჭო, მღვდელი იმიტომ ურევია ამ საქმეში, რომ მთავრობამ კარგი თვალით უყუროს და არ დაგვიკეტოს. ის კი არა, იქ პრისტავიც კი ესწრება გაკვეთილებს...

დავით. მართალი უნდა გითხრა, ნესტორ, არ მომწონს ეგ თქვენი საკვირაო სკოლა...

ნესტორ. ჰო, გემდურთან—აღარ დაიარებაო...

დავით. რომ დავდიოდი, რა გამოვიტანე?.. ვარსკვლავთმრიცხველობას გვასწავლიდენ, ასტრონომიას... ვარსკვლავები რათ მინდა მე... აგერ მუშა რომ ვარ, ჩემ გაჭირვებას რა მოუხდება, ის გამაგებინონ...

კოტე. მართალია—იქ პირუტყვების ამბებსაც გვიყვებიან... კარლო ჩხეიძემ ერთხელ ძაღლების ცხოვრებაც აგვიწერა...

- დავით.** კაია, შენი ჭირიმე... ძაღლები რათ მინდა, ჩვენ ძაღლურ ცხოვრებას რა მოუხდება, ის მითხრას...
- ნესტორ.** აჰ, კარლო ჩხეიძეზე ნუ ამბობთ მაგას, ის სწორედ ისე გამზადებით, რომ შეგნება შემოიტანოს მუშებში...
- კოტე.** ჰო, მუშები უნდა განვითარებული და მომზადებული იყვნენო.
- დავით.** კარგია, კაი დაგემაართოს, განათლება, მარა აგერ ჩვენ რომ დღეში 16 –17 საათს ვმუშაობთ და რაღაც ორ გროშს ვღებულობთ, რავარია ეს?
- კოტე.** ევროპაში ალაგ-ალაგ უკვე მიაღწიეს მუშებმა იმას, რომ 10 საათზე მეტს აღარ მუშაობენ...
- დავით.** ევროპა რათ გინდა?.. თბილისშიაც მუშები უკვე დარაზმულან და ზოგი რამის უფლება მოუპოვებიათ... მაგრამ აქ, ჩვენთან ვინ გეტყვის მართალს!..
- ხევერიანე.** (მოირბინა) ბიჭებო, ბიჭებო!... ქლიბი გამიტყდა, ქლიბი, მათხოვეთ ერთი ხვალამდე, სანამ ვიყიდო.
- დავით.** ვაი შენი ცოდვა!.. რა ხელ-ჩოღბოტი ხარ, ბიჭო!
- ხევერიან.** კარგი ახლა, ნუ მელაზღანდარები... მათხოვე. (შორიდან მოისმის ხმამალალი ლაპარაკი).
- კოტე.** ეჰე, ბიჭებო, ალექსანდერი მოდის, დავიშალნეთ, თორემ ცუდ დღეს დაგვაყენებს.
- ნესტორ.** დავით, დამალე, ბიჭო, ეგ წიგნი... სევერიანე, შენ მაგ წიგნს მერე გადმოგცემს დავითი...
- ხევერიანე.** კარგი, კარგი! (ქლიბიანათ მიდის, სხვებიც მიდიან თავიანთ სამუშაოზე).
- ოსმან.** ნესტორ!!
- ნესტორ.** რა გინდა?
- ოსმან.** ძალიან მინდა, ჰო, ქართული წერა-კითხვა მაინც ვიცოდე, გავიგებ ქვეყნის ავ-კარგს... მეც გამეხილე-

ბა თვალები... იმ დღეს ჩემი მეზობელი კითხულობდა ნინოშვილის „განკარგულება“-ს... რამდენი უსამართლობაა ქვეყანაზე...

ნესტორ. მერე რა გინდა?

ოსმან. შენ ამისთანა გულკეთილი კაცი ხარ... ჩვენი საყვარელი ძმა...

ნესტორ. მერე გინდა წერა-კითხვა გასწავლო?

ოსმან. ჰო... თუ მოიცლი...

ნესტორ. რატომაც არა, შე კაი-კაცო... (მიეფარებიან. შემოდის ალექსანდერ—(მექანიკოსი). თან მოჰყვება მუშების ჯგუფი).

ალექსანდერ. (მიდის დავითის დაზგასთან) ეს რა არის? აქამდე მეტი ვერ გააკეთე?.. მაგრამ ლაზღანდარობას უნდები ამხანაგებში და რას მოასწრებ.

დავით. მე არ გახლავარ ლაზღანდარა...

ალექსანდერ. ჩუმაღ... ხმასაც იღებ? ვინ გასწავლა სიტყვის შემობრუნება? მაგრამ ჰო... შენ ხომ ისა ხარ... რას უძახიან?

ერთ-ერთი მომყოლი. მარქსისტი.

ალექსანდერ. ჰო მარქსისტი... სოციალისტი...

დავით. ბევრი გესმის შენ სოციალისტობის...

ალექსანდერ. რაო? ვის უბედავ?.. ჯარიმა სიტყვის შემობრუნებისათვის... (მომყოლს) ჩასწერეთ... აბა ეხლა ხელსაწყო გავსინჯოთ... აჰა, ხერხი!.. მოუქლიბავია... სადა გაქვთ ქლიბი... ქლიბი ჩქარა!.. არ არის, დაამტკრიე?.. (მომყოლს) თუ ხვალვე არ მოუტანია... იყიდეთ და გამოუქვითეთ... კიდევ კარგია, რომ ადმინისტრაცია არ ყიდულობს მუშებისათვის ამისთანა პატარა ხელსაწყოს, თორემ აქამდე სულ გააჩანაგებდით ქარხანას... (მიდის).

დავით. (თაკისთვის) ძალი!

ალექსან. (მიმავალ ვართანას, რომელსაც ხის ყუთები მიაქვს. შურგით) დაიცა, დაიცა! რამდენი მოგაქვს? ხუთი? მერმე მეტი ვერ ზიდე, შე ზარმაცო, შე მუქთახორა შენ!.. რა გგონია, როტშილდი შენისთანა ვირებს ფულს ტყუილა აძლევს?.. აა, ხმა! კრინტი! ან ეს რა ყუთია?.. (ჩამოყრის) ეს არის ყუთი? ვისი გაკეთებულია? არ იცი?.. ჩუმათა ხარ? აბა ხმა ამოიღე... აჰა, არ გინდა გასცე ამხანაგი?.. ძალიან კარგი... ამისთანა საქონლის გადატანისათვის აიროგორ ვუპასუხებთ ჩვენ... (ვართანას სილას გააწნავს).

ვართან. უჰ, შენი რჯული! (მიიწვევს, გააკავებენ).

ალექსან. დაითხოვეთ, არ ვნახო მაგის ღუხი! (ვართანა უძალიანდება, მაგრამ მიჰყავთ).

ელიშუქი. (მოვიდა შორეულ დახგიდან) რა ამბავია, რა ამბავი, ბატონო ალექსანდერ, ცემის უფლება ვინ მოგცა?..

ალექსანდ. ეს ვინ არის?.. აა, ამაყი გურული! უკაცრავად თქვენთან... თუ მუშას ისე ვექცევი, როგორც ღირსია..

ელიშუქი. ოო, როგორც ღირსია!.. მუშა თქვენ კაცად არ მიგაჩნიათ?

ალექსან. ჰა, ჰა, ჰა, ახალმოდის კაცი... რაო? თქვენც მოგწამლეს აქა? ჰმ... მუშა და ადამიანი!

ელიშუქი. დიალ, მუშაც ადამიანია და თქვენც ადამიანურად უნდა მოეპყრათ...

ალექსან. ოჰოჰოჰო! სულ არ გასოცილისტებულა!.. ეხლამოთხოვნილება არ წამოშიყენოთ ზრდილობიან მოპყრობაზე.

- ელიშუქი. მოთხოვნილებას წამოგიყენებთ და მეტსაც გიზამთ...
- ალექსან. რაო! თავი რომ გაგიყადრეთ და ლაპარაკის ნება მოგეცით, ესლა იმუქრებით კიდევ?—ჯარიმა!
- ელიშუქი. რისი ჯარიმა?
- ალექსან. სიტყვის შემობრუნებისათვის... (ალექსანდერი გაივლის. მიყვებიან მისიანები).
- ელიშუქი ეს არის ცხოვრება?.. დავით! სანამდე უნდა ვითმინოთ?..
- დავით. მოთმინებენ ფიალა აივსო, ელიშუქ, მაგრამ...
- ელიშუქი. ერთი პირი არა გვაქ, ერთი პირი, დავით, და სულ ყველაფერი ამის ბრალია ჩემი ფიქრით... ერთი პირი რომ გვქონდეს, სუყველა რომ ავხრიალდეთ, არ მოვითმინოთ ამდენი დამცირება, განუკითხაობა, სილატაკე...
- დავით. ჩვენ კიდევ ბატონები ვართ თურმე, ჩემო ელიშუქ! შენ მანთაშევის მუშები უნდა ნახო, რანაირად ცხოვრობენ, რა დამცირებას განიცდიან...
- ელიშუქი. ჰო, მანთაშევიც, ნობელი, სიდერიდი და სხვებიც, მაგრამ რუსეთის ქარხნების ამბები ამიწერა იმ დღეს ერთმა გადმოსახლებულმა რუსმა, ფეოდოროვმა და უნდა გითხრა... ავენთე..
- დავით. მე რომ ძკითხო, კაცი გვინდა, კაცი..
- ელიშუქი. რას შვრება, კაცო, ჩვენი კარლო ჩხეიძე?
- დავით. ოჰ, ის არ გამოგვადგება, ძმაო, როგორც ეტყობა. კოწიამ მითხრა, სილიბისტრო ჯიბლაძეს შემოუთვლია თბილისიდან, კარლოს გაუფრთხილდით, მუშები არ ჩაადგოთ... საჭირო კაციაო.
- ელიშუქი. საჭირო რა! ჩვენ აქ გვინდა კაცი... უშუალოდ ჩვენი ხელმძღვანელი.
- დავით. ჰო და იმიტომ დავეთხოვე მეც საჭირო სკოლას... (გაისმის ყვირილი).

ელიშუქ. მოიცა, რა ამბავია!..

დავით. ახლა სევერიანეს შეუტია ალექსანდერმა, სევერიანეს...

ალექსანდერ. (მოდის, სევერიანეს მომყოლები მოათრევენ) გაათრიეთ და კარგა გაჩხრიკეთ!..

ელიშუქ. ეს რაღა ამბავია? რა უფლება გაქვთ გაჩხრიკისა?

ალექსან. ხმა, კონტი!.. რა შენი ჭკუის საქმეა ჩემო უფლებები?

ელიშუქ. ხელი გაუშვით-მეთქი!

ალექსან. როგორ, ძალადობას ადგებარ?.. ჩქარა დაუძახეთ პოლიციას.

ელიშუქ. უჰ, შენი რჯული! (სილას გააწნავს ალექსანდერს ანუ ეზლობა, სტენი. ელიშუქი სევერიანეს ხელს მოჰკიდებს და მიჰყავს).

დათვილასას

მაგდანა და პარასკევა

მაგდანა. რა ვიცი, ვკითხვით თვითონ ჩემ რძალს... შეიძლება მოისურვოს, მაგრამ ელიშუქის თანხმობა მაინც საჭიროა.

პარასკ. რასაკვირველია, კითხე, მაგრამ ისე კი უნდა შეამზადო, რომ დაგეთანხმოს... მე თქვენთვის ვზრუნავ თორემ... საძიძაო ქალები სხვებიც იშოვება, ჩემო მაგდან.

მაგდანა. არა, მაგაზე ვინ რას ამბობს... მადლობის მეტი რა მეთქმის...

პარასკ. ისინიც იმას ზრუნავენ, რომ ჯანმრთელი, ახალგაზრდა და შნოიანი მოხდენილი ქალი იყოს ძიძა... თოთო ბავშვს ამისთანა შეეფერებაო და მეც იმიტომ ვიფიქრე შენ რძალზე...

მაგდანა. კარგი, ბატონო... (ასძახის) ცაბუ, ცაბუ! მოდი, გენაცვალე, აქ ერთ წამს... ბავშვი ხომ დააძინე და საქმე გვაქ აგერ, ნოღი.

ცაბუ. (შემოდის) რას მიბრძანებ, ბატონო?

მაგდანა. გაიცანი. დიდი ხნის ჩემი მოკვთეა. გამიხსენა აგერ, მობრძანდა ჩვენთან და ერთ კარგ საქმეს გვეუბნება, თუ შენ დათანხმდები; არც შენი ქმარი იქნება მგონი წინააღმდეგი და... დავუფიქრდეთ...

ცაბუ. რა არი, ბატონო, იმისთანა, რომ ჩემი თანხმობა იყოს საჭირო... თქვენ უფრო კარგათ არ იცით...

მაგდანა. რა არი, შეიღო და, შენ მეგრელი ქალი ხარ, კი არ გაგიკვირდება... ძიძობა უნდა გთხოვოს...

ცაბუ. ძიძობა? ეგ ძალიან საპატიო საქმეა, ბატონო და... ვინაა ამის ღირსი...

მაგდანა. კარგი ოჯახიო, ძალიან აქებს აი ჩემი მეგობარი.

პარასკ. ოჯახი, იცოცხლე! ახლა მოვახსენებდი შენს დედამთილს, ქალო... რა გქვია?

ცაბუ. ცაბუ, ბატონო.

პარასკევა. ჰო, ჩემო ცაბუ... თუ გაკეთება გინდა, მაგ ოჯახს უნდა ძიძად გაუხდე... კარგი პატივისცემა, კარგი ჯამაგირი.

ცაბუ. დიღუუ! რას ამბობ საარიკოს! ჯამაგირი და ძიძავინ გეიგონა... ჩვენში, ბატონო, ძიძა და ძიძიშვილობა ეს ნათესაობაა. ამაში ფული რაფერ გამოერთმევა...

პარასკევა. აა, უყურე ახლა ამას... სულ გამოუცდელი არ ყოფილა...

მაგდ. რა იცის, გენაცვალე, ამან ქალაქის ამბავი... სოფლის წესზეა აღზრდილი... რამდენიმე თვეა, რაც ჩამოიყვანა სოფლიდან ჩემმა შვილმა.

ცაბუ. უხეირო ვთქვი რამე? უკაცრავად, ბატონო!

მაგდანა. არა, აწვილო, ჩემი სიტყვა რატომ გეწყინა... უხეირო კი არაფერი ვთქვამს, მარა შენს გამოუცდელობაზე თქვა... (შემოდის დათიელა.)

მაგდანა. რას უკვირდები, ბეჩა, ვერ იცანი ჩვენი პარასკევა?

დათიელა. პარასკევა ჯაშის ქალო, ოჰ, რა ეშხიანი ხარო!.. ა? ახლა არ გამახსენდა!.. რავა ვერ ვიცნობ, მარა...

პარასკ. ვიცი, რაც გინდა თქვა, ჩემო დათიელა, მაგრამ... შენც დაბერებულხარ..

დათიელა. დავბერდი, ბატონო, დავბერდი... ჯერ სოფელმა გამტეხა და ახლა აქ ქალაქმა სულ ხელი მომიტავა...

მაგდანა. ასეა, ბატონო... მოტყდა, მარა მაინც არ ისვენებს... პარახოტზე მუშაობს საცხა... მხოლოდ დღეს რა ამბავია, ასე ადრე დაბრუნდი, სამუშაო არ გქონდა?

დათიელა. რაღა მუშაობა, რა... დღეს სულ დაგვიტხოვეს ყველანი.

მაგდანა. უიმე, ღმერთო მომკალი!

დათიელა. ანგარიში გავგიწმინდეს და სულ სომხები მიიღეს ჩვენს მაგიერ...

მაგდანა. რას ამბობ, ოჯო!

პარასკ. რატომ მარტო სომხები, თქვენ მუშები არ ხართ თუ?..

დათიელა. რა ვიცი, ვილაცა დაშნაკებია თუ ეშმაკებიაო, იმათ მოუხერხებიათო, ასე თქვეს... კი არ მიგვიშვეს სამუშაოზე, სულ ეს ოსმალეთიდან გამოქცეული სომხები ჩაყარეს ლიუკებში ჭვირთის ამოსაზი-

დათ .. დიდი ჩხუბი შეგვექნა... ლივერიც კი გავარ-
და, ბარე ორი დაჭრილია... ისეთი ხელჩართული
ბასკი-ბუსკი იყო, რომ შენი მოწონებული:

მაგდანა. უიმე, ღმერთო მომკალი!.. მერე და ეს ბერი-
კაცი შენც გვერიე მარაქაში?

დათიელა. ბიჭო, ნუ გვერევი შენ?.. კაცი პირიდან ლუჯ-
მას მართმევს და თუ რაიმე გამივიდა, მოსაკლავათ
დავზოგავ!

მაგდანა. უჰ, რა მითხარი ახლა ეგ... პატარ-პატარა
რალაც შენც შემოგქონდა, შე უბედურო და... ახლა
რას გვეყოფა ელიშუქის შემოტანილი?

დათიელა. არა, არც აგრევა საქმე სომხებს კაი პატრონი
გაუჩნდა ის დაშნაკებია, ვილაცაა... ჩვენ მაგისტანა
მოსარჩლე არ გვეყავს, მარა... მეთაური ხალხიანო,
თქვეს ბიჭებმა, იმათ შიგმართავთო და...

მაგდანა. რალას მიმართავთ, სამუშაო ქე წოურთმე-
ვიათ...

დათიელა. არა, სამუშაო შევაჩერებინეთ... არც იმათ და
არც ჩვენ, პოლიციაც ჩვერია საქმეში... გავარჩევთო,
თქვა უფროსმა...

პარასკ. ჰო და აბა ახლა ზედ გამოჭრილი დროა, რომ
თქვენმა რძალმაც დაიწყოს მუშაობა.

დათიელა. რისი მუშაობა, ქალო?

მაგდანა. ჰო, აგერ პარასკევა გვირჩევს, რომ ცაბუ ძიძად
დაუდგეს ერთ კარგ ოჯახს.

პარასკ. კი, ბატონო, კი. კარგი პატივისცემა, ჭამა, სმა,
ჯამაგირი.

დათიელა. ძიძად? ჩემი რძალი? მერე ელიშუქი რას ამ-
ბობს?

მაგდანა. ელიშუქიმ ჯერ არაფერი იცის.

დათიელა. შენ რა უთხარი, ჩემო შვილო?

მაგდანა. მაგი სულ უჯამაგიროდ თანხმდება. ჩვენში არაა მიღებულიო.

ცაბუ. კიდევ მიჯავრდები, ბატონო? მე ის ვთქვი, რაც ვიცოდი...

დათიელა. (ფაქრობს) ა? ძიძათ მერე შენ შეივლს რას უშვრები, ოჯო?

პარასკ. ორივეს აწოვებს, ბატონო, ძუძუს, ორივეს...

დათიელა. (ცაბუს) ბავშვმა დეიძინა?.. მაჩვენე ერთი ჩემი ბედნიერება, ჩემი სიხარული.

უნდა გავიღეს, ამ დროს შემოღის გერვასი ხურჯინით
და ვარდენი

გერვასი. შინ ხარ, დათიელა? ძლივს არ მოგაგენი, კაცო!

მაგდანა. ბიჭო, გერვასი, უი შენ კი გენაცვალე, სიდან, რაფერ?

გერვასი. რაფერ და მატარებლით, ბეჩა მაგდან... ვერ შეედავ... დიდი კაცი ვარ ახლა... ტავარნი პოეზდის მლადში კონდუქტორი ვარ...

დათიელა. რას ამბობ, სამსახურში შედი? ყოჩაღ, ბიჭო... ეს ყმაწვილი ვისია?

გერვასი. ვისია და საწყალი პორფილესი... პორფილე არ გახსოვს? ფირალად რომ გავარდა... იმისი ობოლია.

დათიელა. ოო, პორფილე... უჰ, რა ვაჟკაცი იყო!

მაგდანა. რა გქვია, ბიჭიკო?

ვარდენ. ვარდენი.

პარასკ. აბა, ახლა მე წავალ, გენაცვალე, მაგდან და... თქვენ იცით, მოიფიქრეთ... შენი რძალი მაინცდამაინც უარზე არაა მგონია და ელიშუქიც ქე დააჯერეთ... დედიკო!

მაგდანა. კი, ბატონო, კი. მოვილაპარაკებთ და პასუხს შეგატყობინებთ.

პარასკე. ჰო, გენაცვალე, ცოტა საჩქაროა... ძუძუმწოვარა ბავშვი კი არ ითმენს და... თუ მაინცდამაინც უარი იქნება... მე თქვენთვის მინდა სიკეთე, თორემ...

მაგდანა. ჰო, კარგი, ბატონო.

პარასკე. მე შემოვიარ კიდევ მაგდან და... ნამდვილი პასუხი დამახვედრეთ...

მაგდანა. კარგი, კარგი... (პარასკევა მიდის, თავის დაკვრით ეთხოვება სხვებსაც. ცაბუ გააცილებს).

დათიელა. (გერვასის) ახლა ბათუმში ჩამოიყვანე?

გერვასი. ჰო, მინდა აქ სადმე სამუშაოზე შევიდეს... ცოტა წერა-კითხვა იცის... გამჭრიახი ბიჭია და შეიძლება გაიგნოს გზა-კვალი.

დათიელა. ეგ კარგი მოგიფიქრებია, გერვასი...

გერვასი. აბა სოფელში წახდებოდა ბიჭი... არაფერი არ გააჩნია... უბრალო მოსაფხოკნი მიწაც კი არა აქ... ხან ვის კარზე იყო და ხან ვის კარზე.. აქ ხალხში გაერევა, გამოცდილებას შეიძენს, კარგ გზაზე დადგება-მეთქი და მოვიყვანე აგერ, უნდა შემინახო დრომდი.

მაგდანა. ჩვენთან?

გერვასი. არა, მაგაზე კი ნუ შეწუხდები. ვიწროთ ხართ ძალიან, ამას ქე ვხედავ. მარა... დრომდი-მეთქი, ქალო, დრომდი... ისე რას შეგაწუხებს პატარა ბიჭი! მიიკრუნჩხება საცხა კუთხეში თავისთვის. წიგნების კითხვა უყვარს მაინც და იკითხავს თავისთვის. ისე შეშას დაგიპობს, წყალს მოგიტანს, გემსახურება, რაც შეუძლია...

დათიელა. კი, ბიძიკო, კი... იყავი ჩვენთან... რაც ღმერთმა მოგვცეს, გავინაწილოთ როგორც იქნება...

მაგდანა. (უკმაყოფილოდ გადახედავს ქმარს, მაგრამ არაფერს იტყვის).

გერვასი. ამას გარდა თლათ უპატრონო კი ნუ გგონიათ ეგ ბიჭი, მეტი არ შემიძლია და თვეში ერთ სამ მანეთს ყოველთვის მოგაწოდებთ... აა, აგერ წინდაწინ ამ თვის...

მაგდანა. (მოლბა) სიღარიბეს დეეფსოს თვალი, თვარა...

გერვასი. რა სათქმელია! აილე, აილე, მაგდან ჩემო... ისე ხანდახან ლობიოს და ფქვილსაც ქე მოგაწვდი, რაც გამეწყობა.

დათიელა. ვაიმე, ბეჩა? მე შენ ფულს უნდა გართმევდე?

გერვასი. არა, ეგ საჭიროა... მხოლოდ შენთან უფრო იმიტომ მოვიყვანე, რომ შენი ელიშუქი ერთი მოწინავე კაცია მუშებში.. ჭკუას ასწავლის, გზას გაუკვლევს, ახირებულად არავის დააჩაგვრინებს... მერე კიდე აქ თქვენსა, ვიცი ხანდახან რომ იკრიბებიან ელიშუქის ამხანაგები, სჯა-ბაასი აქვთ..

მაგდანა. მართალია, იკრიბებიან და სჯა-ბაასიც აქვთ, მარა რა გამოვიდა მერე?

გერვასი. ეე, ჩემო მაგდან, გული რატომ გაგტეხია... ასე არაა საქმე... მუშებს ბევრი რამ შეძლებიათ თურმე... აგერ თბილისში, რკინისგზის დეპოში რა ამბავი აქვთ წრეულს კიდე, არ გაგივიათ? 1-ლ მაისს... ეს ხომ მუშების საერთო დღესასწაულია... თბილისში წრეულს მუშებმა მაისობა მოაწყვეს და წითელი დროშაც აატრიალეს.

მაგდანა. მერე, ჩვენ რა შეგვემატა?

დათიელა. ოჰ, მაგას ნუ იტყვი, მაგდან...

გერვასი. როგორ თუ რა შეგვემატა? ეგ და მაგისტანა ამბებია, რომ შემდეგში მუშების მდგომარეობას გააუმჯობესებს თურმე.

მაგდანა. ეგ არ ვიცი... ან და თბილისში რომ რამე მოხდეს, აქ ბათუმში ჩვენ რას გვიშველის...

დათიელა. რას გვიშველის და გახსოვს ელიშუქი რომ ლაპარაკობს, დარაზმვაა, ბიჭებო, საჭირო, დარაზმვაო..

გერვასი. სწორი უთქვამს... მეც გამიგონია, რომ ჭკვიანი ხალხი აგრე ლაპარაკობს...

ცაბუ და დესპინე

ცაბუ. მობრძანდი, დესპინე, გენაცვალე, მობრძანდი... არავინაა ისეთი უცხო.

დესპინე. არა, მე დათიელას ნახვა მინდოდა... რაღაც მომხდარა დღეს პარახოდზეო...

მაგდანა. უჰ, ჩემი დესპინე, ჩემი! მოდი, გენაცვალე! მოდი, შენი ჭირიმე! ჩემი გუგულივით ქალი, ჩემი დესპინე... რაა, ბოშო, დამივიწყე ეს ერთი ხანია!

ცაბუ. მეც ეგ არ უთხარი! აღარც ეგ გვექარება და აღარც ლილოსი!

დესპინე. ახირებული ხართ სწორედ... მე გუშინწინ თქვენთან არ ვიყავი მთელი საღამო და ლილოსიმ ხომ გუშინაც ჩამოგვიარათ...

მაგდანა. უჰ, ჩამოგვიარა, თვარა... რა? ერთი წუთით არ გაჩერდა, ეჩქარებოდა, სარეცხი დამრჩებაო...

დათიელა. (გერვასის) ეგ, ჩემო გერვასი, ჩვენი მეზობელი ივლიანე შათათავას ცოლია, დესპინე, და უნდა გითხრა ნართალი, რომ მთელს უბანში პირდაპირ თითით საჩვენებელად გვყავს, ეგ და მაგისი მეგობარი კიდევ, ლილოსი ქვია, მაგისთანა კეთილზნეობის ქალები ქვით! უკეთესს ვერ იპოვი. ორივე ობოლი იყო საწყლები, მარა მრეცხაობდენ და იმითი არჩენდენ ორივე თავს... ახლა დესპინე გათხოვდა,

მარა აგერ თვითონ ვკითხვით, თუ გინდა... დესპინე! რამდენი წლის იყავი ბათუმში რომ ჩამოდი?

დესპინე. უი, დათიელა, შენი ჭირიმე... რამდენჯერ მიამბნია ჩემი თავგადასავალი, ახლა რა მომაცოლებს...

დათიელა. არა, აგერ პატიოსანმა კაცმა მკითხა და... გაიცანით (ხელის ჩამორთმევა).

დესპინე. ეგ კი არა, დათიელა, ბიძია! მე იმაზე მოველი ერთი წუთით... მინდოდა შენგან გამეგო, რა მოხდა დღეს პარახოდზე.

დათიელა. პარახოდზე ცუდი ამბავი, შენ არ მომიკვდე... ერთმანეთს დავერიეთ მუშები და...

მაგდანა. (ვარდენა) გენაცვალე, გახსენი შენი ბარგი... ა, აგერ მეეწყვე ცოტა ხნით და...

გერვასი. (მაგდანს) კი, ბატონო, კი... ბიჭო, გახსენი ბარგი და შეიწყვე შენთვის შენი კუთხე. (ვარდენი გახსნის ქვეშაგებს და კუთხეში შეგრაგნილად მისდებს. გააღებს პატარა ხის კიდობანს, იქიდან ამოიღებს რაღაც პატარა წიგნს, ჩამოჯდება თავის კიდობანზე და წიგნს ჩაუღრმავდება). ა, ასე იცის... სულ წიგნში აქ ცხვირი ჩაყოფილი და თუ რამეს არ დაასაქმებ... თავს ზევით არ აიღებს... არ შეგაწუხებს, შენ არ მომიკვდე, მაგდან, არა...

მაგდან. არა, მაგაზე აღარ ვფიქრობ, ჩემო გერვასი... მე იმას ვამბობ, ჩვენ ღარიბებმა ერთი მეორე თუ არ გვეიტანეთ, სხვა ვინაა ჩვენი პატრონი...

დესპინე. (დათიელას) ჰო და ზევარს უნდა კითხვით, ხომ იცი, სადაც მუშაობს: კაპლანის ლითონის ჩამომსხმელ ქარხანაში.

დათიელა. ჰო, აგრე მოვისაზრეთ მუშებმა: ზევარსაც ვკითხავთ, ჩემ ელიშუქსაც, დომენტისაც... ახლა

იმათთან წავიდნენ ბიჭები: კარლო ჩხეიძესთან და ისიდორესთან. რამე გზას გვიჩვენო...

დესპინე. ჰო, თორემ თუ თქვენ ერთი მეორეს ცხვირ-პირი დაამტვრიეთ, აქედან რა სიკეთე გამოვა.

დათიელა. ნუ მართმევს ლუკმა პურს ვიღაცა გადამთიელი, მე ჩემს ქვეყანაში ვარ.

დესპინე. კი მარა ისიც მუშა არ არი?

დათიელა. უჰ, რას ამბობ, დესპინე-შვილო! შენ ჩემზე მეტი გესმის, მარა ეს სად სწერია—შენი ლუკმა გამოიღე და სხვას დაუთმეო...

ვარდენი. (წიგნიდან თავს აიღებს). სახარებაში სწერია, ბიძია! (ყველა გნცვიფრებით იჭითვენ მიიხედავს).

დესპინე. სახარებაში, ბიჭიკო?

ვარდენი. ჰო, სახარებაში წერია. სხვას რომ ციოდეს, შენი პერანგი გაიხადე და იმას ჩააცვიო, აქიდან...

დათიელა. სახარებაში იგიც წერია თურმე... ერთ ყბაში რომ ვინმემ გაგარტყას, მეორეც მიუშვირეო, მარა აბა რომელი სულელი იზამს ამას?

დესპინე. (ვარდენს) სახარება გაქ წაკითხული?

გერვასი. ეგ, ბატონო, სოფელში დიაკონთან სწავლობდა წიგნს და სახარებაც აქვს წაკითხული და დავითნიც.

დესპინე. ეგ რაა, ახლა რომ კითხულობ?

ვარდენი. ალექსის წიგნია.

დესპინე. ალექსის წიგნი რა წიგნია?

ვარდენი. ეგ ერთი წმინდა ბერია სამეგრელოში, ალექსი მუშანია და იმის დაწერილია.

დესპინე. მერე რაო? რას სწერს?

ვარდენი. რა და ასწერს ამ სოფლის უბედურ მდგომარეობას, რომ ხალხი ერთი მეორეს ჭამს, რომ ძლიერი ჩაგრავს სუსტს, რომ მუშა კაცი გაუხარელია

თავის სიცოცხლეში, რომ მუქთახორებისაა ეს ქვეყანა.

დათიელა. ბიჭო, ეს კარგი დაუწერია, რას ერჩი.

დესპინე. ჰო, და მერე რა, შეებრძოლეო?

ვარდენ. ვის შეებრძოლეო?

დესპინე. აი მაგ სიდუხჭირეს, რაზედაც სწერს...

ვარდენ. არა, ბრძოლაზე არაფერია აქ...

დესპინე. (ღიმილით) აბა, რა, მოთმინებითა შენითა მოიპოვე სასუფეველი შენითა?...

ვარდენ. მოთმინება არ ვიცი, მარა ეს კი ვიცი, რომ ამ ქვეყნად ცხოვრება არ ღირს...

დათიელა. ბიჭო, ჯერ თვალი არ გაგიხელია და შენ რა იცი, ცხოვრება ღირს თუ არ ღირს?

ვარდენ. უკაცრავად, ბატონო, მარა რაღა არ ვიცი.. ჩვენი სოფლადან რაზე გადმოსახლდი შენ?.. მე პატარა ვიყავი, მარა ქე გევიგე, რომ სოფლის ცხოვრებას ვერ გოუძელი, მიწა წყალი არ გქონდა საკუთარი, სხვის მამულში პატრონი საყანულეს იმდენს გახდევინებდა, რომ ვერ უძლებდი, ახლა ფოჩტის ფული, დრამის ფული, კიდევ სხვა ათასგვარი გადასახადი და ბეგარა და ქე გამეეჭეცი აქით, ბიძია...

მაგდანა. შენ აგაშენოს, შეილო! რა კარგად აწერა?

დათიელა. (გერვასის) არა, ნიჭიერი ბიჭი ქეა, ეტყობა...

გერვასი. ჰმ... მაგისთანებს გეტყვის! აბა, ვარდენ, ახლა ის უთხარი, მამაშენი რამ გააფირალა?

ვარდენ. რამ და გააცეცლეს კაცი, იმასაც შენსავით—ეს გადასახადიო, ეს ბეგარაო, მარა ყველაზე უფრო ზეკუცია რო ზოუყენეს სოფელს, იმან მოსპო კაცი. უკანასკნელი წიწილაც კი არ დოუტოვეს მის ბა-

რობაზე და დედაჩემს, რაც მოუვიდა... ეს ყველამ
ქე იციო... (შეჩერდა).

მაგდანა. (დესპინეს და ცაბუს დაბლა) ყაზახ-რუსებმა გააუბა-
ტიურეს თურმე უბედური.

ვარდენ. (ნერწყვი გადაყლაპა). წყალში თავი დაიხრჩო. მამა-
ჩემმა ვერ მოითმინა და ძალღვით გააგორა ყაზახი-
რუსი, მერე გაფირალდა...

დათიელა. ოო, უბედური, რა ვაჟკაცი იყო! (გარედან სიმ-
ღრა). ეე, მოსულა მეტიელა და გუჯუ...

მაგდანა. ვაი, ჩემი ცოდვა! ახლა აღარ დაგვაყენებენ!
(დათიელას) შენ გაგიხარდა, ღვინოს გადაგაკვრევი-
ნებენ...

დათიელა. რას გადამაკვრევენებენ, მე ღვინო არა მაქვს.

მაგდანა. ნუ გეშინია, არ მოგვერიდებიან... იმ ოთახიდან
აქ ვერ შემოვლიან? პირველია თუ!... ღვინოსაც
თვითონ მოიტანენ და შენც ეს გიხარია.

დათიელა. (რალაც უნდა უპასუხოს, მაგრამ სწრაფად შემოდის
ნესტორი).

ნესტორ. გამარჯობა თქვენი! ელიშუქი არ მოსულა?

მაგდანა. ოჰ, მობრძანდი, ნესტორ.

დათიელა. ელიშუქი ჯერ რაფერ მევიდოდა, ქარხანაშია.
ათ საათამდე ხომ იცი, რომ ვერ მოვა.

მაგდანა. რა იყო? რაზე კითხულობ?

ცაბუ. დიდუ! ხომ არაფერი შეხვედრია?

ნესტორი. არა, არაფერი... მხოლოდ დღეს პალუჩკის
დღეა, ზოგჯერ უფრო ადრე გამოდიან სამუშაო-
დან და მეგინა შინ იყო. საქმე მქონდა რალაც...

მეტიელა, გუჯუ, შემოდინ შეზარხოშებულები, მოაქკა
ღვინო და საუზმე.

მეტიელა (სიმღერით შემოდის).

На двор вышел, в духан зашел,
Водку выпил, с ума сошел!

გუჯუ. С ума сошел, с ума сошел, დათიელა! აბა, თუ
ვაქცაცი ხარ და ღვინოში გაგვიმაგრდები!

მაგდანა. (ცალკე) ვაი ჩემი ცოდვა! ხომ ვთქვი, აგვაფორი-
აქებენ მეთქი... ცაბუ! წადი გენაცვალე, მიხედვე
ბავშვს და ამათ მე ვემსახურები, რაც შემიძლია...
(ცაბუ გადის).

დათიელა. არა, არა, მაგას არ გიყაბულებ, მეტიელა,
შენ მომიკვტე! რავა, ჩემ სახლში შენი ღვინოთი,
შენი პურ-მარილით მოდიხარ, რაფერაა მაგი საქმე!

მეტიელა. აჰ, აჰ, მაგას ნუ იტყვი, ნუ! ჩვენი და შენი
ვინ გაჰყო... მეზობლები არ ვართ?.. რა გწყინს?

დათიელა. კი, მარა, ყოველთვის ასე, კაცო, რავა შეიძლე-
ბა... მართალია, ღარიბი კი ვარ, მარა ერთი მა-
ნეთი საცხა მეც ქე გამაჩნია... მაგდანა, აბა... ჩა-
მოგვიდგი თუ რამე გაქ...

მაგდანა. კი, ბატონო, კი, რავა არა, შენი ჭირიმე. გერ-
ვასი, მობრძანდი, დაბრძანდი, ბატონო! (მაგდანა ემ-
სახურება ახლად მოსულებს, დათიელა და გერვასი მოუსხდე-
ბიან სუფრას).

ღესპინე. (ცალკე ნესტორს) დაიჭირეს?

ნესტორ. ჰო, პოლიციაში წაიყვანეს და ეტყობა არ უშვე-
ბენ.

ღესპინე. მერე და ასე გულ-ხელ-დაკრეფილი უნდა ვი-
ყოთ?

- ნესტორ.** რას უზამ? ჩვენი გამოსარჩლება არ გაჭრის და ისე ჩვენ სხვა ძალა არა გვაქვს...
- დესპინე.** კაცო, წავიდეთ კარლოს ვუთხრათ...
- ნესტორ.** კარლო კარგია, მაგრამ ხომ იცი, ამისთანებში გარევა არ უყვარს?..
- დესპინე.** აბა რა უყვარს, თუ მუშებს არ გამოადგება, თუ ვერ გვიშველის, ვერ დაგვრაზმავს... მარტო ლექციების კითხვა რას გამოგვადგება...
- ნესტორ.** არა, ელიშუქს, ჩემი ფიქრით, იმდენი არაფერი უჭირს, პოლიცია ცოტა ხანს დააკავებს და შემდეგ გამოუშვებს, მაგრამ ისე კი მუშებს რომ საკუთარი კაცი ჭირდება, ეს კი ცხადია...
- დესპინე.** ჰოდა თბილისი რომ გპირდებოდით საჭირო კაცს გამოგიგზავნითო, როგორაა საქმე?
- ნესტორი.** (დიდის საიდუმლოებით). ჩამოსულა.
- დესპინე.** მერე და სად არის?
- ნესტორ.** ჰა, ჰა! რა გულუბრყვილო ხარ!... მაგის კითხვა განა შეიძლება? არც მე ვიცი.
- დესპინე.** (შერცხვება) უკაცრავად, ნესტორ... შევცდი...
- ნესტორ.** ზევარმა იცის მარტო.
- დესპინე.** ოო, ზევარი!... დიდი მესაიდუმლეა...
- მეტიელა.** ყმაწვილებო! ყმაწვილებო! რას მიმდგარხართ მანდ კუთხეში და ჩურჩულებთ რალაცას...
- გუჯუ.** ქვეყნის საქმე უნდათ გააკეთონ...
- მეტიელა.** უჰ, მაგათ გაკეთებულ საქმეს რა ვუთხრა მე... აქ, მოდით, ჩვენთან, ის გირჩევნიათ, თუ კაცი ვარ...
- გუჯუ.** ჩვენთვის სად ცალია ნესტორს, ვერ ხედავ, რამდენ წიგნს დაათრევს? (ვარდენი ნესტორის წიგნებს შორიდან დააკვირდება).
- მეტიელა.** ჰო, ანათლებს ხალხს... სწავლა უნდა შეიტანოს მუშებში...

გერვასი. მერე ცუდია, ბატონო, სწავლა?.. აგერ თქვენ
ნასწავლი რომ ბრძანდებით...

მეტიელა. უი, ნასწავლი კი არა... ისე ღმერთი ააშენებს
მამაჩემს... მაგრამ ხომ გაგიგონია, ჩვენმა პოეტმა
აკაკიმ სთქვა: უსწავლელი კაცი დაბმული ლომიაო.

ნესტორ. ოჰ, აკაკი თუ არა, შენ რომ გადაბულბულებული
გაქვს.

მეტიელა. გადაბულბულებული შეიძლება არა, მაგრამ
მის ლექსებს რომ ვმღერო, ეს კი ცხადია:

„სულს მიხუთვენ, ენას მგლეჯენ:
და მაგდებენ საკირეში,
თანაც შვიდ-შვიდ პარასკევსა
მათვლიან მე ერთ კვირეში“!

ნესტორ. რა გამოვიდა მერე მარტო სიმღერით, დალო-
ცილო!

მეტიელა. მეტი რა შემრჩება, ბიძია... სანამ ცოცხალ-
ვარ, ასე ვიქ (დესპინეს) მოდი აქ, გენაცვალე, გვე-
რდი დაუმშვენე ამ ჩემ მეგობარ გუჯუს... ისეთი-
ბიჭია, ისეთი... რომ თუ შენ მეგობარ ლილოსის
გაურიგებ, შენ მომიკვდე, ძაან საქმეს იზამ.

დესპინე. რა არის, მეტიელა, ხომ იცი, არ მიყვარს მა-
გისტანა ლაპარაკი.

მეტიელა. რას ქვია არ გიყვარს! გუჯუსთანა საცოლე
ბიჭი ჩვენ შორის ახლა ქვით. თავის მომჭირნეობით
და ჯამაგირით დები გაათხოვა; სოფელში ოდა-
დეიდა, ისე დეესახლა, რომ ახლა ერთი ლილო-
სისავით მწყერივით გოგო აკლია...

გერვასი. დიდი საქმეა, ბატონო, ეს ბათუმი, დიდი... ამ
ქარხნებმა მაინც ბევრი დააყენა ფეხზე...

დათიელა. ეჰ, რა ვიცი, ზოგი ფეხზე დააყენა და ზოგი კი...

მეტიელა. არა, ეგ ხომ, ჩემი არ იყოს, ქარხანაში არ მუშაობს... მუშა კი არ არის, საწყალი მუშა?

დესპინე. შენ როგორ აგდებით ლაპარაკობ... მუშა, რა, ადამიანი არ არის?

მეტიელა. რისი ადამიანია, გენაცვალოს ჩემი თავი... ყველასაგან დამცირებული, ყველასაგან უკან მიგდებული... ვის რათ მიაჩნია მუშა. კარგ საზოგადოებაში მუშას არც კი გაირევენ... მე თუ მიყურებ... მე აზნაურობა მშველს ისევ და ამ ჩოხა-ახალუხში კაცი ვგონივარ ხალხს... ქალაქის კლუბშიაც კი დავდივარ ხანდახან. სულ „კნიაზო, კნიაზოვო“ მეძახის ყველა. თორემ ჩემი მუშაობა რომ გავამხილო, სულ კინწის კვრით გამომაგდებენ.

დესპინე. ა, ასეა სულ! თვითონ სიტყვა „მუშაც“ კი ყველას დამამცირებლად მიაჩნია. თვითონ მუშებიც კი მალავენ, რომ ისინი მუშები არიან.

დათიელა. არა, შვილო დესპინე, მუშაობა რომ სასახელო იყოს, მაშინ თვითონ რუს-ხელმწიფე დეიჩემებდა პირველი მუშა მე ვარო.

გერვასი. იმას ხომ ამბობს, პირველი სალდათი ვარო.

დათიელა. ოო, სალდათობა ეგ სხვაა... მე ისიც გამიგონია, რომ რუს-ხელმწიფეს პირველ აზნაურს ეძახიან მის სახელმწიფოში.

გუჯუ. ჰო და აბა პირველი მუშააო, ამას რაღა დეირქმევს... მარა მაი რათ გინდა! დაასხი, დათიელა და დამალევინე.

გეშვი ღვინი, ქუდმახვამი
სახელი ბჯოხო გუჯმახანი.

ნესტორ. (ვარდენს ელაპარაკებოდა აქამდე. ვარდენი წიგნებს უშინდა ჯავდა) რაო, დიაკონიო?

ვარდენ. ჰო, დიაკონი... მეტად წმინდა კაცია.

ნესტორი. დიაკონი და წმინდა?

ვარდენი. ჰო, სოფელში არავინ ემღერის... სხვებსავით წამგლეჯი და ხარბი არ არის... ძალიან მშრომელი და გამრჯე კაცია, ცოტათიც კმაყოფილდება.

ნესტორ. უთუოდ ხუცესი არ აძლევს მეტს, თორემ დიაკონის სიკეთე მე ჯერ არ გამიგონია. შენ რაღაც თეთრი ყვავი გინახავს, ბიძია, თორემ ყვავი ყველა შავია.

მეტიელა. არა, ქალბატონი მაგდანი ნამდვილად მიწყრება რაღაცას.

მაგდანა. უიმე, ღმერთო მომკალი, რატომ ბრძანებთ მაგას.

მეტიელა. აბა რაა, როგორც კი შემოვედით, მაშინვე შენიღამაზი რძალი დაითხოვე ოთახიდან.

მაგდანა. უიმე, რას ამბობ!

მეტიელა. როგორ, გგონია ვერ შევამჩნიე?.. მე კაცის მკამელი კი არა ვარ. ელიშუქი ჩემი მეგობარია და მისი ცოლიც ჩემი მეგობარია.

მაგდანა. (დათიელას, რომელიც აქამდე გუჯუს ელაპარაკებოდა კიჩით ხელში). გესმის რას მეუბნება აგერ მეტიელა?

დათიელა. რას გეტყვის იმისთანას, კაცი ნალვინევია... ნალვინევი კაცი, კაი კაცი.

მეტიელა. არა, თქვენი და ელიშუქის პატივისცემა რომ არ მქონდეს, მაგდანის საქციელს შეურაცყოფად მივიჩნევდი, ეს ცხადია...

დათიელა. რატომ, შენი ჭირიმე, მეტიელა? რა მოხდა ისეთი?

მაგდანა. რა და მე რომ შემოვედი, ცაბუ რატომ გევიდა ოთახიდანო, შენ გააგდეო...

დათიელა. აჰ, არა, ბატონო, არა, შენი ჭირიმე! გაგდება რას მიქვია, შენ რავა მოგერიდებოდა... უთუოდ ბავშვს მიხედა... დაუძახე, ქალო (მაგდანა გადის).

გერვასი. (დესპინეს ცალკე) რავა! ამისთანა მოსარიდალი კაცია?

დეჰპინე. ჰო, რომ შეთვრება, უხეირო ბლლარძუნი უყვარს და...

ცაბუ. (შემოდის მაგდანასთან ერთად ბავშვით ხელში) უკაცრავად, ბატონებო, მარა ბავშვს გველვიდა და მივხედე...

მეტიელა. მადლობა ღმერთს, რომ გვიკადრე, ცაბუ-ბატონო, თვარა თქვენთანებს ისე წარმოუდგენივართ, რომ მე თითქო რამე მხეცი ვიყო, მტაცებელი...

ცაბუ. აჰ, არა, ბატონო.

მეტიელა. ის კი ავიწყდებათ, რომ ელიშუქი ჩემი ძმა-კაცია და ძმა-კაცის ცოლი ჩემი დაა.

გუჯუ. კარგი ახლა, ნუ გაპრანჭე შენც საქმე.

მეტიელა. თავი დამანებე, ისედაც გულზე ვარ გამსკლარი!...

გუჯუ. შენ კი არა, შენზე გულმოსული ჩვენი რძალი უნდა იყოს, არ გახსოვს იმ დღეს როგორ შეაწუხე? რა გასაკვირია, თუ ახლა გემალება...

მეტიელა. რას ამბობ, გუჯუ, როდის შევაწუხე?

დათიელა. არა, ბატონო, რა შეწუხება იყო... (მაგდანა მუჯლუგუნს წაჰკრავს ქმარს).

მეტიელა. ეჰ, თუ ასეა, მაშინ მართლა დამნაშავე ვყოფილვარ. ბოდიში, ბატონო, ბოდიში...

ცაბუ. რაზე კადრულობ, შენი ჭირიმე!

დათიელა. (ცაბუს) მომეცი ეგ ბავშვი აქეთ... ჩემი სიხარული, ჩემი ბედნიერება!

დესპინე. არა, ცოტათი რომ ჰგავხარ ტარიელ მკლავადეს, ეს ეჭვს გარეშეა...

მეტიელა. ვინაა, ბოშო, ტარიელ მკლავადე?...

ნესტორი. (ვარდენს) ეს წიგნი გინდა? კარგი, დაგიტოვებ... საქართველოს ისტორიის გაეცნობი...

ვარდენი. ამან დამაინტერესა, ბიძია... ხედავ, რა წერია?... დედა-მიწა როგორ გაჩნდაო.

ნესტორ. ჰო, ეგ, ჩემო ვარდენ, მეცნიერება გვასწავლის ასე და ამ წიგნის დამწერს დიმიტრი ბაქრაძესაც თავის შესავალში გეოლოგიაზედაც აქვს ნათქვამი.

ვარდენ. დამიტოვებ?

ნესტორ. როგორ არ დაგიტოვებ... შენისთანა ნიჭიერ ბიჭს ამას კი არა, კიდევ ბევრ სხვა წიგნებსაც მოვუტან—მერე საკვირაო სკოლაშიაც შეგიყვან და იქ ბევრ რამეს შეისწავლი.

გუჯუ. (თავის ჯგუფში) ეჰ, მე ვიკითხო უბედურმა, თორემ მეტიელას რა უჭირს? ოთხი კლასი გათავებული აქ, აზნაური კაცია...

გერვასი. ოთხი კლასი? მერე და, ბატონო, მუშათ წაბრძანდი?

მეტიელა. ეჰ, სიღარიბე, ჩემო მეზობელო, სიღარიბე, მარა ახლა ცოტაოდენი გროში მოვაგროვე და... ვემზადები... ერთი ღარიბი სტუდენტი მოვნახე, იაფად მამზადებს.

დათიელა. სად ემზადები, ბიძია?

მეტიელა. იუნკრის სასწავლებელში...

დესპინე. ჰა, ჰა! აფიცერი გინდა გამოხვიდე?

მეტიელა. რას დამცინით? არ დამშვენდება თუ...

დესპინე. ოო, სამხედრო ტანისამოსი? ძალიან..

ნესტორ. ეპოლეტები, დეზების რაწკი-რუწკი... ბუზმენტ-
ტიან ტანისამოსს რომ ჩაიცვამს, რომელი ქალი გაუ-
მაგრდება მაშინ მაგის შეხედვას?

გერვასი. ვითომ ცუდია, ბატონო, აფიცრობა?

ნესტორი. არა, მაგისთვის შედგამოჭრილია... ესეც არ
იყოს, აფიცრებიც გამოადგება მუშათა მოძრაობას.

დესპინე. ეეჰ, ნესტორ, რა კაცი ხარ!.. შენ რომ ყველა-
ფერი არ შეარბილო და მოსაწონი არ გახადო, ხომ არ შეიძლება.

ნესტორ. რატომ? რატომ? მერე, მეტიელა ხმლით და
რევოლვერით შეიარაღებული რომ იქნებით, ჯარის-
კაცებიც რომ გეყოლებათ, თუ გიბრძანეს ხომ
ხალხის, მუშების წინააღმდეგაც გამოხვალთ...

მეტიელა. ხალხის? ჩემი ძმების? არა. მე ხომ რეგულია-
რულ ჯარში ვიქნები მუდამ?

ნესტორ. აფიცრობას პრისტავობაზე ხომ არ გაცვლი?

მეტიელა. თავის დღეში!

დესპინე. ჟანდარმერიის აფიცრობა რომ შემოგთავა-
ზონ?

მეტიელა. მერე, ვინ მომცემს, თორემ...

დესპინე. თორემ დათანხმდებოდით?..

ლილოსი

მეტიელა. აა, ლილოსი, ლილოსი! ვინც მოვიდა გაუმარ-
ჯოს.

ლილოსი. (ნესტორს და დესპინეს ჩაუვლის, ჩუმად) ელიშუქის
დაჭერა იცით?

დესპინე. ჰო.

ნესტორ. მაგათ არ უთხრა ჯერ.

ლილოსი. შევარი მოვა ახლა აჭ თავის ამხანაგებით...

ნესტორ. თათბირი ხომ არ უნდა?

ლილოსი. ჰო.

დესპინე. მერე და ვერ ხედავ?

ლილოსი. არაფერია, მგათ მე გავართობ, თქვენსას არაფერს გავაგონებ.

მეტიელა. ლილოსი, მოდი აქ, გენაცვალე! ჩემო მწველო, ჩემო დამდაგველო!

ლილოსი. შე უბედურო, რა დაგემართა, სულ ამ ღვინოში იღრჩვები...

მეტიელა. მომწონს მე გემო ღვინოსი და ტურფა ქალი ლილოსი!

ლილოსი. ჰო და თუ მოგწონვარ, შე უბედურო, ერთი ფხიზლად მაინც მაჩვენე თავი. შეიძლება მეც მომეწონო...

მეტიელა. ცოტა მაცალე, გენაცვალოს მეტიელას თავი და ისეთი ბიჭი გავხდები, ისეთი, რომ შენი მოწონებული...

ლილოსი. ვიჯობ? რამდენი ხანია გეხვეწები, ჩემი მოწონებული იყავი-მეთქი და რომ არაფერი გამივიდა...

გერვასი. რა ყოფილა, შენი ჭირიმე, ეს გოგო?

მაგდანა. ოი, ვენაცვალე მაგას, ჩემი გამხარებელი, ჩემი გუგულივით გოგო... ეგ და დესპინეა, რომ გავგახარებენ ხანდახან. მაგითი გვიდგია სული... ეგენი რომ მოვლიან, განსაკუთრებით ლილოსი... კედლებსაც კი სიხარული დეეტყობა.

ლილოსი. კარგია ახლა, მაგდან-ბატონო, ამდენს ნუ მაქებ, თორემ მეც ძალიან გავიპრანჭები!

ზევარ, დომენტი, სევერიანე, ვართან, ოსმან, კოტე

ზევარ. (თავისიანებს) აა, ხომ ვთქვი! აქ არ ყრიან ეს ოხრები (თითქოს გაბრუნება უნდა).

დათიელა. ოჰ, ზევარ, შენი ჭირიმე, დომენტი, გენაცვალე...

მაგდანა. მობრძანდით, ბატონებო, მობრძანდით!

ზევარ. არა, ნუ სწუხდებით... ჩვენ აქ ელიშუქის ნახვა გვინდოდა...

მაგდან. ელიშუქი არ მოსულა, ბატონო, ჯერ...

დათიელა. (უკვე ცოტა ნაღვინვია) თუ იკადრებთ, ბევრი არაფერი გაგვაჩნია, მარა... მაგდან, თხოვე, ქალო...

გუჯუ. თითო ჭიქა მაინც დალიეთ, ყმაწვილებო.

დომენტი. გმადლობთ, გმადლობთ!

ლილოსი. კარგია ახლა, რას ჩააცვიდით!—არ უნდათ და ნუ უნდათ. ჩვენ აქ ვიქეიფოთ, იმათ რაც უნდათ ის გააკეთონ...

მეტიელა. აი სწორი და ნამდვილი სიტყვა... გუჯუ, შენ დამიწყე, ლილოსი, შენ შემოსძახე...

დომენტი. ზევარ, რა ვქნათ?.. ცოტა შორია ჩემი ბინა, თორემ წავიდეთ...

ზევარ. არა, ელიშუქია საქმე...

ცაბუ. (მაგდანს) დედა! ესენი რომ მოვიდნენ, ელიშუქი სადაა ამდენხანს?

მაგდანა. ესენი, შვილო, ცოტა ადრე გამოსულან ეტყობა და ელიშუქი კი სად იქნება, ისიც მოვა უთუოდ მალე... მართლა, ზევარ, დომენტი, გენაცვალე! ელიშუქი სად დატოვეთ?..

ზევარ. ელიშუქი დაჭერილია, მაგდან!

მაგდანა. უიმე, ღმერთო მომკალი!

ცაბუ. დიდუუ!

მაგდან. (დათიელას) გესმის, კაცო! ელიშუქი დაჭერილიაო!

დათიელა. (წამოდგება) რაო? ელიშუქი?

მეტიელა. (წამოვარდება) ვინაა დაჭერილი? ჩემი ძმა-კაცი ელიშუქი? ჩემი პირის ზიარება? სადაა დაჭერილი, ვინ დაიჭირა?

ზევერიანე. პოლიციაში წაიყვანეს და აქამდე დაკავებულა...

მეტიელა. ღმერთო კი მომკალი! მერე და თქვენ ხართ ამხანაგები!.. ვერ მიდიხ, ვერ გაანთავისუფლეთ? პოლიცია რას მიქვია! ჩხიკვაძე პრისტავს სულ დედას, ვუტირებ... ახლავე, მეტიელა არ მოკვდეს მეტად (მთიწვეს წასასვლელად).

ლილოხი. მოიცა, სად მიდიხარ?... აგერ ზევარი აქ არის და იმან უკეთ არ იცის, საჭიროა ახლა პოლიციაში მისვლა თუ არა...

მეტიელა. ზევარი არ ვიცი მე... ის შეიძლება ჩემზე უფროსიც იყოს და გამოცდილიც, მაგრამ, როდესაც ჩემი ძმა-კაცი გაჭირვებაშია, გული რაღა მომითმენს, რომ...

ოსმანი. დაიცა, ყმაწვილო... საქმე, რომ ვაყვაცობაზე იყოს. მგონი მხედავ, უღონო კაცი არც მე ვარ, მაგრამ აქ მოფიქრებაა საჭირო და გონიერი საქციელი...

დესპინე. აგერ ელიშუქი!

ელიშუქი შემოდის

მაგდანა. უიმე, შენ გენაცვალოს დედა... რა დაგემართა ბიჭო! ჩვენ კი გადაგვრიეს და!

მეტიელა. (არავის არ აცლის, მივარდება) უი, შენი კირიმე, ბიჭო! ჩემი ძმა, ჩემი პირის ზიარება! (ეზვავა) მოდი, აბა ახლა და დამალევენე ერთი შენი სადღეგრძელო!...

ელიშუქი. კარგია, კარგი, მაცალე ცოტა ხანს...

მეტიელა. რა გაცალო! მაგათ უყურებ?.. გლახებია ყველა...

ელიშუქი. ჰო, მოვალ! მოვალ! (მიდის ზევარის ჯგუფთან)

მეტიელა. აბა დამისხით ჩემი ელიშუქის სადღეგრძელო, სიმღერა!

ზევარ. (ელიშუქს) რაო?!

ელიშუქი. ამდენხანს მაყურყუტეს უჩასტკაში.. მერე შემიდგინა ოქმი პრისტავმა და ახლა გამომიშვა. საქმე გამომძიებელს გადაეცემაო, გამომიცხადა...

ზევარ. ელიშუქ! რა არის, კაცო ეს ოხერი ლოთი-შფოთი ვერ ჩამოიშორე აქამდი... შენთან აღარ მოისვლება...

ელიშუქი. რა ვუყო, მეზობლებია! მეორე ოთახში ცხოვრობენ. ისე კი ლოთი-შფოთი არი, მაგრამ ჯერ ახალგაზრდაა, ამას გარდა მაგარი ბიჭია, გამოსადეგი იქნება.

ზევარ. შენ თუ ვინც ვაჟკაცობას იჩემებს ყველა გამოსადეგი გგონია, ძალიან შემცდარხარ... არ იცი კაცის ცნობა, არა, რამდენჯერ მითქვამს შენთვის, მერე კიდევ ეგ ვაჟკაცი კი არა, უფრო კუდაბიჭია აზნაურს მაგონებს.

მეტიელა. ელიშუქ! აღარ მოხვალ ახლა?

ელიშუქი. აა, მოვდივარ!

ზევარ. გაისტუმრე მალე.. ჩვენ საქმე გვაქვს... (ელიშუქი მიდის სუფრასთან. ცაბუ სიყვარულით შესცქერის. სუფრასთან ხრიალი).

ელიშუქი. (დალევს, შემდეგ ბავშვს მიუალერსებს და ცოლსაღლერსით მხარზე ხელს გადაუსვამს. ცაბუ გაწითლდება).

ზევარ. კაცის ცნობა, ძმაო, იმას ცოდნია.

ნესტორ. ვის? ახლად ჩამოსულს?

შევარ. ჰო, ოო, რა გამჭრიახი თვალი აქვს... ერთს შემოგ-
ხედავს და აგწონ-დაგწონის რა კაციც ხარ...

მეტიელა. (ელიშუქს) მერე და სომეხს გამოესარჩლე?..

ელიშუქ. აა, უყურე ახლა ამას...

მეტიელა. კაცო და დღეს პარახოდზე სომეხებს რომ უყე-
ჟიათ ქართველები არ იცი?.. აგერ მამაშენიც კინა-
ლამ მოუკლავთ.

ელიშუქ. ეგ არი ჩვენი უბედურება, მეტიელა, რომ მუ-
შებნა არ ვიცით ჩვენი თავის ყადრი და ერთი
მეორეს ვესევით, როცა მუშები გაერთიანებულები
უნდა ვიყვეთ.

მეტიელა. მე მუშა არა ვარ, ძმაო, ტყუილა მეუბნები
მაგეებს.

ელიშუქ. ქარხანაში არ მუშაობ, მაგრამ დროგზე ხომ
მუშაობ...

მეტიელა. აი რა ვუთხრა ჩემ ბედს, რომ დროგზე უნდა
ვიჯდე აზნაური კაცი, მარა ძალიან მალე...

ლილოსი. აფიცრის ეპოლეტებით დაიმშვენებს მხრებს.

ელიშუქ. რაო? აფიცერიო?

შევარ. (თავის ჯგუფში) ჰო და ახობაძე ეუბნება, თურმე
კოწიას: ქარხნის კარებთან ვილაც კაცია და შენ
გხმობილობსო. კოწიამაც მუშაობას თავი დაანება
თურმე და გავიდა ქუჩაში, დაინახა, რომ კუთხეში
ერთი ახალგაზრდა კაცი დგას და იქით-აქეთ იხე-
დება.

ნესტორ. როგორ, ასე ახალგაზრდაა?

შევარ. ძალიან. 20—22 წლის თუ იქნება.

ნესტორ. რას ამბობ?

დომენტი. მოიცა, ყური დაუგდე.

შევარ. კოწიამ ერთი კი გაიფიქრა—უთუოდ ის უნდა
იყოსო, მაგრამ მაშინვე მაინც არ მიმართა. ერთი

ორჯერ გვერდზე აუარ-ჩამოუარა, შემდეგ კი მიუბრუნდა და ჰკითხა: „ხომ არავის ეძებთო“. „როგორ არაო, — უპასუხა, — აქ ზაოდში ესა და ეს მუშაობს, დაასახელა თურმე კოწიას გვარი და იმის ნახვამინდა“-ო. კოწიას დაუდასტურებია, რომ ეგ კაცი მართალია აქ მუშაობს, მაგრამ ახლა ჩუგუნის ჩამოსხმა მიდის და სანამ სამუშაოს არ მორჩება, ქარხანას ვერ მიატოვებსო. „მე კი ახლა იმასთან მივდივარ და თუ გნებავს გადავცემ, მხოლოდ თქვენო გვარი მითხარით“-ო. ამაზე ის ჩამოსული ცოტა შეჩერებულა, მაგრამ ბოლოს მაინც დაუსახელებია ის გვარი, რომელსაც თბილისიდან უკვე შოელოდა კოწია. ძალიანაც გახარებია და მაშინ გაუმყლავნებია თავისი ვინაობაც. იმას კი ხელი ჩამოურთმევია და უთქვამს „ყოჩაღ, კარგი კონსპირატორი ყოფილხარ“-ო.

ხმები. მერე? მერე?

ზევარ. მერე და იმ დღესვე გაგვაცნო კოწიამ მე, სილიბისტრო ლომჯარიას, ძმებ დარახველიძეებს და კიდევ ერთ ორს, მაგრამ ეს სულ სხვა კაცია, ძმაო.

ნესტორ. ეხლა მაინც რას აპირობს?

ზევარ. იცოცხლე, ის ბევრ რამეს აპირობს, მაგრამ უწინარეს ყოვლისა გამოგვეკითხა ბათუმის მუშაობის მდგომარეობა და ჩვენც გავაცანით. ერთმა ჩვენგანმას ისიც კი უთხრა, აქაური მუშები ისე ვართ, თითქოს ქარქაშიდან ამოწვდილი ხმლები გვეჭიროს, მხოლოდ არ ვიცით, ვის მოვუქნიოთო. ამაზე გაიღიმა და გვითხრა: აქ სამუშაოდ ნიადაგი მომზადებული ყოფილაო და ის იყო რამოდენიმე წრე ჩამოაყალიბა და მუშაობა დაიწყო. ახლა გვეუბნება მასიურად კრებები მოვაწყოთო.

ნესტორ. მასიური? როგორ მერე?

სევერიან. რას ქვია მასიური?

ნესტორ. ა, ბევრი ერთად...

დომენტი. ოო, ბევრი ერთად?... ეს ხომ სახიფათოა!

ხმები. რასაკვირველია.

ზევარ. (ცოტა ხმა აუმაღლა) ძმებო! ჩვენ ხიფათის აღარ უნდა გვეშინოდეს.

ოსმან. მე ვატყობ, ჩვენ იმისთანა გზას ვადგებით ეხლა, რომ შიში უნდა უკუვაგდოთ.

ზევარ. ეს გადაწყვეტილია. მასიური კრება კი უნდა მოვაწყოთ ასე: აქ უმეტესობა სხვადასხვა ქარხნიდან ვართ. მგონი რვა ვართ არა? თითოეულმა ჩვენგანმა დავივალეთ, რომ თითოეული ჩვენგანი ერთ-ორ სანდო მუშას მაინც წამოიყვანს და პირველხანად ესეც კარგი იქნება. მერმე თვითონ წამოვლენ მუშები. ესე, აა, არავითარი ყოყმანი, დომენტი!

კოტე. რასაკვირველია, ეს საყოყმანო არ არის.

ოსმან. ჩემი მხრით მე ხუთ სანდოს ვიშოვნი.

ვართან. მეც რა ღმერთი გამიწყობა ერთ ათ ჩვენიანს არ მოვუყარო თავი.

სევერიანე. მეც.

დესპინე. ქალები არ შეიძლება?

ზევარ. რა თქმა უნდა, ქალებიც. გეგულება კი ასეთები? ეგ თქვენ ორი ხომ?

დესპინე. ვიშოვნით, არიან.

დომენტი. ჰო და ასე. გადაწყვეტილია; ზეგ, შაბაშის შემდეგ, ბარცხანაში პორფილე ქურდიის ბინაზე; კარგი სრული სახლია, არაფერია, დავეტევით.

ლილოსი. (მღერის).

აღზეგ, მუშავ შენ!

ნუ გძინავს შენ!

მუშავ, მუშავ, შენ!

(სხვებიც აყვებიან, სიმღერის გუგუნნი)

მაგდანა. (ფანჯარაში გაიხედა) შეხედეთ, შეხედეთ... ეს რა არის?

დესპინე. პაქარია, პაქარი?

ვართანა. (გაფარდა).

ვარდენ. (ახლა წამოჰყო თავი წიგნიდან) ზარს რეკენ! ამ შუალამისას წირვა?

ნესტორ. ოო, ბერს დამიხედეთ, ბერს!

კოტე. (იხედება) ცეცხლი გაჩენილა სადღაც... (ვარდენს) ეგ, ბიჭო, განგაშია.

ვარდენ. განგაშის დროს ჩვენში ბუკს აყვირებენ... (ბუკის ხმა).

დესპინე. აი, ეგერ ბუკიც... ეს ქარხნისაა...

დომენტი. როტშილდის ქარხანაში უნდა იყოს. (ვართანა შემოვარდა).

ვართან. ჩვენს ქარხანაში ყოფილა... ხე-ტყე იწვის.. (მუშა შემოვარდება).

მუშა. ბიჭებო! ჩვენს ქარხანაში ხე-ტყის ცეხი იწვის. დირექციამ გამოგვიცხადა დაგვეხმარეთო და სამაგიეროს აგინაზღაურებთო. ვინც ჩვენი ქარხნის მუშები ხართ წამოდით.

სევერიან. აბა, ბიჭებო! დავიძრათ, უშველოთ!

ელიშუქ. წავიდეთ, წავიდეთ!

მეტიელა. ბიჭო, პასუხისგებაში მიგცეს და კიდევ შველი?

ელიშუქ, არა, ეგ სულ სხვა საქმეა... ზევარ! წავიდეთ?

ზევარ. წავიდეთ.

მოქმედა მკორა

ღ ა თ ი ჟ ლ ა ს ა ს

ნესტორ. შენ მაინც არ მოგცეს ცეცხლის ჩაქრობისათვის გასამრჯელო?

ელიშუქ. მე თუნდა მათი ფიქრით დათხოვნილი ვარ და ჩემი საქმე გამოძიებაშია, მაგრამ კარგი ის იყო, რომ არც ერთ მუშას არ აძლევდენ ცეცხლის ჩაქრობაში კუთვნილ გასამრჯელოს. რაღაც თითო მანეთი უნდოდათ გადმოეცდოთ.

ნესტორ. მერე და ბოლოს ხომ აიღეს მაინც.

ელიშუქ. მერე ვისი მეოხებით. იმან შეუძახა: ერთობლივ ყველამ ერთხმად მოითხოვეთო და მართლაც აკი გასჭრა საერთო მოთხოვნამ, თორემ ჩვენები, ხომ იცი, დაიბნენ: ზოგს ცალკე უნდოდა მოეთხოვნა და ზოგმა უკან დაიხია კიდევ. არა, ძმაო, ამისთანა კაცი ჩვენ არ გვყოლია, ან კი ჩვენთან აქამდე ასე ახლოს ვინ მოსულა? ა, რას იტყვი შენ?

ნესტორ. არა, რაც მართალია, მართალია. ძალიან მომზადებული ახალგაზრდაა.

ელიშუქ. მომზადებული? ჰმ... რას ამბობ! ან რეები გვითხრა, ჯერ რომ არავისგან არ გაგვიგონია მაგისთანა კეშმარიტება?.. მერე როგორ უბრალდოთ, როგორ გასაგებათ: მუშათა განთავისუფლება თვით მუშათა

საქმეაო. ბურჟუაზიას მუშათა სიბრაღულით მუშათა ყვლეფის მადა არ შეუმცირდებაო...

ნესტორ. ეგ რასაკვირველია: ბურჟუაზიის ძალას მუშათა ძალა უნდა დაუპირდაპირდეს.

ელიშუქ. ჰო, მაგრამ ესე რომ არავის გითქვამთ, დალოცვილებო! ყოველივე მისი სიტყვა ისე ჩამეჭდო გულში, თითქო ჩემი ნათქვამი ყოფილიყვეს, ჩემი ნაზრევი და მართლაც ასე მგონია მეც სწორედ ასე ვფიქრობდი. „მუშებს ძალა მაშინ ექნებათ, როცა შეკავშირებული იქნებიან, შეკავშირებული მუშები—სათვის ბრძოლა იოლია“—ო.

ნესტორი. ამას, კაცო, შენც კი გაიძახობდი: დარაზმევა საჭიროო.

ელიშუქ. არა, ეგ რა არის. იმან აქედან რა გამოიყვანა: შეკავშირება ბრძოლისათვის არის საჭიროო. ბრძოლა ორნაირი ყოფილა, პოლიტიკური და ეკონომიური, მხოლოდ ერთი მეორესაგან განუყოფელია თურმე. მანვე ისიც დაგვისახელა—„ბრძოლის საშუალებებიაო: გაფიცვა, დემონსტრაცია და იარაღიო. როცა მუშები ამას შეიგნებენ, მაშინ ბრძოლა ადვილია“—ო.

ნესტორი. აი, ეგ არის ხათაბალა! გაფიცვა კიდევ შეიძლება ეკონომიურ ნიადაგზე, ამან შეიძლება გასკრას ზოგჯერ, მაგრამ პოლიტიკური ბრძოლის, ან ბუნტის, როგორც ჩვენ ვამბობთ და იარაღის ხმარების კი რა მოგახსენოთ.

ელიშუქ. რატომ ვითომ?

ნესტორ. იცი, ეგ რას ნიშნავს? ეს ნიშნავს მუშათა სისხლის დაღვრას, რაც, ცხადია, გამოიწვევს მუშების დაშინებას, უკან დახევას და მოღუნებას, რადგანაც ჯერ ამისათვის მუშათა კლასი მომზადებული არ არის, ჩვენში მაინც.

ელიშუქ. ჰო და აი მუშათა კლასი! ესეც პირველად მაგისგან გავიგე, რომ ხალხი თურმე კლასებად იყოფა.

ნესტორ. სისხლის დაღვრა მაინც ძალიან ძნელი საქმეა, კაცი მეორეჯერ არ მოვა ქვეყნად.

ელიშუქ. აბა, როდემდის, ნესტორ? აკი იმან სთქვა, რომ მალე, ძალიან მალე აქტიურ ბრძოლაზე უნდა გადავიდეთო.

ნესტორ. ჰო და ეგ არის კიდევ შეცთომა. სანამ აქტიურ ბრძოლაზე გადავიდოდეთ, ჯერ უნდა ვისწავლოთ, გავთვითცნობიერდეთ, ვიცოდეთ უნდა, თუ რას ვაკეთებთ და ისე ვიმუშაოთ, რომ თანდათანობით შევიმსუბუქოთ მდგომარეობა.

ელიშუქ. უი, ჩემო ძმაო, შენ ისევე ჩხეიძისა და რამიშვილის სიტყვებს იმეორებ: „ფრთხილად“, „მორიდებით“, „ნელა“ და ამასობაში იოტის ოდენადაც ვერ წავიწიეთ წინ...

ნესტორ. აბა, უცბად გინდა კედელს თავი შეახეთქო?

ელიშუქ. არა, ნესტორ, ეს კედელზე უბრალო თავის შეხეთქება არ არის... მე ვგრძნობ... ვხედავ თითქო, მხოლოდ ჩვეულებისამებრ ვერ გამომითქვამს, სიმართლე კი რომ მის მხარეზეა, ამას ბევრი ლარია და ხაზი არ უნდა... ერთი თვე არც კია, რომ ჩამოვიდა და უკვე თერთმეტი წრეა შემდგარი სხვადასხვა ქარხნებში, ყველა წრეს თავისი ათისთავი ჰყავს. ამას გარდა მოვახერხეთ და, ხომ ხედავთ, ჯერ მარტო სამი მასიური კრება მოვაწყვეთ და ვინც არ იყო, ის მუშებიც როგორ გვეხვეწებიან—ჩვენც დაგვისწარიეთო... არა, მეგობარო, სულ სხვა ქარმა დაჰქროლა ახლა.

დესპინე. რას უზიხართ აქ?.. არ მოდიხართ?

ნესტორ. სად?

დესპინე. სად და საწყალი მუშა რომ გარდაიცვალა, იმის პანაშვიდზე.

ნესტორ. ვინ საწყალი მუშა?

დესპინე. ერთი სომეხი მუშა მომკვდარა საწყალი. ახლად ჩამოსულს კი უთქვამს წადით და პატივი ეცით და შესაფერათ დამარხეთო.

ნესტორ. ჰოო... ეს გონივრულია.

დესპინე. ჩვენებიც წავიდნენ და უპატრონეს. ახლა ეს გაუგიათ სომხის მუშებს, შერცხვენიათ და ისინიც მოსულან. გასვენებით აპირებენ დიდის გამოჩინებით გაასვენონ, მაგრამ პანაშვიდზე დასწრება საჭიროა.

ნესტორ. მართლა, კი არ ვიცი, რითი გათავდა გემზე სომხების და ჩვენების შეტაკება, აი მამაშენი რომ მუშაობდა?..

ელიშუქი. ოო, იქაც, დროებით შეანელეს საქმე... შეთანაბრებით მიიღეს სომხებიც და ქართველებიც.

ნესტორ. რა გგონია, სომხებსაც ყავთ ახლა შეგნებულ და მოწინავე მუშები.

ელიშუქი. ო, ჩემი ვართანა და ხაჩიკა, ახლა ხირიმიანცი... ძალიან მუშაობენ თავისიანებში.

ნესტორ. რა, შენ ამ ვართანას კი გადაყვე, ძმაო და...

ც ა ბ უ

ცაბუ. (ელიშუქს) ეგერ დესეტნიკია და შენ გკითხულობს.

ელიშუქი. ახლავე (გადის).

ცაბუ. (ახლა დაინახა) უჰ, დესპინე, გენაცვალე... ისეთი კი მეშინია მე უბედურს, რაზე იბარებენ ახლა?

ე ლ ი შ უ ქ ი

ელიშუქი. აბა თქვენ წადით პანაშვიდზე და მე თუ დროით გამომიშვეს მოვალ, თუ არა და გასვენებას, რასაკვირველია, დავესწრები!

ნესტორ. რაო? ვინ გიბარებს?

ცაბუ. სად მიდიხარ, ელიშუქ?

ელიშუქი. არაფერია, გამომძიებელი მიბარებს, უთუოდ იმ საქმეზე, ალექსანდერი რომ ვცემე...

მ ა გ დ ა ნ ა

მაგდანა. (გამოვარდება) რა იყო, შვილო, ვინ მოვიდა, სად გიბარებენ...

ელიშუქი. არაფერი, არაფერი, რაზე დაფეთდით? მოვალ მალე (დესპინე და ნესტორს) ნახვამდის (გადის).

ცაბუ. (ამოიხრებს) უი, ნანა!

მაგდანა. ა, გადააყოლეს მაგ საქმეს ეგ კაცი და ეგ არი... ქარხნიდან დაითხოვეს და აღარ მიიღეს... პაჟარის ჩაქრობისათვის ყველას ზისცეს, მაგას კი არა. ახლაა და გამომძიებელი იბარებს... რა ვქნა მე უბედურმა... სახლში იჯდეს ვაჟკაცი და უმუშევარი? მაინც სხვა ქარხნებშიაც რომ აღარა ლებულობენ მუშებს, ეს რა ღვთის რისხვაა?

ნესტორ. რა არი და... ახალმა ქარმა დაჰქროლა მუშებში.. მექარხნეები სულელები კი ნუ გგონია... უკვე შერჩევით ლებულობენ მუშებს.

დესპინე. რა ახალ ქარზე ლაპარაკობ?

ნესტორ. არა... ელიშუქი უკვე შემჩნეულია, როგორც...

ცაბუ. რა, ბატონო, ცუდი მუშაა?

ნესტორ. არა. ცუდი კი არ არის, მაგრამ მექარხნეებს არ უყვართ მაგისტანა ამაყი და თავმომწონე ხალხი...

დესპინე. როდის აქეთაა, ნესტორ, რომ შენ მაგგვარი ლაპარაკი დაიწყე? შენ თვითონ არ უწყობდი ხელს მუშების გათვითცნობიერებას... წერა-კითხვას ასწავლიდი, წიგნებს აწვდიდი...

ნესტორ. დიალ, მე მინდოდა და მინდა ჯერ ნიადაგი დაგვემზადებინა, თესლი გადაგვეგდო და შემდეგ მოგვემაკა.

დესპინე. მე კი ასე მგონია, რომ ნიადაგი უკვე ისტორიულმა მოვლენებმა დაამზადა, თესლი კლასობრივმა ბრძოლამ გადააგდო და მომკით ჩვენ უნდა მოვიმაკათ...

ნესტორ. ოჰო... თქვენ დამიხედეთ დესპინეს!.. ვინ გასწავლა ეგები?

დესპინე. ჩვენი ხელმძღვანელი ამბობს, რომ...

ნესტორ. როგორ? უკვე ხელმძღვანელი დაარქვით? ვინ ეძახის აგრე?

დესპინე. ყველა, ვისაც კი მასთან საქმე აქვს... მეგონა, რომ შენც ასე ეძახდი...

მაგდანა. რა მეშველება ახლა თუ ელიშუქი ასე უსაქმოდ დარჩა.

ცაბუ. ნეტაი, ბატონო, გამომძიებელი არ დააკავებდეს და...

მაგდანა. ღმერთმა ნუ ქნას, მაგრამ რა მკვდარი, რა შინ მოუსვლელი!.. თუ უსაქმოდ დარჩა... არ იცი, გოგო, რომ სახლში ექვსი მჭამელი გყავს... შენი მამათილია და დაავადმყოფდა საწყალი... პარახოდზე რომ კემეს, მის შემდეგ მაინც სულ კვენსის და წელის ტკივილს უჩივა... რა გვეშველება.

ცაბუ. თუ ასე ღმერთი გაწყრა, მაშინ, ბატონო, ამ ოხერი ძუძუებს გავეყიდი... აქ, ქალაქში, ასე ყოფილა მიღებული...

ნესტორ. როგორ თუ გაყიდი? რას ამბობ, ცაბუ?

მაგდანა. ჰო, ერთი დიდი კაცი გვეხვეწება-ცაბუ—ძიძათ მომაქირავეთო.

ნესტორ. ვინ დიდი კაცია?

დესპინე. ძიძათ?

მაგდანა. დიდი კაცი ის უნდა იყოს ე... ქე მითხრა პარასკევამ. ჰო, დამოყნის უფროსი...

დესპინე. მერე ელიშუქმა რა გითხრა?

ცაბუ. ერთი ორხელ უთხარი, მაგრამ არც უარი უთქვამს და არც თანხმობა. შემომხედა მხოლოდ და გამიღიმა.

მაგდანა. აბა რა ვუყოთ ჩვენ ხელმოკლეობას, ბეჩა ნესტორ!

დესპინე. (გაიხმობს) ცაბუ, მოდი აქ... მე უფრო შენთან მოვედი საქმეზე...

ცაბუ. მითხარი, გენაცვალე!

დესპინე. ამ საღამოს უნდა მოხვიდე ჩემს ბინაზე, იქ კიდევ ერთი სამი-ოთხი ქალი იქნება და მოვილაპარაკოთ.

ცაბუ. უიჲ, გენაცვალე, მადლობელი ვარ ძალიან, მარა სად მცალია დროს გასატარებლად, ჩემი ბალანა სად გამიშვებს.

დესპინე. არა, ბალანა თან წამოიყვანე, ერთი ნახევარი საათით, რა გიჭირს, მხოლოდ დროს გასატარებლად კი არ გიწვევს... საქმეზე უნდა მოგელაპარაკოთ.

ცაბუ. მერე და რა საქმე შემიძლია მე უბედურს?

დესპინე. ახლა მუშებს იმისთანა დრო უდგება, რომ ქალებმაც რითაც შეგვიძლია უნდა დავეხმაროთ. შეიძლება გაფიცვები მოხდეს, ზოგი დაიჭირონ კიდევც,

ციხეში დაატუსაღონ... ჩვენი მოვალეობაა მათ და-
ვეხმაროთ...

მაგდანა. (ნესტორს) შენ მომიკვდე! ის ქალი მეუბნება,
რომ თვეში 15—20 მანეთამდე ექნებაო და მეხუმ-
რები?

ნესტორ. რა ვიცი, ამისთანა ძვირფასი ძიძა ვის მოუნ-
და... ვინაა ის ქალი, ვინც ამას გეუბნება? სადმე
სხვაგან არ უკრას თავი მაგ შენ რძალს.

მაგდანა. უიმე, ღმერთო მომკალი! რას მეუბნები მაგას?

ნესტორ. კარგათ დაუკვირდით, კარგათ... თორემ ნინო-
შვილის „ქრისტიანე“ არ გახსოვს? თუმცა ჰო, შენ
წაკითხული არ გექნება... ხშირია ცხოვრებაში,
რომ მაგისთანა მოხუცი, ვითომ დარბაისელი ქალი,
შეუჩნდება ლამაზ ქალს და მერე თვითონ იცის, რა
გზასაც გაუყენებს...

დესპინე. (ვაბუს) მერე წარმოდგენებსაც გავმართავთ,
ფულებსაც შევაგროვებთ და უმუშევრებს ან დატუ-
სალებულებს გადავუგზავნით...

ვაბუ. ფულებს შევაგროვებთ? საიდან?

დესპინე. აი, წარმოდგენებს გავმართავთ-მეთქი.

ვაბუ. ჰი, ჰი, რაა წარმოდგენა?

დესპინე. მოდი, მოდი უთუოდ ამ სალამოს... ახლა დაგ-
გვიანდები და რომ მოხვალ, იქ ყველაფერს აგიხს-
ნით... (აპირებს წასვლას).

ვაბუ. უიმე, ბეჩა! (მაგდანს) ბატონო, ბატონო! აგერ ფაი-
ტონი არ გაჩერდა ჩვენ კარებზე?

მაგდანა. ვინაა ახლა?.. ის გიჟები თუა ისევე: მეტიელა
და გუჯუ.

ვაბუ. აჰ, არა ბატონო!.. დიდი ქალბატონია ვილაცა
და, ბეჩა! ის ქალი კიდე... მაშინ რომ იყო პარას-
კევა!

დესპინე. ნესტორ! არ მოდიხარ?... დაგვაგვიანდა.

ნესტორ. ეხლავე. (ორთავენი მიემართებან კარებისაკენ. იმავე დროს შემოდის ფატი და პარასკევა. ფატი ლორწეტიტ ახედ-დახედავს დესპინეს, ნესტორს. ისინი გადიან)

ფატი. იმათი ბინაა ხომ, შენ რომ მეუბნებოდი, ა, პარას-სკევა?

პარასკე. კი, ბატონო... აგერ დიასახლისი და ესეც მისი რძალი, მე რომ მოგახსენებდით.

ფატი. (ლორწეტიტ მიაშტერდება ცაბუს. ფრანკულათ) მართლა, რომ მოხდენილი გოგონა ყოფილა! (მაკდანს) სალა-მი, ჩემო მეზობელო! პარასკევამ მითხრა, რომ თქვენც გურული ყოფილხართ...

მაგდანა. კი, ბატონო .. გურული ვარ (ფატი იქით-აქეთ იხედება) უიჟე, დაბრძანდი, ბატონო! (სკაჟს მიართმევს).

ფატი. (ჯდება) ჰო და მეც გურული ვარ... ფატი მაქუ-ტაძის ქალი არ გაგიგონიათ?

მაგდანა. გაგონებით.. კი, რაღა არა!.. დასტურ ლამაზი არ ყოფილხარ, ბატონო?

ფატი. ეჰ, სადღაა ჩემი სილამაზე .. მაგრამ ლამაზი აგერ თქვენ გყოლიათ... ესაა თქვენი რძალი, არა?

მაგდანა. კი, ბატონო, ეგ გახლავთ...

ფატი. კარგია, კარგი... მადლობა ღმერთს, ჩვენი ხალხი მთლად არ გადაგვარდა, კიდევ გამოდიან ამისთა-ნა ლამაზები... (ცაბუ გაწითლდება).

მაგდანა. რას ბრძანებ, ბატონო, რა ლამაზი ეგ არი...

ფატი. არა, არა, მაგას ნუ იტყვით... მოყვანილი, ეშხიანი, ჯანსაღიც უნდა იყოს ეტყობა. რა გქვია?

ცაბუ. ცაბუ, ბატონო.

ფატი. ჰო და, ჩემო ცაბუ, ჩემთან არ წაშობვალ?

ცაბუ. მაგას ვინ ღირსა, ბატონო!

ფატი. არა, რატომ? წამოდი ჩემთან... პატივს გცემ, რაც შემოძლია, შვილივით მეყოლები... კარგ ჯამაგირსაც დაგინიშნავ... ხომ გითხრა პარასკევამ — ძიძად მინდინხარ.

მაგდანა. კი, ბატონო, რავა არა, პარასკევამ ყორიფელი კაი მითხრა, მარა...

ფატი. რაი „მარა“?

მაგდანა. მაგის ქმარს, ჩემ შვილს უნდა ვკითხოთ, ბატონო...

პარასკ. როგორ? აქამდი არ გიკითხავთ?

ფატი. მაცალე, ჩემო კარგო! თქვენ ქმარს ვერ ვიცნობ, მაგრამ, უნდა მართალი გითხრა, ვემდური ძალიან... ბუნტოვჩიკი კაცი ყოფილა... სად არის ახლა?

მაგდანა. გამომძიებელმა დეიბარა, ბატონო!

ფატი. ჰო და აგაშენოს! ვაჟკაცი კაცი, პატიოსანი ყაზახი, ოჯახის პატრონი კაცი სამუშაოზე უნდა იყოს და მის საქმეს აკეთებდეს თუ... გამომძიებელთან დარბოდეს?..

მაგდანა. რა ვიცი, ოუტყდენ ძალიან და...

ფატი. ვინ აუტყდა? თუ... თვითონ არის ატეხილი? სასიკეთოს მომასწავებელი არ არის ეს ამბები... ამ ბოლო ხანებში მაინც ჩვენი მუშები რაღასაც მიჰქარავენ... დამიჯერეთ, რომ ეს სიკეთეს არ დააყრიოთ... ვინ ამბობს, მუშებსაც უნდათ მოწესრიგებული ცხოვრება, განათლება, სწავლა მათთვისაც საჭიროა, ეს ევროპაში უკვე მოგვარებულია... აქაც, ბათუმშიც, რამოდენათაც მე ვიცი, აქვთ საკვირაო სკოლაა თუ რაღაც აზისთანა და... კმაროდა... ბუნტოვჩიკობა კი არ გამოადგებათ... დახურავენ, ბატონო, თავიანთ ქარხნებს ის როტშილდია, ნობელია, მანთაშევი თუ ვინც არის და დამრჩება ცა-

რიელი ჩვენი მუშა... რაღაცა ორ გროშს შოულობს ჩვენი კაცი თავის ყურის ძირში... კი არა ზოგმა ისე წამოიკეთა კიდეც თურმე, რომ თავიანთ სოფლებში ოდები წამოიჭიმეს და დასახლდნ და მეტი რა უნდათ... არა, ძალიან ვემდური თქვენს ქმარს. რა ქვია?

ცაბუ. ელიშუქი, ბატონო.

ფატი. ჰოო, ელიშუქი და არ ვარგა ასე! ახლა გამომძიებელმა თუ დაიბარა, ვინ იცის დაატუსალოს კიდეც და ვინ იცის როდის გამოუშვებს.

ცაბუ. უი, ნანა!

ფატი. არა, შენ თუ ჩემთან წამოხვალ და მასიამოვნებ, მე ვეცდები არაფერი დაუშავდეს და მალეც გამოუშვან, მაგრამ...

მაგდანა. შენი ჭირიმე, ქალბატონო, ნუ დავგლუპავ... გვისაშველე რამე...

ფატი. ჰო, ეს ასე იქნება... მაგრამ ბუნტოვჩიკობა არ ვარგა... მძიმე საქმეა... მერე კიდეც დალოცვილს უფროსი მექანიკისათვის უცემია... მე ვიცნობ ალექსანდერს... ძალიან პატიოსანი კაცია... ცემას ვინ აპატიებს... მაგრამ არაფერია, ცოტა ჭკუა რომ ისწავლოს, არ აწყენს...

ცაბუ. ბატონო, ნამდვილად დააკავებენ?

ფატი. მძიმე საქმეა, შვილო, მძიმე! მაგრამ მე მგონია, რომ ვუშველო

მაგდანა. ჰო, შენი მუხლების ჭირიმე, შენი!

ფატი. (ცაბუს) მართლა, შენი ბავშვი სად არის? რატომ არ მაჩვენებ? ხომ ბიჭია?

მაგდანა. კი, ბატონო, ახლავე, რა საჩვენებელია, თვარა... მოუყვანე, ცაბუ, მოუყვანე... (ცაბუ გადის).

ფატი. სხვა, შენი მოხუცი რას შვება, კიდეც მუშაობს ისიც?

მაგდანა. მუშაობს, ბატონო, მუშაობს, მაგრამ რა!... რა უნდა გვიყოს მისმა ნამუშევარმა... ახლა თან დაუძლურდა, დაავადმყოფდა კიდეც...

ფატი ჰო, მართლა! მე არ მითქვამს ჩემი პირობები... პარასკევამ მიქო, მაგრამ არ მჯეროდა, მართლა კარგი ქალი ყოფილა. ასე რომ შენი რძალი მიმყავს ძიძად. ტანისამოსზე და თეთრეულზე ნუ შეწუხდები, გამოგზავნე ისე ჩაცმული, როგორც არის. მე იქ ყველაფერს მოვუწყობ; გავბან, ჩავაცმევ, გამოვაკობტავებ... შეიძლება რომ ნახო, ახირებულათ ვერც კი იცნო... თვეში ჯამაგირს მივცემ... შენ რამდენი უთხარი, პარასკევა?

პარასკევა. ასე 15—20 მანეთამდე-მეთქი, ბატონო.

ფატი ცოტა გითქვამს... მე ვატყობ როგორი სხეულის პატრონიც არის... რძეც საუცხოვო ექნება და ჩვენ ბგბეშკასაც ხომ კარგი რძე სჭირდება... ამისთანა ძიძას კი მე მივცემ 30 მანეთს.

პარასკევა. ხედავ, მაგდან, რა ბედში ვარდები? ზოგ ჩინოვნიკსაც არა აქვს ამდენი ჯამაგირი.

მაგდანა. რა ვიცი, რა ვიცი, რა ამბავია ეს ჩემ თავზე...

ფატი. სიკეთის და დამოყვრების მეტი არაფერი, შენმა სი-
ცოცხლემ! ძიძობა უწინ ხომ მოყვრობას ნიშნავდა. (ცაბუ ბაკშით). ოო, რა კარგი ბუთხუზა ბიჭი ყოფი-
ლა!... ჭყლოპ, ჭყლოპ! კარგა სუფთად ინახავო
ეტყობა; ეს კარგია! თქვენ მეგრელი ხართ, არა?
მეგრელებს უყვართ სისუფთავე, ჭყლოპ, ჭყლოპ!
კარგი ჭყლოპინა ბიჭია, კარგი... აბა, პარასკევა...
ეხლა კი წავიდეთ.. ხვალ მოვა შენთან პარასკევა
და პირდაპირ ჩემთან წამოგიყვანს, ექიმსაც არ გა-

ასინჯვინებს შენს თავს, ისე, მე თვითონ ვხედავ, რაცა ხარ.

ცაბუ. ექიმი?

ფატი ჰო, ჰო! ექიმი არ არის საჭირო... პირდაპირ ჩემთან... სხვა შენ ნურაფერზე სწუხხარ... მე უკვე მოველაპარაკე შენს დედამთილს.

ცაბუ. ის... ბატონო...

ფატი. რა გინდა?

ცაბუ. ელიშუქი, ბატონო...

ფატი. ჰო, მაგაზე, როგორც გითხარ... ვეცდები... აბა ნახვამდის, ხვალამდის... მართლა, ესეც შენ სამი მანეთი, უყიდე მაგ ბავშვს საპერანგე, სათამაშო, რაც რომ გინდა.

ცაბუ. (ყოყმანობს).

პარასკევა. გამოართვი, გენაცვალე, გამოართვი... შემგუ-
ნება რა საკადრისია... მაგდან, ბეჩა, უთხარი.

მაგდანა. კი, ბატონო, კი... ცაბუ არ აწყენინო.

ფატი. ჰო, მართლა, იცოდეთ ჩემი ეზღანდელი გვარი... ჩემი ქმარის გვარია ზიკოვი... დაიხსომებთ? ადვილია ძალიან: ზიკოვი! ჩემი ქმარი არაა პატარა კაცი. დამოყნა ხომ იცით? იმის უფროსია... ვინმემ რომ გკითხოთ, ვისთან მსახურობს თქვენი რძალიო, უთხარით დამოყნის უფროსის ცოლთან ფატი ზიკოვთან... ასე, ჩემო, ჩემო! ნახვამდის! (შუბლზე აკოცა ცაბუს, ბავშვს თითი კიდევ მიუცაცუნა, მაგდანას შორიდან თავი დაუქნია და გავიდა პარასკევასთან ერთად. მაგდანა გააცილებს და მაშინვე ბრუნდება).

ცაბუ. აჰ, ეს რა სურნელებაა! (შუბლზე ხელს იკადებს) რა ქალი ყოფილა, დედა-ბატონო! რა მოხდენილი, რა მოყვანილი! თითები, თითები! ბეჭდები ნახე, ბატონო, რა ბეჭდები ქონდა, მერე რამდენი! ან რა ნაი-

რად ეცვა, ან რა სურნელებას აფრქვევდა გარშემო.
ნეტავი ადამიანის შვილია ახლა ეგეც?

მაგდანა. ადამიანის შვილი როგორ არაა, ბეჩა-ცაბუ, მარა... ბედმა და გარემოებამ ეიყვანა ასე ცაზე... მაგათია ქვეყანა, შვილო, ყველაფერი კაი მაგათ აქვთ და ჩვენ... აგერ ლუკმა-პურიც გვენატრება...

ცაბუ. საოცარი კია, ქალბატონები ჩემს სოფელშიც მინახავს, წირვაზე, ჯარიანობაზე, მარა ამისთანა ეხლა... ღვთის შვილია, კაცის შვილია?

მაგდანა. გეტყობა ძალიან მოგეწონა...

ცაბუ. რაღა არ მომეწონა... ქალი ვარო, მაგან უნდა თქვას...

მაგდანა. ვაი ბეჩა! მაგრე რომ გაცხოვრა და მაგრე გამოგაწყო... მერე შენც ქე გამოჩნდები რაცხა...

ცაბუ. მე? უიმე! სად მე და სად ის...

მაგდანა. არა, მაგას ნუ იტყვი. ქალი ქალია.. ცხოვრება მკითხე შენ თვარა, მაგისანა სიმდიდრეში რომ ჩავადო, შენც ქე შეიკვისებ... იცი, რა მითხრა? ცაბუს მე ჩავაცმევ და დავახურავო. მერე რა გგონია... არ დავშვენდება თუ...

ცაბუ. ჩავაცმევო? როდის გითხრა?

მაგდანა. კი, როგორ არა და ფულსაც მივცემო... იცი რამდენს?

ცაბუ. რა ვიცი?

მაგდანა. ოცდაათ მანეთს, ცაბულია-გენაცვალე, ოცდაათ მანეთს! შენ წარმოდგენილი გაქვს ეს რა ფულია ჩვენთვის? პირდაპირ ცა გეიხსნაო, რომ იტყვიან, ესაა!.. არ ყოფილა მთლად დაღუპული ჩვენი ოჯახი... მარა შენ შემომიტანე ეს ბედნიერება, გენაცვალოს ჩემი თავი... ეს ელიშუქი ძალით იღუპავს თავის თავს, თვარა, შენ ძალიან კარგი ფეხის ხარ,

ძალიან... მშვენიერი ბიჭი გვაჩუქე, ახლა და... მოასვენებ მთელს ოჯახს გაჭირვებიდან... ოცდაათი მანეთი თვეში, წარმოგიდგენია? ხვითო ხარ ჩვენი, ხვითო ჩვენი ოჯახის... (ეალერსება, ცაბუ გახარებული გადის ბავშვიანათ).

შემოვარდება ვარდენი

მაგდანა რა იყო, ბიჭო, რამ დაგაფეთა?..

ვარდენ. დამაფეთა, კი არა, ბიცოლა, გახარებული ვარ, გახარებული...

მაგდანა. რა იყო, რა მოხდა ამისთანა?

ვარდენ. რა და... მიმიღეს ქარხანაში... აწი მეც მოგაწვდი ცოტ-ცოტას ბიცოლა...

მაგდანა. უი, შვილო! გაგახაროს ღმერთმა, ეგ სასიხარულო იყოს.

ვარდენა. რომელმა ღმერთმა გამახაროს... არ ყოფილა, ბიცოლა, ღმერთი, არა.

მაგდანა. უი, რას ამბობ, შვილო!.. მერე ისიც შენ... საბერო კაცი.

ვარდენ. რისი საბეროო, რას ლაპარაკობ! წავიდა, გაქრა, ამეხილა თვალები... იცი კი, ბიცოლა, დედა-მიწა როგორ გაჩნდა?

მაგდანა. როგორ და ღმერთმა გააჩინა.

ვარდენ. ჰა, ჰა, ღმერთმა კი არა. ღმერთი თვითონ ჩვენ გავაჩინეთ...

მაგდანა. უიმე, უიმე! არ თქვა, შვილო, მაგისტანა არ თქვა. არ გრცხვენია...

ვარდენ. რისი მრცხვენია... იმათ უნდა რცხვენოდეთ, ვინც ასე გვატყუებს და გვიხვევს თვალებს...

მაგდანა. ვინ? ვინ გვიხვევს თვალებს?

ვარდენ. ვინ და აი ხუცები, ეფისკოფოსები და კიდევ ამისთანები.

მაგდანა. მერე შენ ამბობ მაგას? შენ რომ ასე გწამდა ხუცები!.. ბერობა რომ გინდოდა?

ვარდენ. ბერობა მინდოდა მართალია, მაგრამ, მაგრამ ხუცები არასოდეს არ მწამდა.

მაგდანა. არა, ხუცების ბევრი არც მე მწამს, მარა... ღმერთი, შვილო, სხვა არი, ეგ არ თქვა, ბიცოლას ჭირიმე...

ვარდენ. (გასძაის) თანდილ, ბიჭო... აქ მო, ნუ გრცხვე-
ნია, რას ატუზულხარ კარებთან?

თანდილა შემოიძურწვა

მაგდანა. ეგ ვინაა?

ვარდენ. ეგ დღეიდან ჩემი ამხანაგია... ერთად მიგვიღეს ქარხანაში...

მაგდანა. საიდან ხარ, შვილო?

თანდილ. ცხრამუხიდან.

მაგდანა. ცხრამუხა? ამისთანავე სოფელი ჩვენში რომ არ გამიგონია.

ვარდენ. ქართლელია, ბიცოლა.

თანდილ. ჰო, გორის მაზრიდან ვარ... აქ ერთმა მედუქ-
ნემ ჩამომიყვანა, მაგრამ მის „ზრდილობიან“ მო-
პყრობას ვერ გაუძეულ და...

ვარდენ. სულ ისე ცემდა თურმე... მთელი ტანი ეხლაც
დალურჯებული აქვს...

მაგდანა. (ფანჯარაში დაინახა, უცრად აყვირდება) უიმე, უიმე,
უიმე! ეს რა უბედურებაა ჩემ თავზე?! (ორ მუშას
შემაჯავთ მკვნესარე დათიელა) რა იყო, რა მოგივიდა,
ბეჩა-დათიელა.

დათიელა. ვკვდები, ვკვდები... წელკავი. წელი გამიკავა
რაღაცამ. ვკვდები! (ძიპყავთ ლოგინისკენ).

მაგდანა. უიმე, უიმე! ბეჩა-ცაბულო, გამოგვხედე აქეთ.
მოიტა, ბალიში, საბანი... (ცაბულო გამოვარდება და
ფუსფუსობენ, აწვენენ).

თანდილ. (ვარდენს) ახლა ექიმი არ უნდა მაგას?

1 მუშა. შენ ამას პასმატრი!.. ექიმი! ვინ მოგვაშაფა,
ბიჭო!

2-რე. ექიმი, თორემ... მე შენ გეტყვი საწყალ მუშასთან
ეხლავ მოფრინდებიან...

მაგდან. დათიელა, შენი ჭირიმე! რა გიყო ახლა, უიმე,
აგური, აგური ჩქარა გავახუროთ. გაცივებული ხარ,
უთუოდ.

დათიელა. ვკვდები, ვკვდები!

ბაღის კუთსე, პაფილიონი რბილუცოდ. მოტილი მოსჩანს
ქეჩის ერთა ნაწილა

ფატი. (ზის პავილიონის ტერასზე მაგიდასთან. პარასკევა თავს-
ადგას). აბა, ჩემო პარასკევა... რაღას უცდი ახლა... მი-
ლი და წამოიყვანე. მე რომ დავბრუნდები. ჩვენი
ახალი ძიძა შინ უნდა დამხვდეს კოხტად გამოწყო-
ბილი.

პარასკ. კი, ბატონო, კი გენაცვალე!..

ფატი. შენ ამბობ, რომ მამამთილიც ავად გაუხდაო?

პარასკ. კი, ბატონო, ასე მითხრეს, ამ ზამთარს ვერ გა-
ატანსო.

ფატი. ჰო და ძალიან კარგი... მისი ქმარიც, ის ელიზუქია, რაღაც არის, ამ ზამთარს კარგ ადგილზე გაატარებს დროს. მითხრა პროკურორმა... ასე რომ...

პარასკ. მხოლოდ, ბატონო, როგორ გაგიბედო და... საჭიროა, რომ პირველ ხანებში არ დაფეთდეს გოგო... ჯერ სულ გამოუცდელია, ხომ ატყობთ... სოფლიდან ახლად ჩამოყვანილი.

ფატი. გამოუცდელი რომ არის, მიტომ მინდა მეც.. წმინდაა და სუფთა... ჩემი ვაჟიც დაცული იქნება ყოველგვარ ავადმყოფობისაგან.

პარასკ. ეგ, ბატონო, რასაკვირველია, აგრეა, მაგრამ ვაჟი უცბად ნუ შეუტევს.

ფატი. ჰა, ჰა!.. ნუ გეშინია, ჩემო პარასკევა... ჩვენ ყველაფერს ბუნებრივ მსვლელობას მივანებებთ. ჩემი ვაჟიც სულ გამოუცდელია, მორცხვი... არ ვიცი, ვის გამოემსგავსა... დედის ნებიერია და... ოოჰ, ვლადიკ, ვლადიკ! სად ყოფილხარ აქეთ?..

ზიკოვი. (შემოდის)

ფატი (პარასკევას) აბა შენ წადი ახლა და როგორც დაგარიგე. (პარასკევა თავს უკრავს და გადის).

ზიკოვი. იქ აგზავნი?.. ძალიან კარგი. მაშ როგორც არის, გვეყოლება კარგი ძიძა! არა, მართლა ხომ ლამაზია?

ფატი. ახლა რამდენჯერ უნდა მკითხო.

ზიკოვი. არა, მე იმიტომ, რომ ჩვენ ვაჟს ესთეტიური გემოვნებაც უნდა განუვითარდეს... განა არ შემეძლო ერთი ვინმე ძროხა-დედაკაცი მეშოვნა, მაგრამ... საქმე ესთეტიზმია...

ფატი. ვლადიკ! კიდევ ერთხელ გამიფრთხილებიხარ. ამ ესთეტიზმს შენც არ გადაყვე.

ზიკოვი. არა, ამ შემთხვევაში, გაძლევ სიტყვას... მე პუშკინის არ იყოს, კარგად იცი, ამისთანებში სუსტი კაცი ვარ. როგორ ამბობს თავის ათ მცნებაში?

ფატი. ჰო კარგი, გამიგონია. მაგრამ, ვლადიკ აქ არ შეიძლება!

ზიკოვი. რალა თქმა უნდა. ჩემ ვაყს აბა როგორ შევეცილები... ეგ მისთვის არის გამოგონილი. ეს მისი გიგიენაა... ესე ვთქვათ ეგ ძიძა მის სამკურნალოდ მოგყავს... აქ შეციალება როგორ შეიძლება!

ფატი. მე გამიფრთხილებიხარ, მხოლოდ ხომ იცი.

ზიკოვი. ჰო... ჰო... არ მოდიხარ სახლში? (მოისმის სამგლოვიარო საგალობელი) მაგრამ აქეთ ვერ გავალთ, დიდძალი ხალხი მოსდევს.

ფატი. ვინ არის? ვინ მომკვდარა?

პოლიცმეისტერი

პოლიც. ჩემი სალამი... ფატმა გეორგიენა, ვლადიმერ სერგეიჩ!

ზიკოვი. აა, ბორენკა, გამარჯვება... თქვენც გამოხველით სასეირნოთ?..

პოლიც. ეჰ, სასეირნოთ სადა მცალია, გუბერნატორიდან მოვდივარ. იქ იყვნენ მოხელეები და სხვათაშორის გამოითქვა სურვილი, რომ ახალწელიწადს კლუბში შევხვდეთ.

ფატი. ეს ვის ასვენებენ, ბარის ნიკოლაევიჩ?

პოლიც. (გაიხედა) არ ვიცი სწორედ... დიდძალი ხალხია... ჩვენიანი არ არის, თორემ გვეცოდინებოდა. უთუოდ ადგილობრივი ბეგია ვინმე ან რომელიმე ქართველი თავადი...

ზიკოვი. (ცოტა დაცინვით). მიდით, მიდით, ნახეთ! (პოლიც-მისტერო მიღას. მოახანს, როგორ „ჩადგა ფრონტში“. სამხედრო სალამი მისცა პროცესიას, შემდეგ გამობრუნდა, იქვე მოხვედრილ მეტიილას ჰკითხა რაღაც. გაჯავრებულმა ხელი ჩაიქნია და ბუზღუნით ზიკოვისაკენ წამოვიდა).

პოლიც. რა უმსგავსობაა!

ზიკოვი. (ხარხარებს) ჰა, ჰა! ბეგი! თავადი! ვინ ყოფილა?

პოლიც. საშინელი უმსგავსობა! ვილაც მუშა!

ზიკოვი. ჰა, ჰა! საწყალი მუშა!

კარგად ჩაცმული გამგლელები ერთი მეორეს ეკითხებიან

1-ლი. ვინ არის? ვინ ყოფილა?

2 რე. დიდი კაცია ვილაცა.

3-მე. დიდი კაცი კი არა, საწყალი მუშაა.

1-ლი. საწყალი მუშა?

2-რე. მერე ამისთანა გასვენება?

4-ხე. რაო, ვინაო?

5-თე. საწყალი მუშა! (შეკვირვება და გუჯუნი ყოველ მხრით):

„საწყალი მუშა, საწყალი მუშა!“.

ზიკოვი. დიად, საწყალი მუშა! ჰმ... მეც აგრე მომივიდა... ფაიტონით მივდიოდი. უეცრად ამ შექუჩებულ ხალხს წავაწყდი. მოდიან, მოასვენებენ! მეც ეგრე მეგონა, ვილაც უთუოდ მდიდარი ვაჭარი ან ბეგია, რომ ამდენა პატივისმცემელი მიჰყვება-მეთქი და ქუდი მოვიშვლიჭე. ის კი არა თუ... უბრალო, საწყალი მუშა ყოფილა.

პოლიც. მაინც რამდენი მოჰყვება!..

ზიკოვი. ორი ათას კაცზე მეტი იქნება ჩემი ფიქრით.

პოლიც. რა უმსგავსობაა. რა უნდა უყო ეხლა?..

ზიკოვი. რა უნდა უყო... მიდიან თავისთვის დინჯად. მიასვენებენ... მაგალობლები, სამთლები, მღვდელი... ყველაფერი რიგზეა და რას უზამთ.

პოლიც. არა, რომ მცოდნოდა.

ზიკოვი. კარგია ერთი. რას უზამდით! აუკრძალავდით? რატომ, რა მიზეზით. კაცი მოკვდა. პატივი უნდათ სცენ.. აქ ვერაფერს ხელს ვერ ჩასჭიდებთ. მაგრამ ისე კი ცხადია, რომ ეს დემონსტრაციაა... ძალიან მოხერხებული დემონსტრაცია... აცოდეთ, რომ მუშაც ადამიანია და მასაც ყოველგვარი ადამიანური შეჭფერის. აი რა უნდა სთქვას ამ დემონსტრაციამ, თქვენი ბრალი კია... ადგილობრივ ადმინისტრაციის. ერთი დრო ვერ ჩავიგდე ხელში, რომ რიგზე მოველაპარაკო პოლკოვნიკ დრიაგინს... თორემ რას ჰგავს? ამდენიხანია, ყველამ კარგათ ვიცით, რომ აქაურ ქარხნებში რაღაც მოძრაობა დაიწყო... მუშები ურჩობენ, იქა-აქ ვითომ გაფიცვებისავითაც რაღაცებს აწყობენ. მართალია, ეს ჯერ ორგანიზებული არ არის... უფრო ცალკეული გამოსვლებია, მაგრამ აქამდე ერთი მუშა არ დაგიტუსაღებიათ.

ფატი. არა, ერთი უკვე დაატუსაღეს ამ დღეებში თურმე.

ზიკოვი. ჰო და მადლობა ღმერთს, მაგრამ ერთი რას ეყოფათ! აქამდე არავინ არ გადაგისახლებიათ, არავინ პასუხისგებაში არ მიგიციათ, არ გაგისამართლებიათ, როგორც რიგი და წესია.

პოლიც. მაგას რათა ბრძანებთ. აი 90-იან წლებში აქ იყო ერთგვარი სოციალ-დემოკრატიული წრე, არ გახსოვთ უთუოდ! მეთაურობდნენ ლუზინი და ფრანჩესკი. მაგრამ 98-ში სრულიად გავანადგურეთ.

ზიკოვი. ჰო, ეგ 98-ში, მაგრამ ეხლა ხომ 1901 წლის მიწურულებია... და ხომ ამბობენ, რომ მუშებმა კიდევ უფრო წამოყვეს თავიო, რაღაცას ფაცი-ფუცობენ. მე მგონი ვილასიც მაგარი ხელი ხელმძღვანე-

ლობს. ნუთუ ასე გაგიჭირდათ მისი მიგნება? აქ ბათუმში ხომ ყველაფერი ხელის გულზეა...

პოლიც. ეგ ყველაფერი ვიცი და ბევრ თავსაც ვიმტვრევთ, მაგრამ ხელჩასაჭიდიც ბევრი არაფერი გვაქვს.

ზიკოვი. მაშ რა გნებავთ! გინდათ მომწიფდეს საკითხი, შემზადდენ მუშები და შემდეგ შეუტოთ? ძალიან ცუდი პოლიტიკაა! ძირშივე უნდა მოიკვეთოს ბოროტება, თორემ თქვენ იცნობთ საერთოდ მუშათა საკითხს?.. იცით, რა გამწვავებული მდგომარეობაა ევროპაში და თვითონ რუსეთშიც? პეტერბურგსა და სხვაგან? მარტო ერთი პუტილოვის ზავოდის ამბები გაიხსენეთ. ახლა თბილისი. განა არ იცით, რა ამბებიც ხდება იქა? პირველ შაისობის ჩატარება... რკინის-გზის დეპოში აუღრზაური... ყველა ეს თქვენთვის გაკვეთილი უნდა იყოს ..

პოლიც. ყველაფერი, რასაკვირველია, ვიცი, ვლადიმირ სერგეიჩ, მაგრამ აქ არაფერი ისეთი არ ხდება.

ფატი. აი ის... „მაგარი ხელიო“, ჩემი ქმარი რომ ამბობს?

პოლიც. ვილაცაა, უჩინ-მაჩინის ქუდი ახურავს, მაგრამ მე მგონი, ეს უფრო ზღაპარი უნდა იყოს...

მეორე მხარეზე მეტიელა და გუჯუ

მეტიელა. მაშ ესეც ასე. გავასვენეთ საწყალი მუშა! ძან ამბავი იყო, შენ მომიკვდე. რა ხალხი იყო! ახლა მე და შენ ერთი შესანდობი რომ დავლიოთ, კი არაფერი გვიჭირს...

გუჯუ. დალევით კი დავლიოთ, მარა რა გინდა. შენ მარტო შესანდობით რომ არ დაკმაყოფილდები?

მეტიელა. აბა რაღა გგონია... ჩვენ ოთახში არ დაუძახოთ ბიჭებს?

გუჯუ. არა, არა, რავა ვარგა! დალოცვილო, გვერდით საწყალი დათიელა მომაკვდავი გვიწევს, ამას გარდა ვერ ხედავ ღვინის სმა უკვე მინელდა...

მეტიელა. ოხ, მინელდა, თვარა ველარ სვამს საწყალი ზოსიმე, ისიდორე ..

გუჯუ. ეეჰ, ისინი, კაცო, გამოუსწორებლები არიან.

მეტიელა. რავა, ახლა შენც გინდა მილალატო?

გუჯუ. არა, ლალატით არა, მაგრამ ცოტა რომ ვუკლოთ, კი ჯობია. ვერ ხედავ, მუშები მეცადინეობენ... წრეებში მუშაობენ, იკრიბებიან, მსჯელობენ... აღარ ცალიათ ქეიფისათვის...

მეტიელა. ეე, შენ ბიძია, რაც გინდა ის სთქვი და მე როგორც მიწირავს, ისე ვწირავ...

გუჯუ. ჩვენი მედროგეები ცოტას კი არ გემდურნიან.

მეტიელა. რაო?

გუჯუ. რა და გვეგონა, ნასწავლი კაცია და ის გვიწინამძღვრებდაო, ყველგან მუშებმა წრეები ჩამოაყალიბეს და ეგ ახლოსაც არ გაგვეკარაო...

მეტიელა. უჩემოდაც რომ აქვთ წრე, რომ ქე ვიცო...

გუჯუ. ჰო და გული წყდებათ, რომ მათთან არ ხარ.

მეტიელა. სად იკრიბებიან თუ იცი?

გუჯუ. თუ გულით გინდა, წამოდი და ნახავ ..

მეტიელა. აჰ! ახლა იქ ვივლი სწორედ.

გუჯუ. არ შეუერთდები?

მეტიელა. შევუერთდები კი არა, ვტოვებ მედროგეობას.

გუჯუ. სად მიდინხარ?.. ჰოო, აფიცრობაზე ემხადები, არ გცალია, ჰო, ეგ მართალია.

მეტიელა. არა, აფიცრობა კი არა, ვერა, ჩემო გუჯუ, ვერა! ვატყობ, რომ ვერ მევემხადები. რაც ვიცოდი ისიც დამვიწყებია და საიუნკრო სასწავლებელში

შესვლას, უკანასკნელი 6 კლასის ცოდნა-მაინც უნდა და ამას მე რამდენხანს მოუნდები?

გუჯუ. აბა რას შვრები ახლა?

მეტიელა. სამსახურს ვშოულობ.

გუჯუ. სად?

მეტიელა. ნოტარიუსთან. რუსული ხელი მაქვს მშვენიერი, პოჩერკი, გადამწერლად მივლივარ...

გუჯუ. მერე?

მეტიელა. კაი ჯამაგირი, კაი ჩამორჩენა... აქამდე სად ვიყავი, სულ არ გამხსენებია, რომ ჩემი მამიდაშვილიც იქ მსახურებს და.

გუჯუ. აბა, აწი სულ აღარ გვიკადრებ.

მეტიელა. შენ რავე არ გიკადრებ, გუჯუ ჩემო. მარა, მეიცა, მეიცა... ლილოსი არაა, ეგერ რომ მიდის?

გუჯუ. კი, ლილოსი უნდა იყოს.

მეტიელა. (დადღვინება) ლილოსი, ლილოსი ქალო!

ფატი. ვლადიკ, შეხედე, ჩემი ბიძაშვილი ჩამოსულა. დათა, დათა, კნიაზ დათა.

დათა და ბრეგვაძე

დათა. (მოიხედა, სწრაფად წამოვიდა მათკენ) აა, ფატი ბატონო, ვლადიმერ სერგეიჩ, ბარის ნიკალაევიჩი! გასაყერყერებელია! წარმომიდგენია: ნაფიცო ვეჭილი ჭიჭიკო ბრეგვაძე.

ზიკოვი. აა, ბრეგვაძე! ეს თქვენი განთქმული ადვოკატი?..

ფატი. შენ ხომ რა, მუდამ ამ ვეჭილებში და სასამართლოებში გაქვს საქმე.

დათა. რა ვქნა, ჩემო დაო... გასაყერყერებელია! ბარემ შეც არ მინდა... ლელვივით გამფცქენეს, ლელვივით.

ამ ვეჭილებმა, გასაყერყეჩებელია! მაგრამ უამისოდ მამულებს ვკარგავ, ბატონო, ჩემს მამაპაპეულს... გასაყერყეჩებელია!

პოლიცმ. აქაცა გაქვთ, ბათუმის ოლქში მამული, კნიაზო?

დათა. მაქვსო? გასაყერყეჩებელია! მთელი ქობულეთი, ბატონო, ჩემი წინაპრის იყო, მარა რა გინდა, ახლა სადავო გამიხდა... გასაყერყეჩებელია! მერმე კიდევ აქ, ამ თქვენს ოლქში საშინლად არეულია, ბატონო, ეს მიწადმფლობელობის საქმე. რაც რუსი შემოვიდა, მას შემდეგ არავის არაფერი აღარ გაეგება, ვისი რა არი, ან რომელ კანონით უნდა ვსარგებლობდეთ. გასაყერყეჩებელია! ერთი მხრით რუსის კანონია, მეორე მხრით ხონთქარის... ამ ვაკუფის მამულები რაცხაა, ხომ მეტად გაგვიჭირვა საქმეები. გასაყერყეჩებელია!

ზიკოვი. თქვენ თქვენი გურიის მამულებიც გეყოფათ, კნიაზო დავით!

დათა. ეჰ, სადღაა, დალოცვილო, ჩემი მამულები! გასაყერყეჩებელია, ბატონო!

ზიკოვი. როგორ? გაჰყიდეთ, ბანკში დააგირავეთ? ეხლა სახელმწიფო ბანკიც გაიხსნა ამიერკავკასიაში და ხომ იცით, რა დიდ სესხსაც იძლევა.

დათა. გასაყერყეჩებელია, მაგრამ მე? აჰ, თქვენ არ მომიკვდეთ, ვლადიმერ სერგეიჩ... ჩემგან მამულის გაყიდვა და დაგირავება მაინც... როგორ გეკადრებათ, ვინ გაიგონა. გასაყერყეჩებელია?

ფატი. როგორ არ გახსოვს, ვლადიკ... დათა არ გავს სხვა ქართველ კნიაზებს, თვითონ შენ რამდენჯერ გითქვამს...

ზიკოვი. არა, ფატი, ვეხუმრები... მაგას მარტო ყანები-დან იმდენი შემოსავალი აქვს... სად დასჭირდება გაყიდვა და დაგირავება.

დათა. არა, მაგას ნუ ბრძანებთ, ვლადიმერ სერგეიჩ! განსაკუთრებით წრეულს... გასაყერყეჩებელია! ერთი მხრით დიდი მოუსავლიანობა იყო და ვერაფერი მოვიწიეთ, მეორე მხრით გლეხებმა არ აიღეს ყანები — დიდძალ საყანულეს თხოულობთ, ბატონოო. გასაყერყეჩებელია!

პოლიცმ. ჰე, ჰე, ხომ არ ურჩობენ...

ზიკოვი. ბუნტს ხომ არ გიპირობენ, კნიაზო!

დათა. არა, ბუნტს ვინ გაბედავს, მაგრამ რაცხას რომ ბჟუტურობენ, ეს კი ცხადია. გასაყერყეჩებელია!

ფატი. (ჭიჭიკოს) მაშ თბილისიდან გუშინწინ ჩამობრძანდით? რა ამბებია?

ჭიჭიკო. რომელი ერთი მოგახსენო!.. სენსაცია ის არის, „ზალატოი ეშაკ“-მა, უკაცრავად, მაგრამ ესე ედახიან... მეორეჯერ სახელმწიფო ლატარიაში ორასი ათასი მოიგო...

ფატი. რას ბრძანებთ! შორიდან მინახავს.. ჩერკესკას იცვამს და სულ სირმებშია გატყლაპული. ზოგჯერ გალავნის პროსპექტზე არაბული ცხენით ჩამოივლის.

ჭიჭიკო. დიალ, დიალ, სწორედ ეგ. და... ქალები ირევიან. თუმცა თბილისის ქალებს სხვა კუმირიც გაუჩნდათ ეხლა: ოპერის მომღერალი კამიონსკი... დიდი ამბავი აქვთ... ვასო აბაშიძე დაგვრჩა და ამით გავდივართ იოლას. რადგან ალექსი - მესხიშვილი ქუთაისს გადავიდა სამუშაოდ. ვალერიან გუნია აცხობს და აცხობს ახალ კამედიებს და ჩვენც ვხარხარებთ... ლიტერატურაში — ილია ჭავჭავაძე კარგა ხანია აღარაფერსა სწერს, აკაკი ხანდახან

თუ გამოილიმებს თავის მოკლე და სხარტული ლექსებით, ორივე დაგვიბერდა... გიორგი წერეთელია და ამ მესამე დასს გადაჰყვა თავის „კვალით“.

ფატი. ოჰ, შესამე დასი... *Что такое зло...*

ქიქიკო. სხვა ვილა არის?.. ჰო, პროზაიკოსებში არაგვისპირელია ეხლა ერთად ერთი... კრიტიკოსები გიუიდე-მოპასანს ადარებენ.. არ წავიკითხავთ?

ფატი. სამწუხაროდ...

ქიქიკო. ეს ხომ ჩვენი არისტოკრატიის სენია... მილპარდონ! როგორც ყველგან... რუსეთშიაც, პუშკინის დროს, ტურგენევის დროსაც კი მაღალი წრის ბანოვანები რუსულ ლიტერატურას არ კადრულობდნენ, ფრანგულს ეტანებოდნენ...

ფატი. არა, მე ქართული კითხვა კარგი ვიცი... ბევრიც მაქვს წაკითხული... აი ყაზბეგი მიყვარს ძალიან... ხოლო „ვისრამიანი“-ს რა მოგახსენო... თუმცა მაქვს... „საქართველოს სამოთხე“-ც მაქვს... ამგვარ წიგნებს მიგზავნიან. ისიც მაქვს, დიდი სურათი, საცა ყველა ქართველი წმინდანებია ერთად თავ-მოყრილი, შუაში რომ სვეტი-ცხოველი ჰკიდია, საბინინის გამოცემა...

ქიქიკო. ძალიან მშვენიერი. სხვა, რა გითხრათ თბილისის ამბავი. მთავარ-მართველია გალიცინი და მხოლოდ მისგან მოველოდით „დიდსა და მრავალსა წყალობასა“. მაგრამ მარტო ის მოიმოქმედა, რომ სომხების კლერიკალები შეგვიწუხა, ეჩმიადინს მამულები ჩამოართვა. სხვა ისე კი თბილისში დიდი ამბები ხდება სულ სხვა წრეშიაც: აი მუშებმა, ხომ იცით, რა მოაწყეს?.. წრეულს გაზაფხულზე, სწორედ 22 აპრილს გრანდიოზული დემონსტრაცია მოაწყეს, წითელი დროშაც კი ააფრიალეს. ჰორათ მოვკარი

ყური, რომ სემინარიიდან დათხოვნილი ერთი ახალ-
გაზრდა ვინმე მეთაურობდა... გორელი უნდა იყოს..
ბევრი ეძებეს, მაგრამ... ცამ ჩაყლაპა თუ მიწამ,
კაცმა ვერა გაიგო-რა.

ზიკოვი. დიად, მუშები აღარ ხუმრობენ საერთოდ... აი
აქაც, დღეს ერთი მუშა გაასვენეს დიდის ამბით...

დათა. მართლა, რა იყო, ბატონო?.. ასეთი დიდი გასვე-
ნება მე ბათომში ჯერ არ მინახავს... გასაყერყე-
ჩებელია! როგორ მიეცით ამის ნება, პოლიცემის-
ტერო! რა სანიმუშო ესაა, რა წასაბაძია, რა გამო-
ჩვენებაა, ბატონო... ახლაც არ მჯერა, ვილაცა დი-
დი კაცი იყო ნამდვილად..

ქიჭიკო. მე მითხრეს, რომ ერევანს მიასვენებენ...

დათა. როგორ, ერთ ვილაც მუშას... დავიჯერო?

ფატი. კი, დათა, კი... მუშაა ნამდვილად.

ზიკოვი. დიად... საწყალი მუშა!

დათა. გასაყერყეჩებელია!

მოქმედა მესამე

ლომჯარიასას. ქალები აწყობენ სუფრას. სტუმრები
ნელ-ნელა მოდიან, თითო-ორთა. თვით სილიბის-
ტრო, როგორც მასპინძელი, განკარგულებებს
იძლევა, სტუმრებს ეგებება.

1-ლი. ეს ჩიჩილაკი სუფრის თავზე დავდგათ. ვითომ
კალანდობაა.

2-რე. დღეს მართლა კალანდობაა ჩვენში...

3-მე. ახალი წლის წინალამეა, დეკემბრის 31, 1901
წლისა.

დომენ. ვეთხოვებით ძველ წელიწადს, კრულ იყოს მისი
სახელი!

ხევერ. ვნახოთ, რას მოგვიტანს ახალი...

სილიბ. ამას რაღა ნახვა უნდა... განა არა გწამთ, რომ
ახალ გზას ვადგებით, რომ უკვე დავირაზმენით... 11
წრე გვყავსო, მითხრა სოსომ.

1-ლი. სოსომ?

2-რე. ვინ არის სოსო?

დავით. არ იცი?

3-მე. ჩვენი ხელმძღვანელი ხომ არ არის?

1-ლი. ხელმძღვანელი ვიცი, მაგრამ სახელი ჯერ არ
გამიგია.

დავით. სახელი კი არა, სახითაც ვერ იცნობ ხანდა-
ხან...

დომენ. არა, ეს მართლა საკვირველი იცის: ამ წრეში რომ ქუდით მოდის, მეორეში ბაშლაყი ახურავს, მესამეში პიჯაკი რომ აცვია, მეოთხეში უბრალო ჩოხასაც ხმარობს.

მ-მე. (1-ლს) ეგაა, ბიჭო, სიფრთხილე...

1-ლი. რას მასწავლი... მართლა თქვენებური აბდალაი კარვარ...

დომენ. ერთხელ მართლა ვერ ვიცანი, სანამ თვითონ არ დამიძახა: ჩაბალახი ჰქონდა მოხურული. ქუჩაში წავაწყდი და რალაც დამასაქმა.

ალათი. (დომენიას ცოლი) ოჰ, ეს ჩიჩილაკი ვინ დადგა აქ?

2-რე. ეგ მეგრელმა გამოიგონა.

მ-მე. ჩიჩილაკი ბუხრის თავზე უნდა იყოს... მეგრელმა რა იცის?

1-ლი. რაეა, შენ გგონია სამეგრელოში ჩიჩილაკი არ ვიცით! ჰაი, გიდი! ბაბუას წვერებივით თეთრ ხუჭუჭა ნათალს რომ დავაყრით მაღალ თხილის შტოს... მერე რომ მოვრთავთ კუნელით, წითელ მძივებათ რომ შემოვეღება და კრიალოსნებივით რომ ჩამოვკიდებთ, სუროს მწვანე ფოთლებით რომ შევმოსავთ, შულო აბრეშუმს, აცმა უნაბს და სხვადასხვა ჩირებს რომ ჩამოვაცმევთ, ზედ წვერზე კიდევ ოთხ-ქდეულად ვაშლებს და ბაზარში ნაყიდ ფორთოხალს რომ გაფუკეთებთ, მერე კიდევ ამ ვაშლებში ცინცხალ აბაზიანებს რომ ჩავარტობთ... რა იცი შენ?

2-რე. ბიჭო, თქვენ მდიდრები ყოფილხართ: თითო ვაშლში თუ თითო აბაზიანი მოხვდა ოთხჯერ, ოთხი ვაშლი და ფორთოხალი კაი ოთხი მანეთი გამოდის!

1-ლი. აა, მინგარიშა ახლა ქონება!

მ-მე. თხაპარია მეგრელმა თუ ჩიჩილაკის რამე იცოდა,
არ მეგონა სწორედ...

1-ლი. ახლა გურულებზე ნუ მალაპარაკებ!

გიორგი. (შემოვიდა) გამარჯვება თქვენი!

ხმები. ოო, გიორგი, გიორგი!

გიორგი. რა, გურულ-მეგრელობია კიდეც არ დაივიწყეთ?

სილიბისტრო. აჰ, ეგენი ხუმრობენ, თვარა ჩვენში გურულ-
მეგრელობიას რამდენი ხანია მოუკვდა დედა...

დომენტი. გურულ-მეგრელობია კი არა და... ეს სომხები
ასე საოცრად რომ შეიცვალენ, პირდაპირ სასწაუ-
ლია.

კოტე. დიდი საქმე ქნა, დიდი, ხელმძღვანელმა... განსაკუთ-
რებით ამ „საწყალ მუშის“ გასვენების მოწყობით.

გიორგი. ორ რამეში ერთი დაკვრით გავიმარჯვეთ: პირ-
ველი—მაგ სომეხი მუშის ასეთი გასვენებით, სომეხ-
საც და ქართველ მუშებსაც შევაგნებინეთ, რომ
ჩვენ ყველანი ერთნი ვართ, მუშათა კლასის წარმო-
მადგენელი და ეროვნება აქ არაფერი მოსატანია;
მეორე—თვითონ მუშებშიაც და დანარჩენ საზოგა-
დოებაშიაც ავამაღლეო მუშის სახელი. ქვეყანას და-
ვანახვით, რომ მუშაც ადამიანია და იმასაც ისეთი
პატივისცემა მართებს, როგორც ყოველ პატიოსან
მოქალაქეს.

სევერიანე. არა, ეგ, რაც მართალია, მართალია! ხელ-
მძღვანელის ჩამოსვლის შემდეგ, თავს ამაყად
ვგრძნობ... მუშის სახელწოდება აღარ მეთაკილება.

მიხა გაბუნია. აგერ არ ვარ!.. ახლა მუშის სახელწოდება
რომ ვინმემ წამომაყვედროს, ზედ არ შევაკვდები!

ზევარ. ისინიც კი კარგათ მუშაობენ. ა, ეგერ ის სომ-
ხის ბიჭები: ხაჩიკა და ვართან.

დომენტი. ეგერ კოტე? კამბულა?

კოტე. მიშა ხირიმიანცი?

თეოფილე გოგიბერიძე. ო, ხირიმიანცი, ეს ყველაზე უფრო შეგნებული მუშაა.

სილიბისტრო. ადამიანების შერჩევა იცის ჩვენმა სოსომ, ეს ცხადზე უცხადესია.

დომენტი. ოო, შერჩევაზე ნულარ მეტყვი. ამას წინედ დამავალა, რომ მედროგეებიდანაც შემერჩია ერთი 5—6 მუშა და მოჰყვანა მასთან მოსამხადებლად. გამოვნახე ასეთი მუშები და მისივე რჩევით გზა ჯვარედინზე დავაყენე, თან ტროსტების შერჩევა დავიწყეთ, იქვე იდგა გამყიდავი...

1-ლი. ოო, ტროსტი ძან მიყვარს, ძმაო...

2-რე. ა, აგერ არ მაქ, შვინდისაა ნამდვილი.

3-მე. მაი შვინდი კი არა, თხმელაა ნალდი, აგერ, ა, მოფხიკე...

სილიბ. მოიცა, კაცო! მერე, მერე, დომენტი.

დომენტი. ჰო და სანამდი მუშები ტროსტებს არჩევდნენ, ხელმძღვანელმა ჩამოიარა, აჰთვალერ-დაათვალერა ისინი, შემდეგ გამიხმო და მიმითითა ერთზე:—„ეს კაცი არაა სანდო მუშები დაითხოვე, რამე მოიმიზეზე, დღეს კრება არ შედგებაო“. მე გამიკვირდა, რადგან არ კაცი ჩვენი მეტიელა იყო...

სილიბისტრო. ოო, ნამდვილი, ნამდვილი! ვაცხოსე მამა მისი, ძალიან არ შეუმჩნევია...

დომენტი. რატომ, კაცო? ერთი ლოთი ბიჭია, სხვა რა! ასეც უთხარი ხელმძღვანელს, მაგრამ ერთი ისეთი შემომხედა თავის დინჯი და ჭკვიანი თვალებით, რომ მივხვდი, ამ კაცმა მეტიელას შინაარსის უკეთ იცის-მეთქი და დავშალე კრება.

სილიბისტრო. გასწი იქით შენი მეტიელა. არაა წმინდა სული!

კოტე. ეგ რა არის! ერთ დღეს ხელმძღვანელმა გადაცმული გოროდოვოი გამოიცნო...

ოსმან. ერთ ჩვენ ამხანაგს კიდევ რა უყო თურმე, იცით?... ცოლზე ჰკითხა—სანდოაო? შემდეგ რომ ნახა, ახედდახედა თურმე ქალს და ღიმილით თქვა — „სანდო ყოფილაო“ და მართლაც, ახლა ყველამ ვიცით იმ ქალის ერთგულება ჩვენ საქმეში.

1-ლი. დიდი გამჭირახი კაცი ყოფილა, ძმაო, დიდი...

გიორგი. ასე რომ არ იყოს, დღეს ამ თერთმეტი წრის დარჩეული წარმოუადგენლები კი არ იქნებოდით... წრეები სულ არ იქნებოდა, ახლა კი ყველა ქარხანაში კავშირია გაბმული.

ოსმან. მართლა, როგორაა ფულის მოხიკვის საქმე?

ზევარ. რომელი მოხიკვის, რას ლაპარაკობ?

კოტე. ეგ უთუოდ იმაზე ლაპარაკობს... წრეებში თითო აბაზი რომ დავადგინეთ კაცის თავზე შემოსატანი...

სილიბისტრო. ჰოო, ის იკრიბება ზუსტად და კოწიას აქვს ჩაბარებული.

გიორგი. ეს რა არი, ბიჭო, ამდენი ბოთლები, მართლა ღვინო მოგაქ?

სილიბის. ჰეე, ისეთი ღვინო მაქ, ისეთი, რომ ნამდვილი ჩხავერია...

დომენტი. ვახტანგ გურიელსაც არ ექნება დღეს მაგისტანა, არა?

ალათი. (გაიცინებს) ეგ მართალია... არ ექნება. ნახევარი წყალია.

გიორგი. ოჰ, კიდევ კარგი, თორემ მეწყინა სწორედ... ჩვენ აქ რაზე ვართ შეკრებილი და... ახლა სილიბისტრო ლომჯარიამ თუ მართლა ნამდვილი ღვინო დაგვაღვივინა...

დესპინე. არა, ბატონო... საქეიფოდ საქმე არ გვაქვს ჯერ...

გიორგი. ოჰ, დესპინე! მოდი აქ... ივლიანე სადაა?

დესპინე. ივლიანე! მოდი აქ (სამივენი: გიორგი, დესპინე და ივლიანე განზე მიდგებიან და რალაზეც თათბირობენ).

სევერიანე. დღეს ნეტავი რა საკითხები გვაქვს გასარჩევი?

ზევარ. ჰა, ჰა! წესრიგს უკვე დაეჩვიე?

სევერ. მე ასე მაქ ჩემ წრეში... საკითხები წინდაწინაა ჩამოწერილი და მერე ვმსჯელობთ.

ზევარ. ჰო და ყოჩაღ!.. დღეს კი ჯერ ჩვეულებისამებრ მოვისმენთ ხელმძღვანელის საუბარს და მერმე გადავალთ მორიგ საკითხებზე...

კოტე. დღევანდელ საკითხებში მთავარი მანთაშევის ქარხანაში სტაჩკის მოწყობა უნდა იყოს... რა ქვია ქართულად?

ზევარ. გაფიცვა.

კოტე. ჰო და რა... დრო არ არი თუ... რამდენჯერ მითქვამს, თქვენ, როტშილდთან მომუშავეები, ჩვენთან ბატონები ხართ...

1-ლი. მაინც რაც ეს ოსმალეთიდან გადმოხვეწილი მუშები ჩამოიყვანა მანთაშევმა...

ზევარ. ო, ეგ ამბავი დომენტის უნდა მოაყოლო. დომენტი, დომენტი, როგორ უთხრა მანთაშევმა სომეხ მუშებს?

დომენტი. ოჰ, რამდენჯერ მითქვამს, შე-კაცო?

ზევარ. არა, არა, თუ ძმა ხარ! აქ ბევრია ისეთი, რომელთაც არ იციან.

დომენტი. როგორ არ იციან, რომ მანთაშევმა სომეხი მუშები ოსმალეთიდან ჩამოიყვანა, სადაც მაშინ სომეხებს აწიოკებდნენ... ჩამოიყვანა, სამუშაო გაუჩინა

თავის ქარხანაში და ცალკე ბარაკშიც მოათავსა. ჰო და ამითი ერთგვარად მოიმადლიერა გაუბედურებული ხალხის გული, თანაც თურმე ასეთი საუბარი გაუმართა: მე სომეხი ვარ, თქვენც სომეხები ხართ. ჩვენ ერთმანეთის ძმები ვართ, ჩემი სიკეთე თქვენი სიკეთეა. ამიტომ სამუშაოზე ცოტა ადრე გამოდით, სამუშაოდან ცოტა გვიან გადით. სამაგიერო პატივისცემა მე ვიცი და მართლაც... აგერ კოტემ იცის, რა პატივისცემასაც უწყობს.

სევერ. ეგ ყველამ ვიცი, რომ კვირაობით მანთაშევი მუშებს ცხვარს უკლავს, სუფრას უშლის და ღვინოსაც გადააკვრევენებს.

ზევარ. შეუგნებელ მუშებს ეს მოსწონთ და ზედმეტ საათებსაც მუშაობენ, კვირაობითაც არ ისვენებენ.

სევერ. ახლა როგორ გინდათ საქმეს ვუშველოთ?

ზევარ. გაფიცვა უნდა მოეწყოს...

კოტე. მოთხოვნილება უნდა წარედგინოს ქარხნის ადმინისტრაციას...

სევერ. რას თხოულობთ?

დომენტი. სულ სამი მუხლია 1. მოისპოს ღამე მუშაობა.

2. შემოღებულ იქნეს დასვენების დღე.

3. ზრდილობიანი მოპყრობა.

ზევარ. ეს, რასაკვირველია, საბოლოო არ არი... დღეს ხელმძღვანელთან ერთად უნდა დავამუშავოთ.

სევერ. კარგი და მუშები ამისთვის შეამზადეთ?

დომენტი. ოო, ჩვენი წრის წევრებმა ამ მოთხოვნილებაზე დიდი აგიტაცია გასწიეს მუშებში.

კოტე. ამაში დიდი დახმარება გაგვიწიეს სომხის მოწინავე მუშებმა. დიდი გამოხმაურება ჰპოვა ამ მოთხოვნილებებმა, თამამად შეიძლება ითქვას, რომ მან-

თაშევის მუშები უკვე მზად არიან სტაჩკისათვის—
ეხლა მხოლოდ ხელმძღვანელის აზრი გვინდა, თუ რო-
გორ და რანაირად...

ზევარ. ე, ქალო ალათი! ლილოსი! ძაღლმა მიუყეფა!..
თქვენ არ ხართ მიმღები? გახედეთ! (ლილოსი გადის).

1-ლი. გუშაგებათ ვინ დგას დღეს?

2-რე. პორფირე ლომჯარია და ქიშვარდი ცერცვაძე.

ალათი. და პატარა ვარდენი.

სევერ. ვარდენი რომელია?

ალათი. ა, ელიშუქის ბინაზე რომაა ობოლი ბიჭი.

ზევარ. საწყალი ელიშუქი! აფსუს, რომ დღეს ჩვენთან არ
არი...

2-რე. რავა, კიდევ დაჭერილია?

ზევარ. არ გამოუშვეს. ვიღაც დიდი კაცი ჩარევია საქმე-
ში და მისი მეოხებით.

2-რე. რავა, ის დიდი კაცი უწყობს ხელს ელიშუქის და-
ტუსაღებას?

ზევარ. ეტყობა, მაგრამ რაიმე საშველს აქაც გამოვუნა-
ხავთ ჩვენი ხელმძღვანელის მეოხებით.

ლილოსის მოყვება ნესტორი

ოო, ნესტორ, სად ხარ აქამდის?..

გიორგი. (თავის ჯგუფს) ასე რომ, თუ საჭირო იქნება, რო-
გორც კი სოსო დაბრუნდება თბილისიდან, საჭირო
შრიფტს და სხვა ხელსაწყოს ჩამოიტანს და მე ვფი-
ქრობ უმჯობესი იქნება, რომ თქვენთან მოვაწყოთ
ჭაობში... მივარდნილი აღგილი, შეუმჩნეველი.

დესპინე. მაგაზე ლაპარაკი არაა საჭირო... რაც კი დას-
კირდება ჩვენ საქმეს, მე და ივლიანე, თუ რამეში
გამოვდგებით, აბა მეტი რა უნდა გავაკეთოთ!

გიორგი. ყოჩალი ხარ, დესპინე, ყოჩალი... შენი იმედო
გვაქვს.

2-რე. ეე, კიდევ მიაყეფა ძაღლმა. რას უყურებენ ეს ჩვენი
გუშაგები? თუ ძაღლი გვდარაჯობს?

ნესტორ. მე რომ მკითხო, აქ სულ არაა გუშაგები საჭირო...
ვინ მიაგნებს სილიბისტრო ლომჯარიას ბინას, აგერ
ვართ საღაცა სოუქსუს სასაფლაოსთან გადმოკარ-
გული.

მე-3. აჰ, მაგას ნუ იტყვი.

ნესტორ. მერე კიდევ ახალი წელიწადი ღამეა, სუფრა გვაქვს.
გაწყობილი და ვინ რა ეჭვს აიღებს... აქ კიდევ ამ
სახლში თუ ვინმე სხვა მუშები იყო, საახალწლოდ
სოფლებში წასულან...

2-რე. ნუ სულელობ! მაგისთანა გუშაგები ძუღამ საჭი-
როა... წრეების მეცადინეობაზე ხომ გვყავს...

1-ლი. იქ სხვაა... იქ საიდუმლო საკითხების დამუშავებაა
მეცადინეობაა.

მე-3. არა, ხელმძღვანელს უთქვამს, წესრიგს უნდა შევეჩ-
ვიოთო. ამაზე რაღაც სხვა სიტყვას ხმარობენ.

2-რე. მე ვიცი, „დისციპლინა“!

მე-3. ჰო და, როგორც ჯარია გაწვრთნილი და დარა-
ზმული, ისე უნდა ვიყოთ თურმე ჩვენც.

ნესტორ. მხოლოდ თვითონ რომ იგვიანებს ხელმძღვანელი
ეს კი მაკვირვებს, ა, დომენტი?

დომენტი. არაფერსაც არ იგვიანებს. იმას წესად აქვს
შემოღებული: არც ადრე, არც გვიან. სწორედ თა-
ვის დროზე. ჩვენ მუღამ გვარიგებს, რომ მისი მო-
სვლისათვის მუღამ ყველანი თავმოყრილი ვიყოთ, იმას
თავისი დროც ეზოგება და სხვისიც. ა, აგერ სა-
ათი: საცაა გაჩნდება-

ლილოსი მოუძღვის. შემოდის ახალგაზრდა სტალინი
და დარახველიძეები

სტალინი. გამარჯვებათ, ამხანაგებო!

ყველანი. გამარჯვება!

ზევარ. (გულზე ძჯიხს ირტყამს) რაც ეს სიტყვა მე ნიხა-
რია!

გიორგი. რა?

ზევარ. სიტყვა „ამხანაგებო“.

სტალინი აბა, დავიწყოთ.

ნესტორ. დღის წესრიგში დგას: ბათომის სოციალ-დემო-
კრატიული ორგანიზაციის ჩამოყალიბება და მანთა-
შევის ქარხანაში გაფიცვის მოგვარება.

სტალინი. ამხანაგებო!..

VI. კლუბი. საერთო დარბაზი. უშაჟე დიდი სუფრა. მის გარ-
შემო ბათომის ბოგომლი. ცალკე კუთხეებში კიდევ სუფ-
რები და ღროს გამბარებლები.

ზიკოვი. ბატონებო! უკვე შესრულდა თორმეტი საათი...
აბა, სად არის შამპანიური (ვედროებში ჩადგმული
ბოთლები მოაქვთ მანუშრებს) მაშ ეხლა ვუსურვოთ
ერთი მეორეს ყოველივე სიკეთე და მივულოცოთ
ახალი წელი. ახალი ბედნიერება, ახალი სიხარული!
(ყველანი წამოდგებიან, ჭიქებით ხელში ულოცავენ ერთი
მეორეს) მხოლოდ, ბატონებო, ეს მოლოცვა უნდა
აღვებქდოთ ერთი მეორის კოცნით, განურჩევლად
სქესისა.

ფატი. ოჰ, ვლადიკ, რას არ მოიგონებ...

ხმები. რატომ, რატომ, მშვენიერია! თანახმა ვართ, თანახმა!

ზიკოვი. და რომ არავის მორიდება არ იქონიოთ, ამიტომ პირველად მე ვკოცნი ჩემს მომხიბვლელ მეზობელს, ზინაიდა ეფრემოვნას და ვულოცავ ახალ წელს... (საერთო კოცნა).

ჭიჭიკო. (ფატის) მე კი ნება მიბოძეთ ხელზე გეამბოროთ.

შარლ დობინიე. რატომ? საერთო წესს თქვენც უნდა დაემორჩილოთ...

ჭიჭიკო. ამ შემთხვევაში ვერა, რადგან საჯარო კოცნას გემო არა აქვს...

დათა. მართალი ხარ. მოჩუმათებული სჯობია...

შარლ დობინიე. ფატმა გეორგიევნა, თქვენ რას ბრძანებთ?

ფატი. მე კმაყოფილი ვარ ბატონ ჭიჭიკოს საქციელით, მხოლოდ ეს კი მგონია, გულწრფელი არ არის...

ჭიჭიკო. ქალბატონო ფატი! ჩვენი ხალხი ამბობს:

სიყვარულსა მალვა უნდა,
ვითა ცხენსა ნაპარევსა,
თუ გამუღავნდა, გლოვა უნდა,
ვითა ძმასა საყვარელსა!

ფატი. რომელ სიყვარულზე ბრძანებთ?

ჭიჭიკო. განა შეიძლება, ქალბატონო, თქვენს ახლოს იყოს ადამიანი, თქვენ შემოგცქეროდეთ და ღვთაებრივ გრძნობით არ გაიმსჭვალოს?

ფატი. ო, ჰო, ჰო!

ზიკოვი. ბატონებო! ეს ძალიან კარგად მოვიფიქრეთ, რომ ახალ წელიწადს აქ ვატარებთ, ამ საზოგადო საკრებულოში. ბათუმი მშვენიერი ქალაქია, ბუნებით-ლამაზი და დიდათ მომავლიანიც... მე ძალიან მიყვარს... ბათუმში მე ბევრი სიამოვნება მიგემნია, მაგრამ...

1-ლი. (ზეორე მაგიდაზე) რა თქმა უნდა უგემნია. საბაჟოს უფროსია და ხომ იცი, გასივდა ქრთამებით...

ქალი. ოჰ, რა კვიმატიანი ენა გაქვს, ყმაწვილო!

2-რე. მოიცა, ჩუმად... არ გაიგონოს...

ზიკოვი. (თავის სუფრაზე განაგრძობს) ეს ასეა, მაგრამ ვიმეორებ, რომ ბათუმი მაინც პროვინციის ქალაქია... ამას არავის საწყენად არ ვამბობ... და, რასაკვირველია, არც არავითარი ისეთი თავის გასართობი არა გვაქვს, რომ სულიერი კმაყოფილება მივიღოთ! ჩვენ შორის ყველანი მოუცლელნი ვართ და იშვიათად ვიკრიბებით ხოლმე. აქ ბრძანდებიან ჩვენი საპატიო უცხოელი ქვეყნის სტუმრები, კონსულები, უცხო ფირმათა წარმომადგენელნი და ჩვენთვის დიდათ სასიხარულოა ამათთან დღეინდელ დღეს შეხვედრა... ამიტომ შემომამქვს წინადადება: ამაღამდელი ღამე გავხადოდ ექსპრომტათ მუსიკისა და ლიტერატურის საღამოთ! ჩვენ შორის ბევრია ისეთი, რომელიც მღერის, უკრავს, ცეკვავს, მხატვრულად კითხულობს... ნუ დავიშურებთ ჩვენ ჩვენს ნიჭსა, ბატონებო!

ხმები. — მშვენიერია! მისალგებია!

— ყოველივე ექსპრომტი, მუღამ-ჟამ უფრო ხალისიანი გამოდის ხოლმე...

— მივიღოთ, მივიღოთ.

ზიკოვი. მაშ ჩვენი პირველი არჩევანი ხედეს ბოშურ სიმ-
ღერების მშვენიერ მომღერალს, ჩემს მომხიბვლელ
მეზობელს ზინაიდა ეფრემოვნას...

ხმები. ოო, ვაშა, ვაშა! მშვენიერია! (სიმღერა)

დათა. (დაინახავს მეტიელას მეორე სუფრაზე) ოო, ყმაწვილო!
მოდის აქ.. ძაან გამოწყობილხარ... გასაყერყეზე-
ლია! სალექტუროდ მესტებიც გაცვია... შენ იცი თუ
ამალამ მასახელებ.

მეტიელა. თუ რამეს ვასიამოვნებ... თავს დავიზოგავ?...

დათა. ბიჭო, რა ღმერთი გაგიწყრა? მართალია, რომ
აზნაური კაცი მედროგე ხარ?... გასყერყეზეულია!

მეტიელა. რა ვქნა, კნიაზ დავით... სიღარიბე, გაჭირვება,
ჩვენი ოჯახის ამბავი ხომ მოგეხსენება, მარა ახლა
ვშოულობ მგონია უკეთეს ადგილს...

დათა. აჰ, მედროგეობა რავა გეკადრება!.. გასაყერყე-
ბელია!. მართლა, ბიჭო... შენ ნამდვილად გამო-
დგები.. რუსული წერა-კითხვა ქე იცი მგონია...

მეტიელა. კი, ბატონო... პოჩერკი მაქ კარგი...

დათა. ჰო და.. გასაყერყეზეულია! პრისტავი ჩიკვაძე
მეუბნებოდა ამასწინათ.. კანცელარიაში ჭირდება
ერთი მარჯვე ყმაწვილი... რუსულიც რომ იცოდეს
და სხვადასხვა დავალებაც რომ შეასრულოს... გასა-
ყერყეზეულია! ხომ მიხვდი...

მეტიელა. კი რავა არა, მარა ნატარიუსი დამპირდა ად-
გილს და.

დათა. ოჰ, ნატარიუსი რა ოხრათ გინდა!.. პოლიციაში
სამსახურს რა სჯობია. გასაყერყეზეულია! მერე
მალე დაწინაურდები... ბოლოს პრისტავობასაც
მოგცემენ.. ვეცდები ჩვენ უჩასტკაში ვადმოგიყვა-
ნონ იქ, გუჩიაში. რას ამბობ შენ? გასაყერყეზე-

ლია! პოლიციაში თავად - აზნაურობის ერთგული ხალხია საჭირო... ამაზე უკეთესს რასს გააკეთებ... ა? გასაყერყერებელია! რავა იტყვი?

მეტიელა. რა ვიცი, ბატონო, თქვენ ბრძანებას რავა გადაუვალ, მარა.

დათა. ა, რა იყო, ფატი? ახლავე: (მეტიელას) კარგი, კარგი. შემოიარე ჩემთან სასტუმროში და ამაზე სერიოზულად მოვილაპარაკოთ ახლა კი აბა, ლეკური, ლეკური. გასაყერყერებელია! აბა, აბა, მასახელე, მეტიელა! (ლგჯური)

ისევ ლამჯარიაას.

ახალგ. სტალინი. ...და აი მიმოიხედეთ თქვენ ირგვლივ: აი აქ დგანან ქარხნები, ფაბრიკები, სახელოსნოები, გემები. ვინ შექმნა ყოველივე ეს? ვის მოჰყავს მოძრაობაში ყოველივე ეს? ეს შეჭქმნეს მუშებმა, ეს ააშენეს მუშებმა, ეს მოძრაობაში მოჰყავთ მუშებს თავისი საკუთარი ხელით, თავისი კუნთებით, თავისი ოფლით, ხოლო ვის ეკუთვნის ყოველივე ეს? ვინ სარგებლობს ყოველივე ამით? ყოველივე ეს ეკუთვნის და ყოველივე ამით სარგებლობს სხვა. მისი სახელია თვითმპყრობელობა, მისი სახელია კაპიტალიზმი, მისი სახელია მემამულე, მისი სახელია — ხუცესი.

1-ლი. მაშ ყველა ეს ჩენი მტრებია?

ზევარ. მოიცა, კაცო.

სტალინი. მუშას კი თავის მტრებთან — თვითმპყრობელობასთან, კაპიტალისტებთან, მემამულეებთან ბრძოლის მხოლოდ ერთი გზა აქვს. ეს გზაა მტკიცე, მებრძოლი, შემჭიდროვებული, დისციპლინებული მუშათა პარტიის შექმნა. თქვენში უკვე არსე-

ბობს ასეთი ორგანიზაციის საძირკველი. ეს არის მუშათა წრეები ცალკეულ საწარმოებში, რომლებიც საჭიროა ახლა გავაერთიანოთ ერთ მძლავრ სოციალ-დემოკრატიულ ორგანიზაციათ. გაერთიანებულებმა კი ვიბრძოლოთ იმათ წინააღმდეგ ვინც ჩვენ გვჩაგრავს და რუსეთის მუშათა კლასთან ერთად წითელი დროშებით წავიდეთ მტრის წინააღმდეგ, რათა გამარჯვებულნი დავბრუნდეთ ბრძოლის ველიდან.

შევარ. გვიბრძანე, ხელმძღვანელო და ჩვენ მზად ვართ ბრძოლისათვის.

ხმები. მოიცა, ყური დაუგდეთ.

სტალინი. უნდა გახსოვდეთ, რომ ჩვენ მოგვიხდება მძიმე და კლდე-ღრეებიანი გზით სიარული. თავისუფლებისა და სამართლიანობისათვის ბრძოლა მოითხოვს მსხვერპლს. მსხვერპლის კი ჩვენ არ უნდა გვეშინოდეს და თუ რომელიმე ჩვენგანი მსხვერპლს მოერიდება, ის რევოლუციონერი ვერ იქნება. სიმართლე ჩვენსკენაა. ჩვენი განთავისუფლება ჩვენზეა დამოკიდებული. ვიყოთ ბრძოლაში გაბედული და მედგარი. ის ვინც ბრძოლაში დაიღუპება, მას ისტორია და ჩვენი მომავალი თაობა ქება-დიდებით მოიხსენიებს და უკვდავ ძეგლს დაუდგამს დაე შევწიროთ ჩვენი სიცოცხლე მუშათა განთავისუფლების საქმეს.

შინა გაბუნია. მე აღარ მინდა მოვკვდე ჩემს ლოგინში, როგორც უბადრუკი მშიშარა, მთელი ჩემი ძალღონე, მთელი სიცოცხლე ამ ბრძოლას უნდა შევწირო.

შევარ. ვფიცავ ამ ბრძოლას შევწირო ჩემი დღენი.

ყველანი. ვფიცავთ, ვფიცავთ...

სილიბისტრო. ცოტა ნელა... (პაუზის შემდეგ) ნუ გვავიწყდება, რომ თავი ისე უნდა გვეჭიროს თითქო ჩვენ მხოლოდ ვმხიარულობთ, ვსვამთ და ახალ წელს ვეგებებით.

ზევარ. უკეთესი ახალი წელიწადი არასოდეს არ გამოენებია... ამაზე უფრო სამხიარულო რაღა მექნება! დღეს ამეხილა საბოლოოდ თვალები, დღეს ვიცი ვინც არის ჩემი მტერი, დღეს ვიცი ვისაც ვებრძოლო და რანაირად. ის რაც ჩემთვის აქამდე მიჩქმალული, დამალული იყო დღეს გავიგე, მტერი გამოვძებნე, მაგრამ მოყვარეც ვიპოვე... აქამდის თუ სხვა ეროვნების მუშები ჩვენ მტრად მიგვაჩნდა, ეხლა უკვე ვიცი, რომ ქართველიც, სომეხიც, თურქიც და ბერძენი მუშაც, ყველა ერთნი ვართ, ერთი კლასის წარმომადგენელი... ამაზე უკეთესი სიმხიარულე რაღა მექნება—მოიტა ეგ შენი წყალმაჭარა ღვინო.

(მღერია ნ)

კ ლ უ ბ ი.

ჯიკოვი. და აი თქვენც უცხოელები მოვალენი ხართ, რომ ადგილობრივ ველურ და ფანატიკოს ხალხის მორჯულებას ხელი შეუწყოთ.

შარლ დობინიე. მე რომ მკითხოთ... მე კი მინდა ეს ქვეყანა დარჩეს ველურად...

ტიტიკო. უკაცრავად, ჩვენი ქვეყანა ველური არ გახლავთ. მას უცხოვრია დიდი კულტურული ცხოვრებითა-ორი ათასი წელიწადი...

დობინიე. მე მაგაზე არ მოგახსენებთ... მე ვამბობ იმ პატრიარქალურ ცხოვრებაზე, რომელიც—ნუ მეტყვით უარს—აუცილებლად კიდევ არსებობს თქვენ-

ში ამ მეოცე საუკუნის განთიადზე. თქვენ უნდა ეცადოთ, რომ თქვენს მშვენიერ ქვეყანას, თქვენს მკვირცხლსა და ლამაზ ხალხს ევროპეიზმი არ შემოეპაროს... თორემ ევროპეიზმი წაშლის ამ სახეს...

დათა. გასაყერყეჩებელია! მართალს ამბობს, მე და ჩემმა ღმერთმა, მაგრამ დალოცვილო, თუ დაგვლუპავთ თქვენ დაგვლუპავთ...

ხმები. როგორ? როგორ? ეს ძალიან ორიგინალურია.

დათა. აქ ჩამოხვედით, დაგვიარსეთ ქარხნები და, როგორც ვატყობ ჩვენ ხალხს გვიღატაკებთ... გასაყერყეჩებელია! ჩვენი გლეხი აქამდე მიწასთან იყო მიბმული, ისინი და ჩვენ, მებატონეები, ერთი მეორეში კარგად ვრიკდებოდით, ეხლა კი... ყველამ აქით მიაშურა: ბათუმი, როტშილდი, ნობელი, მანთაშევი და... გასაყერყეჩებელია! გაღატაკდა ხალხი... მე ბევრი არ ვიცი, მაგრამ თქვენ ხელს უწყობთ, რომ ჩვენი ხალხი გაპროლეტარდეს და თუ აქედან კარგი არაფერი გამოვა, პასუხიც თქვენ უნდა აგოთ.

ფატი. ეს... გასაყერყეჩებელი იქნება, არა, დათა?

ზიკოვი. ჰა, ჰა, რა ხუმარა ხართ, კნიაზ დავით!

დობინი. არა, ხუმარა კი არა მართალი ბრძანა და მეც სწორედ მაგას მოგახსენებთ... გაპროლეტარება დაგვლუპავთ თქვენ...

ფატი. ძალიან ორიგინალი მოაზროვნე კი უნდა იყოს ეგ თქვენი თანამემამულე...

ნათანსონ. ო, დიად... ეგ სკეპტიკოსია, ეხლანდელი ცივილიზაციისა არა სწამს რა... ამბობს ინდუსტრია და ურბანიზმი დალუპავს ქვეყანასო... ჟან-ჟაკ რუსსოს იდილია სჯერა და ამიტომ მიდის ველურობის ქადაგებამდე.

ჭიჭიკო. (დობინიეს) ვერ დაგეთანხმებით, ბატონო ჩემო... ისტორიას თავისი კანონები აქვს, ეკონომიკას თავისი საფუძველი, და „არგარდავალს გარდუვალი“...
დობინიე. თქვენ მარქსისტი ბრძანდებით?

ჭიჭიკო. არა, მაგრამ მეცნიერებისა მჯერა...

დობინიე. და ეგ არის სამწუხარო... რომ შეიძლება თქვენშიაც, ამ ჯერ ცივილიზაციის მიერ ნაკლებ ხელ-შეხებულ ქვეყანაში, მომწიფდეს მუშათა საკითხი, გაჩაღდეს კლასთა ბრძოლა და.. მაშინ მშვიდობით აქაურ ქალაქების მყუდროებავ... მე ვაძინევ, ვყნოსავ, რომ თქვენს ცხოვრების უბიწოებას უკვე ბოლო ეღება და შეიძლება ეხლაც, აი ამ წუთას, როდესაც ჩვენ აქ ასე ლალად და განცხრომით ვატარებთ დროს, შეიძლება სადმე ჩვენ გვერდით, მეტად მიწყნარებულ კუთხეში ყალიბდება ჩვენთვის ისეთი საშიშარი ქმედობის რამ საწყისი, რომ გამანადგურებლად დაიგრგვინებს ყველა ჩვენ თავზე. აქ არის წარმომადგენელი კაპიტალისტური ხელისუფლებისა, მემამულეებისა და ბატონებო!

ფატო. ოჰ, რა საშინელებას გვიქადით, მუსიო შარლ!

ნათანს. ო, ეგ ეგეთია მუდამ!...

ზიკოვი. ნამეტანი დაგვალონეთ, ძვირფასო მეგობარო... ეი, მუსიკა, ვალს! (მუსიკა, ცეკვავენ).

დობინიე. (თითქოს თავისთვის) და ასეა მუდამ... გახსოვთ ვიქტორ ჰიუგოს ლექსი: არ იცოდნენ თუ მათ ფეხქვეშ ნიადაგი ირყეოდა, რომ ვულკანზე ისხდნენ... ესენი ცეკვავენ, გაურბიან ველურობას და... ჰა, ჰა, არ იციან, რომ შეიძლება აფეთქდნენ.

დავით. ა, ნესტორ? საკვირაო სკოლაში ჩხეიძე და რამი-
შვილს ამაზე კრინტიც რომ არ დაუძრავთ...

ნესტორ. ოჰ, დამანებე თავი...

ხტალინი. ჰო, ბათუმში მომუშავე ინტელიგენტები, თავის
თავს სოციალისტებს რომ უწოდებენ? ჰმ... ისინი
შეუძლებლად სთვლიან სოციალ - დემოკრატიულ
ორგანიზაციის შექმნას და მასიური ბრძოლის და-
წყებას თვითმპყრობელობასთან. ჩვენი ვალია ბრძო-
ლა გამოუცხადოთ ამ ლაჩრებს, რომლებიც თავი-
ანთი შემარიგებლობით და კლასთა მშვიდობიან
თანამშრომლობის ქადაგებით არამც თუ ხელს
უწყობენ მუშათა რევოლიუციონურ მოძრაობის
ზრდას, არამედ აფერხებენ.

ზევარ. უჰ, შენი ჭირიმე, შენი...

გიორგი. სოფელზე რას გვეტყვი, ხელმძღვანელო, სოფლის
მშრომელ გლეხობას რა ეშველება?

ხტალინი. მოწინავე მუშების საშვალებით ხელი უნდა
მოვკიდოთ რევოლიუციონური იდეების მშრომელ
გლეხობაში გავრცელების საქმეს, რომ ისინიც მჭიდ-
როთ ჩავაბათ თავისუფლებისათვის ბრძოლაში.

ქიშვარდი ცერცვაძე. სოფელთან კაუშირი მე დამავა-
ლეთ... ისეთი ბიჭები მყავს სოფლებში, რომ...

ხმები. მე, მეც.

ხტალინი. (ჭიქით ხელში) ეხლა კი ამხანაგებო, დავლიოთ
ჩვენი შასპინძლის სადღეგრძელო. თქვენ, სილიბისტ-
რო უკვე ერთი საფეხურით აიწიეთ თქვენს სამსა-
ხურებრივ კიბეზე. ქარხნის ადმინისტრაციამ შავი
მუშიდან ნოქრად გადაგიყვანად. ადმინისტრაციამ
თავი მოგიქონათ. იცოდეთ, სილიბისტრო, თავის

მოქონვით არ მოლბეთ და დამთმობი არ გახდეთ. ეს გზა მოლიპული გზაა... აი ასე შოულობენ ფაბრიკანტები თავიანთთვის ერთგულ მძახურთ, აი ასე ამზადებენ ისინი შტრეიკბრეხერებს, მუშათა კლასის გამცემლებს. . თქვენ კი, ცხადია ესეთი არა ხართ და... იცოცხლეთ! ეხლა კი ვუმდეროთ ჩვენს სილიბისტროს თქვენებური ხასანბეგურა. (სიმღერა)

სილიბის. ეხლა კი ნება გვიბოძე დავლიოთ შენი სადღეგრძელო...

ხმები. ოჰ, უსათუოდ, უსათუოდ, რამდენი ხანია დროა...

სილიბის. ამხანაგო სოსო, შენ პირველი ჩირალდანი ხარ ბათუმის მუშებისათვის...

დომენტი. არა, სილიბისტრო, მარტო ბათუმის მუშების კი არა თბილისისაც და საერთოდ ძთელი ჩვენი ქვეყნის მუშებისა...

ზევარ. ამხანაგებო! ხელმძღვანელმა არ გვასწავლა, რომ ჩვენი დარაზმვა ეხმარება საერთოდ ყველა ქვეყნის მუშების საქმეს?... რომ ჩვენ მარტო ჰვენ საქმეს კი არ ვაკეთებთ ამითი, არამედ გვერდში ვუდგებით რუსეთის და მთელი ქვეყნის მუშათა კლასს?.. აი რა მხიბლავს მე... აი რა დიდ საქმეს შევუდგეით თურმე...

სილიბის. ჰო და რომ არ მაცლით?... მეც მაგას არ ვამბობ? ეგ არის ჩირალდანი ჩვენში ამ საქმისა და ამიტომ უნდა ვუსურვოთ, რომ ასევე ნათლად გაუშუქოს გზა საერთოდ მუშათა კლასს მრავალი, წლების განმავლობაში (მრავალყამიერ).

სტალინი. აი, უკვე თენდება! დროა დავიშალნეთ. მალე მზეც ამოვა! გაივლის წლები და ჩვენ მოვესწრებით იმ დღეს, როდესაც თავისუფლების მზე სამუდამოდ ამობრწყინდება, მაშინ ჩვენ მოვიპოვებთ ყველა

უფლებას და თავს დავაღწევთ ამ აუტანელ მდგომარეობას. მაშინ არ იქნება მუშათა ექსპლოატაცია, კლასობრივი ბრძოლა და გაიმარჯვებს საყოველთაო შრომა, სასიხარულო ცხოვრება.

ფ ა რ დ ა

მოქმედაბა მეოთხე

ხასტუმროდ ოთახი ზიკოვისას

ცაბუ. (უზის კარგად გამოწყობილ ბავშვის კალიასკას, მეორე ხელში უჭირავს აგრეთვე სუფთად გამოწყობილი ბავშვი თავისი და ძუძუს აწოკებს. მღერის).

შოუ ნანა, შოუ სქუა,
ცაშა მეგიკოფუ სუა!

ხერიოჟა. (მერვე კლასის გიმნაზისტი, სიჩქარით შემოდის წიგნებით ხელში. მის შემოსვლაზე ცაბულმ ძუძუები დაიშალა და წამოდგომას აპირებს) ოჰ, უკაცრავად!.. არა, არა, იყავით... მე აქ ცოტას წავიმეცადინებ, თქვენ ხელს ვერ შემიშლით—(მოუჯდება მაგიდას და თავის საქმეს ჩაუღრმავდება).

ცაბუ. (ჯდება. ბავშვს აქანავებს, აძინებს).

ფატი. (შემოვიდა) აჰა, სრული სიმშვიდეა... იდილია!..

ხერიოჟა. (ყვედრებით შეხედა დედას).

ფატი. (მიუახლოვდა ხერიოჟას მაგიდას, დახედა) რას აკეთებ?...

ხერიოჟა. არა, დედა, ამას ნუ დახედავ თუ გიყვარდე...

ფატი. რა არის ამისთანა? სასიყვარულო ბარათი?

ხერიოჟა. დედა, ხომ იცი, რომ სასიყვარულო ბარათებს-
მე არა ვწერ...

ფატი. მაშ რა!.. პოლიტიკური ეკონომია... მუშათა სა-
კითხი...

ხერიოჟა. ნუ იცინი დედა!.. ჩომიტევე, მაგრამ შენ არ
გესმის, ეგ ძალიან სერიოზული საკითხებია...

ფატი. მე არ გეკამათები, მხოლოდ... დიდათ მეწყინება-
თუ შენ... გიმნაზიაში რაღაც ჯგუფი ყოფილა...
დირექტორმა გამაფრთხილა ამას წინედ... თუ შენც:
ამ ჯგუფში მონაწილეობას ღებულობ...

ხერიოჟა. რა ჯგუფი, რომელი ჯგუფი?

ფატი. არა, მე კი ნუ მატყუებ... ხომ იკრიბებით ამხანა-
გები ერთად... მაშინ რაზე გაქვთ სჯა-ბაასი... სა-
ხელმწიფო საკითხებზე თუ ..

ხერიოჟა. ამხანაგები, რასაკვირველია, ვიკრიბებით.

ფატი. ჰო და გირჩევ... განსაკუთრებით ერთი გურული
ყოფილა თქვენთან გიმნაზიაში, არ ვიცი რომელ-
კლასში, მაგრამ დიდი მეტიჩარა ბიჭია თურმე...
გვარი აღარ მახსოვს... და არ მინდა იმას ამხანა-
გობა გაუწიო .. შენ იმასთან კი არ უნდა დაძრწო-
დე, შვილო, შენ სულ სხვა მომავალი გაქვს... აი
გიმნაზიას, რომ დაამთავრებ, წრეულს უკვე სტუ-
დენტის ქუდს დაიხურავ... იცი ეს ჩემთვის რა ბედ-
ნიერებაა.

ხერიოჟა. ვიცი, დედა.

ფატი. ჰო და შემდეგ უნივერსიტეტს რომ გაათავებ, აი
მაშინ მართლა მოგიხდება სახელმწიფო საკითხებზე
ზრუნვა. მხოლოდ სულ სხვა მიმართულებით, ჩემო.
კარგო... ნუ დაივიწყებ, რომ შენ ზიკოვის შვილი
ხარ, ჭეშმარიტი რუსი პატრიოტის შვილი!... მანამ
კი ეცადე ეგზამენებისათვის კარგი მომზადებული
იყო და... საერთოდ იფიქრე საკუთარ სიამოვნები-
სათვის... (გადაჯედა ცაბუს, გავიდა).

ხერიოჟა. ჰმ... ზიკოვის შვილი!... მერე და ხალხს რომ
უჭირს!... ა, ძიძა რას იტყვი შენ?

ცაბუ. რა ვიცი, ბატონო!

ხერიოჟა. როგორ? ხალხს რომ უჭირს ეს არ იცი?

ცაბუ. რა ვიცი, ბატონო, ზოგს უჭირს და ზოგს არა...

ხერიოჟა. აი შენ, ძიძა, გაჭირვებული არა ხარ??.. (სიჩუმე)
თქვენი ოჯახი გაჭირვებული არ არის?

ცაბუ. ო, ჩვენი ოჯახი... ძალიან, ბატონო... ახლა მაინც...

ხერიოჟა. რატომ ვითომ მარტო ახლა და არა ყოველ-
თვის...

ცაბუ. არა, ბატონო, ახლა ჩემი ქმარი დაჭერილია და...

ხერიოჟა. ქმარი დაჭერილი გყავთ?.. მე ეს არ ვიცოდი...
რაზე?..

ცაბუ. იქ ქარხანაში უსიამოვნება მოუვიდა.. უფროსს
სცემა...

ხერიოჟა. აჰა... გასაგებია... მერე დიდი ხანია, რაც და-
ჭერილია?

ცაბუ. კარგი ხანია, ბატონო და... ბატონო! შენი ჭი-
რიმე! დედა თქვენი დაგვირდა, გავანთავისუფლფ-
ბინებო და... მე ველარ გაუბედვრე გახსენება...

ხერიოჟა. დედა დაგვირდათ?

ცაბუ. დიად, ბატონო... თქვენ რომ ერთ სიტყვას ეტყო-
დეთ... თქვენ ისე ძალიან უყვარხართ...

ხერიოჟა. დედას?.. ჰო, უყვარვარ. რასაკვირველია!... მაშ
ოჯახს ახლა თქვენ არჩენთ?

ცაბუ. ასე გამოდის... მამამთილი იყო კიდევ და საწყალი
ახლა ლოგინათ არის ჩავარდნილი... მომაკვდავია!

ხერიოჟა. აქ რამდენს გაძლევენ ჯამაგირს... მე არ
ვიცი.

ცაბუ. 30 მანეთს, ბატონო!..

ხერიოჟა. მერე როგორ გეპყრობიან? კმაყოფილი ხართ?

ცაბუ. დედა თქვენი, ბატონო, ძალიან ღვთისნიერი ქა-
ლია... თქვენი რძალიც...

ხერიოჟა. დედა?... რასაკვირველია, მაგრამ აი... როდესაც
სტუმრები არიან ჩვენსა... სხვა და სხვა ახალგაზრ-

და ჩინოვნიკები, აფიცრები... მამაჩემი... აი რომ:
დაითვრებიან... არ შემოდინ თქვენ ოთახში?... არ
გაწუხებენ?...

ცაბუ. უი ჩქიმი ცოლა!... თქვენ რა იცით, ბატონო?...
სერიოჟა. მერე ითმენთ ყველა ამას?

ცაბუ. (ტირილი აუტყდება, მიდის და ხელზე უნდა აკოცოს).

სერიოჟა. არა, მაგას რას ჩადიხართ! ხელზე კოცნა ეს
თავის დამცირებაა... თქვენც ისევე აღამიანი ხართ,
როგორც მე... მაშ ძალიან გაწვალევენ, არა?

ცაბუ. არა, ბატონო, მარა, ნაღვინები არიან და რალაც
უხეიროთ იღმიჭებიან... მამა თქვენი კი, როდესაც
მიყურებს, ასე მგონია ჩემი შეჭმა უნდა მეთქი და...
მეშინია...

სერიოჟა. მართალი ხარ! მაშ თქვენა ხართ ოჯახის მარ-
ჩენალი?... (უეცრად) მაჩვენეთ ერთი თქვენი ოჯახი...

ცაბუ. თუ კი გვიკადრებთ, ბატონო...

სერიოჟა. რას ქვია კადრება... მე ჯერ არ მინახავს არც
ერთი ნამდვილი მუშის, გაჭირვებული მუშის ოჯა-
ხი... წავიდეთ.

ცაბუ. თუ ქალბატონი მომცემს ნებას.

სერიოჟა. (მოხვია ქალადებს ხელი, ტომსიკაში ჩაალაგა. წიგ-
ნები მიაწყო, გასძახის) დედა! მე და ძიძა გავისეირ-
ნებთ... ბავშსაც მოუხდება გასიერება...

ფატი. (კარებში) ბავშვს? როგორი ამინდია? არა ჩვენი
ბავშვი აქ იყოს, საცაა დედა მისიც მოვა და ნახვა
მოუხდება. თქვენ კი გაისეირნეთ შვილებო, ძალიან
კარგი... მხოლოდ, ძიძა, არ დაიგვიანო, თორემ,
ხომ იცი, დანიშნულ საათზე ჩვენ ბავშვს ძუძუ უნდა
აწოვო.

ცაბუ. კი, ბატონო.

ფატი. ჰო და ასე სჯობია, გაისეირნეთ... გამოცოცხლდი,

გამოცოცხლდი, ბიჭო, თორემ სულ წიგნებში გაქვს
ცხვირი ჩარგული და ისიც სულ გარეშე წიგნებში...
ხერიოჯა. კარგი, დედა, ნუ ბუზლუნებ, ჩვენ ეხლავე...

(გარედან ხარი. ჩაივლის მსახური და კარებს უღებს ზიკოვს).
(ცაბჟს) აბა წავიდეთ!

ზიკოვი. საით, მიდიხარ? ძიძაც თან მიგყავს, ჰაიდა მა-
ლადეც! მე უნდა ვიყო შენს ალაგას, რომ აქამდე...

ხერიოჯა. მამა! (უკმაყოფილო გადის, ცაბჟუც მკერძალეებით გაპყვება).

ზიკოვი. წადი, წადი, იხეირე შვილო... (სავარძელში ჩაეშვება, ამოიოხრებს).

ფატი. შენ როგორღაც გუნებაზე ვერა ხარ.

ზიკოვი. ცუდი ამბებია, ფატმა გეორგიენა, ცუდი!
ხარკოვისა და პოლტაის გუბერნიაში გლეხები
უკვე წამოქოჩრილან... ჯერ ისეთი არაფერი მომხდა-
რა, მაგრამ... მაინც ვფიქრობ ჩვენი... პატარა
ხუტორი გვაქვს რაღაც, არ გაგვიჩანაგონ...

ფატი. რა მოხდება ისეთი, პოლიცია იქ არ არის?...

ზიკოვი. ეჰ, პოლიცია... თუ ხალხმა პირი გათქვა, რას
იზამს პოლიცია! აი აქაც... პოლიციამ დაატუსაღა
მანთაშევის მუშების ნაწილი გაფიცვისათვის, გადა-
გზავნა კიდევ თავის სოფლებში მაგრამ... რა გა-
მოვიდა?

ფატი. როგორ?... რა მოხდა?

ზიკოვი. რა მოხდა და დანარჩენი მუშები მთელი ათი
დღე არ გავიდნენ სამუშაოზე.. ვერ გასჭრა ვერც
მუქარამ და ვერც მოფერებამ... მანთაშევმაც ვერ
გაუძლო და დათმობაზე წავიდა.

ფატი. რას ამბობ? მანთაშევი დათმობას აპირებს? მაშ
მისი ტერ-აკოფოვი ვერ გამოდგა?

ზიკოვი. ეე, რა შეუძლიან შენს ტერ-აკოფოვს, ფაფხუ-

რობს ტყუილა... მუშებს კი ეტყობა ძლიერი ხელი ხელმძღვანელობს. მე ვგონებ, რომ ეს ხელი თბილისიდან უნდა იყოს, თორემ აქაური ლეგალური მარქსისტები, ამას არც იზამდნენ და ვერც გაბედავდნენ... პოლიცია გაშმაგებული დაეძებს ამ ხელმძღვანელს, მაგრამ... ჯერ ვერ მიუკვლევია... პოლიცემისტერი ამბობს: ტყუილია, აქ არავინ ხელმძღვანელი არ არის... მიფია, მოგონილია, აქ თბილისის კომიტეტი მუშაობსო...

ფატი. როგორ, უკვე კომიტეტიც კი ჰყავთ მუშებს თბილისში? მთავრობა რას უყურებს?

ზიკოვი. ეე, ძალიან გაიზარდა, ძალიან, რუსეთში რევოლუციური მოძრაობა... სულ კი ამ ებრაელების ბრალია... აიყოლიეს რუსებიც... არ გაგიგონია: სხედან იქ საზღვარ-გარეთ, ჩვენი ემიგრანტები და რაღაც ერთი გაზეთი აქვთ „ისკრა“ სულ იმითი ამტუტებენ ქვეყანას. ეხლა აქაც... შენ არ იცი რა ამბები მომხდარა?

ფატი. რა, რა თუ გიყვარდე?

ზიკოვი. რა და მანთაშევის ქარხანაში მუშებმა რომ თავისი გაიტანეს ტერ-აკოფოვიც და კიდევ რამოდენიმე თანამდებობის პირი დაუთხოვია ქარხნის დირექციას.

ფატი. რას ამბობ, ეს ხომ დიდი სირცხვილი უქამია მანთაშევის.

ზიკოვი. ეგ რა არი... ეხლა როტშილდის ქარხანაშიც დიდი ამბებია თურმე, დირექტორმა ვაინშტედმა შეატყო, რომ საერთოდ მანთაშევთან გამარჯვების შემდეგ მუშები მეტად გათამამდნენ და აქაც დაიწყეს მღელვარება. ამის გამო აულია და 420 არა საიმედო მუშა დაუთხოვია, მაგრამ რად გინდა, ამის

საპასუხოდ ქარხნის მუშებს, 1500 კაცს, გაფიცვა გამოუცხადებია და მუშაობა სულ შედგა თურმე.

ფატი. საოცარი! ეხლა რას აპირებენ?

ზიკოვი. რას აპირებენ? მისულა გუბერნატორი, დამუქრებია კიდევ მუშებს, მაგრამ მუშები აგერ რამოდენიმე დღეა არ მუშაობენ და ქარხანაც დგას... არა, ძალიან ცუდი ამბები იწყება, ძალიან და... მართალი იყო იმ ღამეს შარლ დობინიე, აღარ ღირს აქ ცხოვრება...

ფატი. რამ შეგაშინა, შე-გლახაკო... რა არის მუშების გაფიცვა! ერთი არ იმუშავენს მეორე მოვა.

ზიკოვი. ეგრე არ არის საქმე, ფატმა გეორგიევნა, მუშები თუ ერთხელ დაირაზმენ და ერთი პირი შეკრეს, ასე ახირებულად არ გატყდებიან.

ფატი. მერე შენ რა გენაღვლება! შენ ხომ არა ხარ ქარხნების დირექტორი. ძალიან კარგი საქმე გაბარია, საბაჟო და, იყავი შენთვის...

ზიკოვი. ეეჰ, ფატმა გეორგიევნა, მომიტევე და არ იცი, რომ მუშათა მოძრაობას ყველაფერზე ექნება გავლენა, მაგრამ მე მაინც ხომ იცი ვაპირებდი უფრო კარგ ალაგას გადასვლას და... აი ეხლა... დანამდვილებით გავიგე, რომ ბაქოს საბაჟოს უფროსი გადაჰყავთ...

ფატი. მერძე ბაქო რითი სჯობია ბათუმს?

ზიკოვი. ჰე, ჰე!... გავიწყდება, რომ იქ სპარსეთის საზღვარზე ვიქნები და საბაჟოს ძალიან ბევრი საქმეები ექნება...

ფატი. შენ იცი... მხოლოდ ტყუილ-უბრალოდ არ უნდა შეშინდე... სად ქარხნის მუშები და სად შენ?

ზიკოვი. მართლა! ჩვენი ძიძის ქმარი გაუნთავისუფლებიათ.

ფატი. როგორ?

ზიკოვი. დღეს შემხვდა გამომძიებელი და მითხრა: დღეს გავანთავისუფლეო. საქმე ისე დიდი არ იყო მაინც-დამაინც, უფრო თქვენი ხათრით მყავდა დამწყვდეული, მაგრამ ეხლა რაკი მუშები ასე მღელვარებენ, არ არის საჭირო ამ გვარების ციხეში ყოლა, არ ღირს, რომ მუშები გავალიზიანოთო... მერმე კიდევ, არც ისეთ დიდ საშიშროებას წარმოადგენს ეგ მუშაო... რა ქვია?

ფატი. ძიძის ქმარს?

ზიკოვი. ჰო.

ფატი. უცნაური სახელი: ელიშუქ.

ზიკოვი. ჰო და ესეც კია: თუ საჭირო შეიქნება, ისევ დაატუსაღებენ.

დ ე ს პ ი ნ ე ს ა ს .

დესპინე, ლილოსი, გერვასი, ვარდენ.

დესპინე. (ლილოსის აძლევს პროკლამაციებს და ისიც უკვე დახვეწულ, დაუთოებულ თეთრეულების ბოხჩაში აწყობს სხვადასხვა ფენაში) აბა, შენებურად, ლილოსი, ჭკვიანად და ფროთხილად მოჰფანტე ქუჩაში, არ შეკრთე...

ლილოსი. ისეთი ქუჩებით წავალ, ვერა კაცი შემამჩნევს...

დესპინე. შენი მეტიელა რომ წაგეყაროს?..

ლილოსი. დაიკარგოს! რას გამიბედავს, ბოხჩას ხომ არ დაუწყებს ბურჯგნას, მალე მოვიცილებ თავიდან... სალამოს მოვალ შენთან. (გადის).

დესპინე. შენ, გერვასი, რა ჰქენი? აქამდე ვერ გამოუღე გული მაგ პურს?

გერვასი. ა, გავათავე... ისეა გამოდრუტებული, როგორც კარგი გამოქვაბული. (უჩვენებს მრავალ ფურნის პურს, რომლის მხოლოდ ჭერქია ირგვლივ დარჩენილი და თავის ფორმა შემონახული აქვს).

დესპინე. აბა, ჩავაწყობ? (გაუხის და მაშინვე გამოაქვს პროკლამაციები, რომელსაც პურის ქერქში ათავსებენ). რომელ საათზე გადის მატარებელი?

გერვასი. მოვასწრებ, ჯერ სადაა... სალამოს 5 საათზე ვიქნები სუფსაში და... იქ ჩავაბარებ ამ გაბუხუნებულ ფურნის პურს...

დესპინე. ჰო, ეგრე, ეგრე, ხელმძღვანელმა ხომ გვითხრა: „ბათუმი უნდა გახდეს მთელი დასავლეთ საქართველოს რევოლუციური მოძრაობის ცენტრიო“.

გერვასი. სუფსაში ისეთი ბიჭები დამხვდება, რომ... ამ პურს სულ მთლა იმ არე-მარეს მოჰფენენ. (პუი გამოიმსო და გამოჭრილში ხევიდან ისევ ძისი ქერქი დაადევს). აბა ახლა შეხედე, სრულებით არაფერი არ ეტყობა...

დესპინე. ყოჩაღ, მშვენიერია! კონდუქტორ კაცისგან კიდევ სოფელში პურის ჩატანა არავის არ გაუკვირდება.

შემოდის ს ტ ა ლ ი ნ ი, თან ახლავს ბ ა ქ ო ე ლ ი.

სტალინი. აი, რასა სწერს ლენინი „ისკრა“-ში: „ჩვენ, რუსი სოციალ-დემოკრატები უნდა გავერთიანდეთ და მთელი ჩვენი ძალ-ლოხვ უნდა მავმართოთ მტკიცე პარტიის შესაქმნელად სოციალ-დემოკრატის რევოლუციონურ საერთო დროშის ქვეშ“.

ბაქოელი. ჩვენ კი, მოძღვარო, შენის მითითებით, ჩვენი გაზეთის „ბრძოლის“ პირველ ნომერში, აი რა მოვათავსეთ, წაიკითხეთ.

სტალინი. (ზიდის ზეორე ოთახისკენ და გზადგზა კითხულობს)
„საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული მოძრაობა არ წარმოადგენს განსხვავებულს და მხოლოდ ქართულ მუშათა მოძრაობას თავისი საკუთარი პროგრამით. იგი ხელიხელ ჩაკიდებული მიემართება მთელ რუსეთის მოძრაობასთან ერთად და მაშასადამე, ემორჩილება რუსეთის სოციალ-დემოკრატიულ პარტიას. აქედან ცხადია, რომ ქართული სოციალ-დემოკრატიული გაზეთიც წარმოადგენს მხოლოდ ადგილობრივ ორგანოს, რომელმაც უნდა გააშუქოს უმთავრესად ადგილობრივი საკითხები და ადგილობრივი მოძრაობა“. (თავს აიღებს) სწორია.

ბაკოელი. აქედან თავის თავად იგულისხმება, რომ სოციალ დემოკრატიის ორგანიზებულ მოძრაობისათვის მთავარ საშუალებას წარმოადგენს რევოლუციურ იდეების ფართო აგიტაცია და პროპაგანდა.

სტალინი. (ფიქრებში) დიად... დიად... (კიდევ გადაიკითხავს ჩუმაჲ) ყოჩაღ! (კითხულობს ხა-მალა) „პროლეტარიატი, ეს არის ის მტკიცე ძალა, რომელმაც უნდა დაამხოს თვითმპყრობელობა!“ (თავს აიღებს) ბარაქალა, ყოჩაღია ჩვენი კეცხოველი. სწორედ ეგრეა. ჩვენ იმ ელემენტებს უნდა დავეყრდნოთ, რომელსაც ეგრე უჯმაჯურასავით დასწოლია აბსოლუტიზმი. ჩვენ მივიტანთ იერიშს და რუსეთის აბსოლუტიზმის მყარი კედელი ძირიან-ფესვიანად დაინგრევა. (ზიდის ოთახისაკენ).

ამ დროს შემოდის კ ი ა თ უ რ ე ლ ი

კიათურელი. კიათურიდან გახლავართ. აი ქალაღდი.

სტალინი. (ყურადღებით გადაიკითხავს) შევიღეთ (სამივენი გაღდიან).

ვარდენი. (კუთხეში კითხულობს) „მუშათა კლასის ბრძოლის დროს რა მნიშვნელობა აქვს გაფიცვას?“

დესპინე. (გერვასის) ჰმ... ყოჩაღი ბიჭი დადგა ეგ შენი ვარდენი.

გერვასი. კაი დაგემართოს, ძალიან მიხარია... მაგის იმედი მქონდა...

ვარდენი. (განავრძობს კითხვას) „...მაგრამ კაპიტალისტურ საზოგადოების არსებიდან რომ გამოვიდეთ, გაფიცვები დასაწყისია მუშათა კლასის ბრძოლისა ამ საზოგადოების წესწყობილების წინააღმდეგ. (გერვასი და დესპინე უკვე ყურს უდებენ, არ უშლიან)“ როდესაც მდიდარ კაპიტალისტთა წინააღმდეგ ცალკეული, არაფრის მქონე მუშები დგანან, ეს მუშების სრულ დამონებას ნიშნავს, მხოლოდ, როდესაც ეს არაფრის მქონე მუშები გაერთიდებიან, მაშინ მდგომარეობა სრულიად იცვლება?... ერთი გერმანული სიმღერაა ასეთი: „თუ კი ძლიერი შენი ხელი მას მოინდომებს, მყისვე შესდგება ყველა ბორბალი“.

გერვასი. ძან ნათქვამია, მარა, ვარდენ, ბიჭო, რას კითხულობ, გაჰაგებინე.

ვარდენი. მაცალე, ბიძია, ერთი კარგად გავიგო. ა, აგერ... (კითხულობს) „მხოლოდ გაფიცვა მარტო კაპიტალისტებზე კი არ უხელს თვალებს მუშებს, არამედ თვით მთავრობაზე და კანონებზედაც“.

გერვასი. აი ავაშენე მაგის დამწერი. ვისია, ბიჭო, ვის დაუწერია?

ვარდენი. (არ უპასუხებს, კითხულობს) „... როდესაც მუშათა შორის გაფიცვები ფართოდ ვრცელდება, მაშინ ზომიერთ მუშას (და ზოგიერთ სოციალისტს) ჰგონია, რომ მუშათა კლასს შეუძლიან ეს გაფიცვები იკმაროს, დაკმაყოფილდეს საგაფიცვო კასებით ან

საზოგადოებებით; რომ ამ გაფიცვების მეოხებით შეიძლება თავის მდგომარეობის ნამდვილ გაუმჯობესებას ან სრულ თავისუფლების მოპოებას მიაღწიოს... ასეთი აზრის იყვნენ წინეთ სხვა ქვეყნებშიაც, როდესაც მუშათა მოძრაობა იწყებოდა და მუშებიც სრულიად გამოუცდელეები იყვნენ, მაგრამ ეს აზრი შემცდარი აზრია“.

გერვასი. ვარდენ! არ გესმის?

ვარდენი. აი, ამასაც წავიკითხავ და გეტყვი, ყური დაუგდე: „... ყველა მუშისათვის ნათელი ხდება, რომ მთავრობაა მისი მძვინვარე მტერი, რომ ის კაპიტალისტებს იცავს, მუშებს კი ხელ-ფეხს უბოჭავს. მუშა უკვე ჩახვდება, რომ კანონები მხოლოდ მდიდრების სასარგებლოდ გამოდის, რომ მოხელეები მხოლოდ იმათ ინტერესებს იცავენ, მუშებს კი პირში ბურთს სჩრიან“... (თავს აიღებს) ეს, ბიძია, ხელმძღვანელმა მომცა... უნდა ავაწყო... ლენინის დაწერილია...

გერვასი. ლენინის? ვინ არის ლენინი?

დესპინე. ხელმძღვანელი ამბობს—უდიდესი რევოლუციონერი არისო, ამჟამად სახლვარ-გარეთაა წასულიო... იქ მუშაობსო...

ვარდენი. იქიდან გაზეთებს გზავნის, „ნაპერწკალი“ ჰქვია სახელად... და ამ გაზეთებს ზოგჯერ გვიკითხავს ხელმძღვანელი.

ნესტორ. (შემოდის) გამარჯვება თქვენი. დესპინე, აქ არი?

დესპინე. აქ არი, რა გინდა?..

ნესტორ. ეშმაკმა ნუ იცის ჩემი თავი და ტანი. მოციქულად ვარ გამოგზავნილი.

დესპინე. ვისგან?

გერვასი. აბა, მე წავალ ახლა, დესპინე, შენი ჭირიმე...
ვარდენ, გამომყე ელანძე, საქმე მაქ პატარა. (ჯადის,
ვარდენი მიყვება).

ნესტორ. კარლომ და ისიდორემ გამომგზავნეს.

დესპინე. რაო? ახლა უნდათ შემოგვიერთდნენ? ახლა,
როდესაც მანთაშევთან გაფიცვა ასე ბრწყინვალედ
დასრულდა? ახლა, როდესაც მუშებმა იგრძნეს გა-
ერთიანების ძალა?

ნესტორ. რას ამბობ, ქალო, შემოერთებას კი არ უთვლიან
აქაურობას გაეცალე, 'შენ რყენი და ლუპავ მუ-
შებსო.

დესპინე. მერე შენც ბედავ და ამის სამოციქულოთ აქ
მოდინხარ? ეეჰ, ნესტორ, ნესტორ!

ნესტორ. მოიცა შენი ჭირიმე... (მიაყურა) წრეს ამაცადი-
ნებს?..

დესპინე. არა, ბაქოსა და ჭიათურის წარმომადგენლებ-
თან საუბრობს.

ნესტორ. როგორ, ასე შორიდან მოდიან მასთან?

დესპინე. ეხლა გაიგე? ნუ თუ არ იცი, რომ მთელ ამიერ-
კავკასიის მუშებთან კავშირი მხოლოდ მაგასა აქვს?
ზოგს კი ჰგონია, რომ... ჰა, ჰა! ეგ მხოლოდ თბი-
ლისის კომიტეტის მთავარი პროპაგანდისტია...

ნესტორ. კარლო კი ამტკიცებს, რომ მაგას თბილისის
კომიტეტის მინდობილობაც კი არა აქვსო.

დესპინე. შე უბედურო! შენ ისიც კი არ იცი, თუ ვინ
არის მეთაური თბილისის კომიტეტისა.

ნესტორ. მე ვიცი კომიტეტნი ვინც შედის: სილიბისტრო
ჯიბლაძე, საშა წულუკიძე, ლადო კეცხოველი და...
სხვებიც.

დესპინე. ეგა? ეგ ვინ არის შენი ფიქრით?

ნესტორ. ვითომ ეგ არის მეთაური?

სტალანის სმა. ეკონომისტებს, როგორც ბურჟუაზიის აგენტებს მუშათა მოძრაობაში, უნდოდათ პროლეტარიატი ბურჟუაზიის მაჩანჩალად გაეხდათ... ამასვე ცდილობდნენ ჩვენში მესამე დასელები.

ნესტორ. მესამე დასი... მესამე დასი... ეს ნიშნავს... რომ კარლო ჩხეიძე, ისიდორე რამიშვილი, ნოე ჟორდანიას... ასე აზროვნებენ... მართლაც და ამისთანა რწმენის კაცს როგორ უნდა შევუბედო, რაც დამავალეს...

დესპინე. არც კი გრცხვენია... ან როგორ იკისრე ასეთი დავალება?

ნესტორ. ეეჰ, ჩემო დესპინე, მეშინიან, მუშებმა თავი არ წააგონ... ეგ ახალგაზრდა კაცია და შეიძლება თავი ვერ შეიკავოს... ისინი კი უფრო დადინჯებული და ცხოვრებაში გამოცდილები არიან... აი, რომ ერთად იმუშავონ, ეს იქნებოდა კარგი.

დესპინე. არა, ნესტორ, მე ბევრი არ ვიცი, მაგრამ, ვატყობ, რომ ეგენი ერთად ვერასოდეს ვერ მოსძოვენ... ეს ნამდვილი მებრძოლია, შეუდრეკელი და სწორი ხაზით მავალი... ისინი კი... კატასი არ იყო, თევეზი ძალიან უნდათ, მაგრამ ფეხის დასველება ეზარებათ... შენ კი, შენ! გული მტკივა, რომ იმათ უკან მისჩანჩალებ...

ნესტორ. კი არ მივაჩანჩალებ... ყველასათვის კარგი მინდა... ყველაფერმა მშვიდობიანად მინდა ჩაიაროს... მშვიდობიანის გზით მინდა გამარჯვების მოპოება და... თან ვგრძნობ, რომ ეს დიდი კაცია, დიდათ საჭირო და გამოსადეგი, მაგრამ შეიძლება თავი დაიღუპოს, სხვებიც დაღუპოს და სწორედ ამიტომ

ვიკისრე მოციქულობაც... იმათ ეცოდებათ... იმი-
ტომ უთვლიან...

დესპინე. წავიდნენ, დაიკარგონ თავიანთი შეცოდებით...
ფარისევლები! ნესტორ! არ გაბედო! ხმა, კრინტი
მასთან ამაზე არ დასძრა...

ნესტორ. მაშ რა ვქნათ, რა!.. არ გამოვა აქედან კარგი
საქმე...

დესპინე. ფუ, მშიშარა, გლახაკი!.. წადი და კარლოს
ასე მოახსენე, აღარ გვჭირდება თქვენი რჩევა-დარი-
გება—თქო... ხელმღვანელი რად გინდა? ჩვენი წრე-
ების სახელით გადაეცი, თქვენ მებრძოლები არა
ხართ, ასე შემოგითვალა დესპინე შამათავამ-თქო.

ზეგარ.

რა იყო? რა საზე-გაბრწყინვებული შემოხვედი?

ზეგარ. როტშილდის ქარხანაში გაფიცვა უკვე დაიწყო.
აქ არის?

დესპინე. შედი.

ზეგარ. (თავ-ჩაქინდრულ ნესტორს) რა დაგმართვია, ნესტორ?

დესპინე. (ზეგარს) მაგ მტირალასთან ნუ დაყოვნდები...
შედი.

ქარხნის საწყობში

გუბერნატორი სმაგინი, მისი თანაშემწე დრიაგინი, ბოქაული, ყან-
დარმების აფიკრები, ურიადნიკი ლევან გურიელი, პოლიციელები,
ქარხნის ადმინისტრაცია ერთ მხარეზე, მუშები მეორე მხარეზე.

გუბერნატორი. უნდა მართალი გითხრათ, მუშებო, რომ
მე არა ვარ თქვენი კმაყოფილი. რას ლელავთ? რა
გინდათ? რას იფიცებით? ეს ქარხნები თუ შემოსა-
ვალს აძლევს თავის პატრონებს, თქვენც კარგი შე-
მოსავალი გაქვთ და გქონდათ აქედან. კარგად

გახსოვთ, რომ თითო მუშა დღეში 2-3 მ. იღებდა, 4.000 კაცი მუშაობდა მარტო როტშილდის ამ ქარხანაში, ბევრმა თქვენგანმა ფული შეიძინა და თავიანთ სოფლებში მშენიერად დაესახლა, მაშ რაღა გინდათ ახლა?

პორტ. ლომჯვარია. თქვენ რომ ბრძანებთ, ეგ ათი წლის წინათ იყო. ეხლა მექანიკურ მუშაობაზე გადავიდა ქარხანა და ოთხი ათასი კი არა, 1500 კაცი ძლივს-ღაა და ისიც დღეში 2 და 3 მ. კი არა 60 კაპ. ძლივს ღებულობს...

გუბერნატორი. ეგ არ ვიცი მე... ამოირჩიეთ თავი კაცები და მითხარით რა გინდათ?

დავით. თავი კაცები ჩვენ არავინ არა გვყავს, ყველას ერთნაირად გვიჭირს, ყველა ერთნაირი ვართ...

გუბერნატორი. მაშ კარგი, მაგრამ ყველა ერთად ხომ არ ილაპარაკებთ... ცალ-ცალკე ჩამოთვალეთ, რა გინდათ, რა გიჭირთ? კანონია და სამართალი. მე იმისთვის ვარ უმაღლესი მთავრობისაგან დანიშნული, რომ თუ რამ გაწუხებთ, გავიგო და გაჭირვება შეგიმსუბუქოთ, ჩემი ვალია მამობრივი მზრუნველობა გაგიწიოთ.

ოსმან. ძალიან კარგი. ჩვენც ეს გვინდა და აი ეს არის ჩვენი მოთხოვნილება. (ქაღალდს წარუდგენს).

გუბერნატორი. რა არის? წაიკითხეთ.

ლევან გურ. (კითხულობს) ძირითადი პუნქტები შემდეგია:

- 1) სამუშაო დღის შემცირება, 2) ხელუასის გაღობა...

ქარხნის დირექტორი. იფ, რა კარგია!

გუბერნატორი. აცალეთ, აცალეთ.

ლევან. (კითხულობს) 3) მუშებთან თავაზიანი მოპყრობა;

- 4) გაცდენილი დროს ანაზღაურება“ ამ მუხლს შენიშვნა ასეთი აქვს: (კითხულობს) „როცა ვმუშა-

ობთ, ხელფასს ვლებულობთ, მაგრამ როცა სამუშაო არ არის, ქარხნის ადმინისტრაცია მაშინაც ვალდებულია მისცეს მუშებს ხელფასი“.

ღირექტორი. ერიჰა! ეგ სადაურია? სად გინახავთ, რომ მუშა არ მუშაობდეს და ფულს კი იღებდეს...

გუბერნატორი. არა, მართლა და ვინ გასწავლათ ასეთი სიბრძნე?

დავით. ჩვენთვის არავის უსწავლებია, მხოლოდ ქარხნის ადმინისტრაციას რათა ჰგონია, რომ ეს რაღაც დიდი იყოს. ეს თითოეული ცხოველის უფლებაა. აი მაგალითად: თქვენ გყავთ ცხენები, რომლებსაც ჰკვებავთ, როცა ამუშავენ, მაგრამ როცა ისინი არ მუშაობენ, მაშინაც აძლევენ მათ საკვებს. ჩვენ ადამიანები, მოვითხოვთ ასეთსავე უფლებას.

პოლკ. **ღრიაგინი.** თქვენო აღმატებულებავ! ყოვლად მოუხერხებელია ამის მოსმენაც კი.

გუბერნატორი. მომითმინეთ, მეგობრებო!.. ასე არ შეიძლება, შეიღებო, თქვენ რომ იქცევით. სულელური საჩივრები კი არ უნდა შემოიტანოთ. რას ქვია ცხენის კვება და რას ქვია უმუშევარ მუშის ქირის ძლევა! ეგ შეუწყნარებელია... აი, რაც შეეხება ზრდილობიან მოპყრობას... ეგ კიდევ ჰო... ეს მართებულია. რასაკვირველია, თუ არაფერს არ დააშავებთ, ქარხნის ადმინისტრაცია ვალდებულია ზრდილობიანად მოგეპყროს... ეს შესაძლებელია, ამაზე ბატონი ღირექტორიც თანახმაა, ხომ?..

ღირექტორი. ეგ რა თქმა უნდა... ჩვენ ქარხანაში საერთოდ კარგად ვეპყრობით მუშებს...

ლომჯარია. (თავისთვის) აი ისე შენ რა გითხრა!

გუბერნატორი. რას ამბობ?

ლომჯარია. რისი ზრდილობა, რისი ადამიანური მოპყ-

რობაო, რას ბრძანებთ! ის კი არა, ჩვენში გამეფებულია მუშტი და სილაქი. მუშას ურტყამს ყველა: ზედამხედველი, გამგე, მექანიკოსი და თვით დირექტორიც.

დირექტორი. მე? როდის?

ვართანა. არა, თქვენ შეიძლება არა, ახალი ჩამოსული ხართ, მაგრამ აი თქვენს წინეთ რომ იყო. განსაკუთრებით განთქმულია ცემა-ტყეპაში მექანიკოსი ალექსანდერი, შტუბნერი და ფაინშტეინი...

გუბერნატორი. კარგი, კარგი... ეს თუ იყო, აღარ იქნება სხვა რა? სამუშაო დღის შემცირება?.. მე მგონია ამას ქარხნის დირექცია, რამდენადაც შესაძლებელია, მოახერხებს... 12 საათამდე დაიყვანს სამუშაო დღეს. ჰო, მე მგონია... (დირექტორს) ხომ? (დირექტორი გაზრკვევლად თავს აქნევს). კიდევ რაღა დარჩა? ჰო, ხელფასის გადიდება... ეს უნდა იცოდეთ, შეიძლება, რომ ქარხანას დიდი ხარჯი აქვს.. არა, ბ. დირექტორო?

დირექტორი. ხელფასის გადიდება ყოვლად შეუძლებელია.

გუბერნატორი. ჰო... შეუძლებელია.. გადახედავს მაინც ამას ქარხნის ადმინისტრაცია და შესაძლებელს გაააკეთებს... ამის თავდები მე ვარ... მაშ ასე, ახლა დაიშალენით ბ'შიდად, წყნარად.

ხევერ. ჩვენ დავიშლებით, მაგრამ ეს კი უნდა იცოდეთ, რომ იმ პირობებში დარჩენა, როგორშიაც ვიყავით, აღარ შეგვიძლია... ჩვენ ეხლა პურის ფულს თუ ვმოულობთ აქ, ნახევარჯერ ვშიმშილობთ და ჩვენი შრომით კი სხვებს სიმდიდრეს ვუქმნით...

გუბერნატორი. აა, ეგ არა, ეგ არა! რას ქვია სხვებს?.. ეს ქარხანა და საზოგადოდ ყველა ქარხანა საერთოა, ის ყველას აძლევს ლუკმას: პატრონს, სახელმ-

წიფოს და მუშას. ჩვენ იმაზე ვილაპარაკოთ, რომ შეიძლება ეხლა ცოტაა თქვენი გასამრჯელო, შეიძლება ამას ეშველოს რამე და კიდევ სხვა წვრილმან საკითხებს, თორემ სხვებს ვუქმნით სიმდიდრეს და ჩვენ კი ულუკმაპუროდ ვრჩებითო, ეს არ გამაგონოთ...

დავით. გვიჭირს, გვიჭირს და იმიტომ ვამბობთ, აბა რას გავს ჩვენი ცხოვრება? ყოველგვარ სიხარულს მოკლებული ვართ და მთელი ჩვენი სიცოცხლე სიკვდილს გვისწრაფებს მარტო. მაშინ არ ჯობია, ვიდრე ამ ოხერ დაზვასთან მონურად მოვკვდე, დავიცვა ჩემი ადამიანური უფლებები და მოვითხოვო ის, რაც მერგება?!

გუბერნატორი. (მიაჩერდება) გრძელი ენა გქონია... აი ამისთანები მართლა დასატუსაღებელია... მე არ მინდა ახლა ამ ზომებს მივმართო... მე ჩემი გიჟხარით, შეგპირდით, რომ რაც შესაძლებელია, იმას ქარხანა შეკისრულებთ, მორჩა და გათავდა. წადით. დაიშალენით და ხვალ, როგორც კი ქარხანაში საყვირს მისცემენ, ყველანი გამოცხადდით და თავისი ადგილი დაიკავეთ... პირობები გაუმჯობესებული იქნება. (მუშები იშლებიან, მიდიან).

ვართან. (მიზავალი, დავითს) შენ კინალამ მთლად გააფუჭე საქმე, დავით... მგლის გახელება გაგიგონია?

დავით. ერთი ჩვენი ხელმძღვანელი ყოფილიყო აქ... ამ მართლა მგლებს უჩვენებდა, როგორც უნდა ჩვენთან ლაპარაკი.

სევერ. ის ძალიან უთხარი—თუ ცხენს, როცა არ მუშაობს, მაშინ საკვებს აძლევთ, მუშამ რაღა დააშავაო...

დავით. ოჰ, ეგ ჩემი კი არა, ხელმძღვანელის ნათქვამია. გამახსენდა და ვუთხარი (ვადიან).

პოლკ. დრიაგინი. (გუბერნატორს) მეტად ლმობიერი ბრძანდებით, თქვენო აღმატებულებავ!

დირექტორი. ჩვენი მხრით შეუძლებელ რასმეს დაჰპირდით, გენერალო!

გუბერნატორი. კარგია ერთი, თავს ნუ იკატუნებთ... კარგად ვიცი რაა შესაძლებელი და რა არა... მხოლოდ მაგათთან ეხლა სხვაგვარი ლაპარაკი არ შეიძლებოდა... ვერ ხედავთ, როგორი მომზადებულებიც ყოფილან, როგორი ალესილები... რამდენი კაცი იყო?

დრიაგინი. დაახლოებით 30-31 იქნებოდა.

გუბერნატორი. ჰო და ძალიან მშვენიერი... ამაღამვე დაატუსაღეთ სათითაოდ. პრისტავ!

დრიაგინი. მაგას თავადი გურიელი უკეთ მოახერხებს, ყველას იცნობს, უმეტესობა თითქმის სულ გურულებია... (გურიელი მხედრულად გამოეჭიმება).

გუბერნატორი. ჰო და იყოს გურიელი.. ეგ მეთაურები ჩამოაშორეთ და სხვები ხვალვე დაიწყებენ მუშაობას... ვიღაც მძლავრი რომ მეთაურობს, ეს კი ცხადად უცხადესია. უაუოღ უნდა ფიცხელ გამოძიებას შევეუდგეთ, აქ უთუოდ თბილისის კომიტეტი ჩარეული. დაუყონებლივ უნდა გაიგოთ, ვინ აბამს კავშირს, საიდან, როგორ?... მაგრამ არაფერია, მივაგნებთ კვალს... თქვენ კი გული არ გაიტეხოთ, ბნო-დარექტორო! თქვენი ქარხანა ხვალვე აგუგუნდება.

და თ ი ე ლ ა ხ თ ა ნ

დათიელა, გერვასი

დათიელა. (მწოლიარე) უი, შენ გაგახარა. ღმერთმა! რავე სოფელში მაგისტანა ამბავია?

გერვასი. აბა, რავე გგონია, დათიელა! შარშანწინდელმა და შარშანდელმა მოუსავლიანობამ და საყანულის სიმძიმემ, ხომ იცი, არა ერთი და ორი შეტაკება გამეიწვია გლახებსა და მემამულეებს შორის, მარა ჯერ კიდევ მხოლოდ ჩუმ-ჩუმი მოლაპარაკებაა მოწინავე გლახებში. ახლა-კი, როცა ბათუმში ეს მადლიანი კაცი სოსო ჩამოვიდა, უკვე ამოდიან ნატანებში, სუფსაში, მიქელ - გაბრიელში, ხვარბეთში ბათუმელი მუშები, ზოგს დავისახელებ თუ გინდა, შენი კი არ მეშინია: ქიშვარდი ცერცვაძე, გურგენ გურგენიძე და კიდევ სხვები და ჩუმად ანვითარებენ სოფელში ორ-ორ, სამ-სამ კაცს.

დათიელა. მერე და მაინც რას ეუბნებიან?

გერვასი. რა და ბათუმის მუშებთან კავშირი შევკრათ? კრება მოვიწვიოთ, ერთობაზე დავიფიცოთ...

დათიელა. ერთობაზე იცოცხლე კაი საქმეა... ერთი პირია საქმე, ერთი პირი...

გერვასი. ჰო და... მთელი რუსეთის მუშებთან ერთად განმანთავისუფლებელ მოძრაობას ვემსახურებით.

დათიელა. იგ ყველა კარგია, მარა რა იმედი აქვთ, რომ ეს საქმე გაიმარჯვებს?

გერვასი. როგორ თუ რა იმედი, ჩვენ სოფლებს უკვე კავშირი აქვთ ბათუმის ქარხნის მუშებთან, მათ ორგანიზაციასთან და, აქ ხომ გაიგე, დიდ გაფიცვას ამზადებენ...

დათიელა. არა, არ ვიცი, მარა კაი კი ყოფილა ეს გაფიცვა, ახლა ქე ვატყობ... მანთაშევის საქმის შემდეგ დავრწმუნდი. ვაი ჩემ უბედურ თავს, ასე დავრდომილი რომ გავხდი, თვარა თქვენ, შვილო, ვატყობ კარგ დროს ქე მეესწრებით... თუმცა ძნელ საქმეზე გიკიდიათ ხელი და დიდი სიფრთხილე კი გმართებთ...

ელიშუქი. სიფრთხილე, სიფრთხილე! კიდევ მაგას გაიძახი, მამა ჩემო?

დათიელა. ბიჭო, ელიშუქი ხარ შენ?.. მადლობა ღმერთს... სულ განოგიშვეს...

ელიშუქი. ჰო, როგორც არის ამ დილით გამომიშვეს... გამარჯობა, გერვასი! გვეყოფა შენი პატივისცემაო...

დათიელა. მერე და... აქამდის სად ხარ!.. მარა შენ რა.. უთუოდ ჯერ ამხანაგებს მიაკითხე... მაგდან, მაგდან, შე საწყალო, აქეთ გამოიხედე...

მაგდან. (შემოდის) უი, უი, შენ კი დაგენაცვლე, შვილო! რავა გამხდარხარ, წვერი გაგზრდია.

ელიშუქი. ბავშვი რას შვრება? ცაბუ სად არი?..

მაგდან. ცაბუ მსახურობს, შვილო... ბავშვიც თანა ჰყავს...

ელიშუქი. მსახურობს? სად? რაფერ?

დათიელა. რა? არ იცოდინი? დედა შენმა არ გითქრა, ციხეში რომ მოდიოდა?

მაგდან. უი, ჩემი სიკვდილი... გატყუებდი, დათიელა, თვარა ციხეში ელიშუქი ჩემთვის კი არ უჩვენებიათ. დიდი სტროგობა იყო... ის კი არა, ერთხელ ცაბუმ მოინდომა ნახვა, ბავშვის ჩვენება, მაგრამ არც ამის ნება მოგვცეს.

ელიშუქი. მაინც სად მსახურობს ცაბუ?

დათიელა. ჩემი რძალი, შვილო, ძალიან კარგ ალაგასაა... მშვენიერი ჯამაგირი აქვს...

მაგდან. იმითი გვიდგია სული.

დათიელა. ძიძათ არი ერთ დიდი კაცის ოჯახში.

ელიშუქი. ძიძათ? მაინც არ მოიშალებთ თქვენი?

მაგდან. ძალიან კარგად ცხოვრობს, არ მომიკვდეს შენი თავი, თავის ბავშვიც კარვად უვლის და .. ჩვენც გვაცხოვრებს...

ელიშუქი. მმ... (დაიკმინა) სხვა, გერვასი?... როგორ ცხოვრობ, რასა იქ?..

გერვასი. რა მიჭირს, ელიშუქ, ჩამოვდივარ ბათუმში, ვიგებ ქვეყნის ამბებს და სოფელში მიმაქვს „პური არსობისა“ (ხელს დააფებს თან მოტანილ ფურნის პურს).

ელიშუქი. როგორ, პური ბათუმიდან მიგაქ? თქვენში არ აცხოვრებ?

გერვასი. ამისთანას... ვერა, ხელში აიღე (ელიშუქი აიღებს)-მძიმეა ხომ?... (ყურში ჩასჩურჩულებს).

ელიშუქი. ჰა, ჰა, ჰა! ყოჩაღ, გერვასი, ყოჩაღ.. მაშ შენც ჩვენიანი ხარ... ძალიან გამახარე ძმობას გეფიცები.

მაგდან. (ფანჯრიდან დინახა) ბეჩა! აგერ არ მოდის ცაბუ?... (გაქანის) ცაბუ, მალე, ქალო, მალე... რა განახვო...

ცაბუ ბავშვით, სერიოჟა.

ცაბუ. (შემოდის და ელიშუქის დანახვაზე მოულოდნელობით შედგება, იტყობა გაუხარდა, მაგრამ მორიდებით თავს დახრის).

მაგდან. (ცაბუს) აი, შე უხეირო! შეგრცხება? ბავშვი მაინც მიეცი ბაბაიას... (ჩამოართმევს ბავშვს და ელიშუქს გადასცემს. ელიშუქი ეფერება).

ცაბუ. (თითქო გონებას მოიკრეფს და მიდის დათივლასთან) როგორ ბრძანდები, ბატონო?

სერიოჟა. უკაცრავად! თქვენ ქმარი ბრძანდებით, არა?... გამოგიშვებს კიდევ... ძალიან სასიამოვნოა... თქვენს ქარხანაში კი უკვე გაფიცვა დაიწყო...

ელიშუქი. თქვენ საიდან იცით?

სერიოჟა. ჩვენ გიმნაზიაში წრე გვაქვს ჩამოყალიბებული და მუშებთან კავშირი გვაქვს, მხოლოდ მე პირადად არც ერთ მუშას არ ვიცნობ, არც ერთ მუშის ოჯახში ჯერ არა ვყოფილვარ და აი დღეს, როდესაც თქვენი მეუღლე შინ წამოვიდა, ვუბოვე, რომ მეც წამოვეყვანე.

ელიშუქი. ვითომ ასე გაინტერესებთ ჩვენი მდგომარეობა? (ჯაბუ. (მაგდანას და დათიელას) სამაგალითო ყმაწვილია! სულ ხალხის გაჭირვებაზე ლაპარაკობს. მეტად კეთილი გული აქვთ...

გერვასი. აბა, ეხლა, ჩემო მოკეთებო, დრო არი ჩემი წასვლის... ამ ორ დღეში კიდევ ჩამოვალ და მოგაკითხავთ...

მაგდან. იცოცხლე, ჩემო გერვასი, მადლობელი ვართ ძალიან, რომ არ გვივიწყებ... შენი თავი ნუ მომიშალოს ღმერთმა (გერვასის გააცილებს კარებამდე).

სერიოჟა. (ელიშუქს) დიად, გაფიცვა... ეს ერთ ერთი ღონისძიებაა მუშათა მოძრაობისა... ლენინს აქვს ნათქვამი.

ელიშუქი. ლენინს? მერმე თქვენ საიდან იცით?

სერიოჟა. აკი მოგახსენეთ, წრე გვაქვს-მეთქი გიმნაზისტებს. თქვენ ხელმძღვანელთან ჩვენც გვაქვს კავშირი... ის გვაწოდებს „ისკრა“-ს. იქ ვკითხულობთ ლენინის წერილებს.

ელიშუქი. მაშ, გამარჯვება, ჩვენი ყოფილხარ... (ხელს ჩამოართმევს).

სერიოჟა. ჰო და ლენინს აქვს ნათქვამი: მონა, რომელმაც შეიგნო თავისი მონობა და განთავისუფლებისათვის ბრძოლას შეუდგა უკვე ნახევრად-ლა არის მონაო.

დათიელა. რა თქვა? რა თქვა? ჰო, ეგ მართალია, მაგრამ თქვენ ნასწავლი ხალხი ხართ, შვილო, ბევრს კითხულობთ, ბევრი იცით და ჩვენ გაჭირვებულმა ხალხმა წერა-კითხვაც ძლივს ვიცით... მაგისთანა აზრები აბა საიდან დაგვებადება.

სერიოჟა. არა, პატივცემულო მოხუცო, ვერავითარი წიგნები და ვერავითარი ქადაგება ვერ უშველის პროლეტარიატს, თუ თვითონ მისმა ბრძოლამ კაპიტალისტების ბნელი ძალების წინააღმდეგ არ უშველა.

თანდილა. (შემოვარდება) დეიდა მაგდან, დეიდა! ვარდენი დაიჭირეს, ვარდენი...

მაგდანა. უიმე, ღმერთო მომკალი! ვინ? სად?

თანდილა. ვინა და პოლიციამ. აი ამ გაფიცვის გამო. უკვე იჭერენ დიდსა და პატარას. (ახლა დანახა ელიშუქი და სერიოჟა პირზე ხელი მიიფარა) ვაიმე!

ელიშუქი. ნუ გეშინია, ბიჭო, მე შინაური ვარ და ეს ყმაწვილი კიდევ ჩვენი მოკეთე ყოფილა...

სერიოჟა. უკაცრავად... ეხლა გავიქცევი, ჩვენ წრეშიაც უთუოდ მღელვარებაა, მე იქ უნდა ვიყო... ცაბუ, თქვენ ეხლა ქმარი გაგაცილებთ ჩვენთან... ბოდიში...

ცაბუ. რატომ იკადრებ, ბატონო! (სერიოჟა გადის).

ელიშუქი. (თანდილას) სხვა არ იცი, ვინ დაატუსაღეს?

თანდილა. როგორ არა! დავითი, სევერიანე... ბევრი სხვები... მუშების ბინებს უვლიან...

ელიშუქი. გამომართვი ეს ბავშვი... (გადასცემს მაგდანას).

ცაბუ. ვაიმე, მიდიხარ?

მაგდანა. საით?

დათიელა. შვილო, ელიშუქი...

ელიშუქი. რა იყო? დესპინესთან გადავალ, შეიძლება ხელმძღვანელი ვნახო... ვგრძნობ, რომ ზომების მიღებაა საჭირო.

ცაბუ. (თავს ვერ იკავებს, მხრებზე ჩამოეკიდება) ელიშუქ, გენაცვალე!

ელიშუქი. ისე მეთხოვები, თითქო რამე საუკულმართო საქმეზე მივდიოდე... ამბის გასაგებად მივდივარ... კარგი ეხლა... მალე დავბრუნდები...

კონსპირატიული კრება.

სტალინი და მუშები

დომენტი. ამხანაგებს ძალიან მაგრად ეჭირათ თურმე თავი. რაც დაარიგე, ყველაფერი უთხრეს გუბერნატორს.. განსაკუთრებით დავითი იყო თურმე ყოჩაღად, მაგრამ რად გინდა?.. დღეს ლევან გურიელს უკვე ყველანი დაუჭერია...

გიორგი. ხომ არავინ არ გასულა სამუშაოდ?

დომენტი. არა, გაფიცვა გრძელდება მტკიცედ და შეურყევლად.

ელიშუქი. ოჰ, ეს ლევან გურიელი! ერთი იმის სისხლი დამალეგია, იმისი.

დომენტი. ჰო, ამბობენ, თვითონ მოითხოვა: მუშების დატუსაღება მე მომანდეთო.

ელიშუქი. ყველა აკაცობა მაგის ხელიდან გამოდის, მაგრამ, არაფერია, საცა იქნება, ხელში ჩავიგდებთ და...

სტალინი. არა, ამხანაგებო! ლევან გურიელს ხელი არ ახლოთ. ის ბევრად მეტს აკეთებს მუშათა გათვითცნობიერებისათვის თავის მურტალი საქციელით ვიდრე რამოდენიმე ათეული წიგნი და პროპაგანდა მხოლოდ ეხლა საკითხი მაგას არ შეეხება. საქმე ის არის, რომ ყველა გაფიცულები უნდა წავიდნენ და მოითხოვონ დაპატიმრებულთა განთავისუფლება.

ნესტორი. მომიტევე, მაგრამ გუბერნატორი ხომ დაჰპირდა მუშებს... ყოველივეს შეგისრულებთო, პატიოსანი სიტყვა მისცა.

ელიშუქი. ჰმ... შენ გწამს გუბერნატორის პატიოსანი სიტყვა?

გიორგი. მერე, იმიტომ დაატუსაღა ეს 32 კაცი?

სტალინი. აქ საკითხი ნათელია. თუ ჩვენ თითონ არ მოვიტხოვეთ და ძალა არ უჩვენეთ მთავრობას, ისინი ნებით არც არაფერს დაგვითმობენ და არც დაპატიმრებულებს გაგვინთავისუფლებენ. საჭიროა დაუყონებლივ წახვიდეთ და ხვალისათვის ყველა გაფიცულები შეამზადოთ რომ მოვიდნენ და ერთდროვითხოვით დაპატიმრებულთა განთავისუფლება.

ნესტორი. ძალით ტუსალების განთავისუფლებას საიდან შევიძლებთ! ამას ხომ შეიძლება მსხვერპლი მოჰყვეს.

სტალინი. მართალია, მსხვერპლი მოჰყვება, მაგრამ სამაგიეროდ ქვეყანა გაიგებს, რომ თვითმპყრობელობა დამცველია კაპიტალისტების ინტერესების... ხალხის მტერია!

ნესტორი. მე მაინც არ მინდოდა მსხვერპლი გაგვეღო. ისე კი ტუსალების განთავისუფლებას საიდან შევიძლებთ.

დომენტი. სრული სიმართლეა. რისი იმედით, როგორ? იარაღი ჩვენ არ გვაქვს და არაფერი... რომ გვეკონდეს კიდევ იმათ როგორ გავუმკლავდებით?

სტალინი. (გაჯაგრდება) ეჰ, შენ თავის დღეში რევოლუციონერი არ იქნები...

ელიშუქი. უჰ, შენი ჭირიმე შენი! (დომენტის) აი შე გლახაკო! მსხვერპლის შეგეშინდა? ჩვენ ყველანი თანახმა ვართ, ხელმძღვანელო, ხვალ, თუ მეტი არა, 300-400 კაცი მაინც წავალთ და მოვითხოვთ დაპატიმრებულთა განთავისუფლებას. ხომ ძმებო?

ხმები. რასაკვირველია! მაგას რაღა თქმა უნდა! მივდივართ!

დომენტი. არა, წამოსვლით მეც წამოვალ, მაგრამ...

გიორგი. არაფერი „მაგრამ“, ჩუმაღ... (მუშები მიდიან გუგუნით).

ხტალინი. დაგავიწყდათ? რა ამბავია? ნელა, წყნარა...
(კალ-კალკე დაიშალენით... (შეჩერდებიან, თითო-ორო-
ლა გადიან).

ც ი ხ ე ს თ ა ნ

ქარხნის აღმინისტრაცია, პოლიცია და მუშები

დრიაგინი. რა გნებავთ ეხლა თქვენ? აკი გითხარით, რომ
დაპატიმრებულებს ვერ გავანთავისუფლებთ.

ხირიმიანცი. მაშინ ჩვენ ყველანი უნდა დაგვაპატიმროთ.

დრიაგინი. ამის უფლება არა მაქვს.

თეოფილე გოგობერიძე. იმის უფლება კი გქონდათ, რომ
უდანაშაულო ამხანაგები დაგეპატიმრებინათ?

დრიაგინი. როგორ თუ უდანაშაულო? განა ხელისუფლება
უდანაშაულოთ ვისმეს იჭერს?

თეოფილე გოგობერიძე. მაგას ეხლა დავეთხოვით, მხო-
ლოდ ისინი თუ დამნაშავენი არიან, ჩვენ ყველანი
დამნაშავეები ვყოფილვართ.

ხირიმიანცი. ისინი იმას თხოულობენ, რაც ყველას ჩვენ
გვიჭირს...

ელიშუქი. დაბეჯითებით მოვითხოვთ დაპატიმრებულები
გამოუშვათ, თუ არა და ჩვენ ყველანი დაგვაპატიმ-
რეთ.

დრიაგინი. კარგი უკან დადექით. გამოიყვანეთ პატიმრე-
ბი... (გამოჰყავთ).

გამოსულთა ხმები. გამარჯვებათ ბიჭებო, გამარჯვებათ!

დამხვდურები. ნუ გეშინიათ.

დრიაგინი. (ჯარის უფროსებს) აბა შემოარტყით ყველას
ჯარი და გადაგზავნეთ ყაზარმაში...

ხმები. როგორ? ჩვენც გვიჭერენ მართლა! თავს უშველემ ბიჭო!

ხტალინი. არ გაიქცეთ ბიჭებო, თორემ გესვრიან!...

ქ უ ჩ ა შ ი

კარლო ჩხეიძე და ბრეგვაძე.

ჭიჭიკო ბრეგვაძე. რა ამბავია ეს, ბატონო კარლო! ღუპავთ ხალხს, აზრიყვებთ მუშებს! რა უნდა გამოიტანოთ ამითი! აგერ გუშინდელი 400 კაციც დაუტუსალებიათ... არა გრცხვენიათ?

კარლო ჩხეიძე. მაგ საყვედურებს დიდაც ავირიდებ, ბატონო ჭიჭიკო! ჩვენს ინტელიგენციას ჰგონია, რომ მე და ჩემი ამხანაგების მოწყობილია ეს გაფიცვებიც და ეს დემონსტრაციებიც, მაგრამ ყველგან და თქვენთანაც კატეგორიულად ვაცხადებ, რომ ამაში ჩვენ მცირეოდენი წილიც არ გვიძევს.

ჭიჭიკო ბრეგვაძე. მაშ როგორ? ასე თავის-თავად, სტიქიურად იფეთქეს მუშათა გამოსვლებმა?

კარლო. უბედურებაც ეგ არის, რომ არა, ხელოვნურია ყოველივე ეს. თბილისიდან ჩამოვიდა ერთი ახალგაზრდა, უსათუოდ ნიჭიერი და ჭკვიანი ყმაწვილი, მაგრამ... ხომ იცით რასაც ნიშნავს სიყმაწვილე. სიყმაწვილეს თან ახლავს სიჩქარე, გულფიცხობა, დაუჯერებლობა. და აი არ დაგვიჯერა. ეს კი არა, მე თვით ვინახულე და ვურჩიე, რომ წასულიყო, მოცლოდა აქაურობას, რადგან აქ ბათუმში ყველაფერი ხელის გულზეა-მეთქი, აქ არა-ლეგალურ მუშაობის მოწყობა და შემდეგ ეს გაფიცვები, დემონსტრაციები ყოვლად შეუწყნარებელია-მეთქი.

მაგრამ არამცთუ დამიჯერა—სანაგვეზე მიმითითა,
შენი ადგილი იქ არისო... რას უზამთ! ლუპავს კი
საქმეს.

ჭიჭიკო. განა ესე ახალგაზრდაა?

კარლო. 20-22 წლის თუ იქნება

ჭიჭიკო. მერმე და როგორ შესძლო ამოტელა მუშების
აყოლება... გენიოსები კი იბადებიან, მაგრამ.

კარლო. ჰე, ჰე... მაგრამ... იშვიათად...

ჭიჭიკო. ჰო, მეც ესე მგონია. ჩვენში არც მოველი და
საერთოდ საქართველოს მგონი, რომ არც ოდესმე
ჰყოლია გენიოსი.

კარლო. ეჰ, თქვენ სულ საქართველო გელანდებათ.

ჭიჭიკო. რასაკვირველია, თქვენსავით კოსმოპოლიტი არა
ვარ... მმ, გენიოსი, ჰო შეიძლება რუსთაველი, ა?

კარლო. მეეჭვება!

ჭიჭიკო. არა ჩვენი ქვეყანა არც ისე ხელ-ჩამოსაკრავია,
წარსული კარგა დაგანძული გვაქვს, მხოლოდ აწმყო
და ისიც... (შორიდან სიმ-ფრა მოსმის).

კარლო. ეჰ, რა დროს გენიოსობაა, გულზე ცეცხლი მე-
კიდება... დაიცადეთ, ხედავთ... ხედავთ... რამხელა
დემონსტრაციაა... საით მიდის?... იქითკენ, რასა-
კვირველია.

ჭიჭიკო. საით, იქითკენ?

კარლო. აგერ ახლოს... დატუსაღებულებთან.

ჭიჭიკო. წინ რომ მოუძღვის ის ახალგაზრდაა?

კარლო. დიაღ, ეგ გახლავთ... ოჰ, ოჰ! რამდენი არიან.
არა ეს ნამდვილად ყველა ქარხნიბიდან გამოსულან.
დროშებიც კი! რას ჩადის, რას! ქალები, ქალები?
ისინიც აუყოლებია... (სიმღერა მიწვდებდა) ნესტორ!
ნესტორ! სად მიდიხართ, სად?

ნესტორ. (მოვიდა) მივდივართ, ბატონო კარლო, მივდივართ პირდაპირ სამსხვერპლოზე...

ჭიჭიკო. რატომ სამსხვერპლოზე? გეტყვიან დაიშალენითო და თქვენც მშვიდობიანად დაიშლებით.

ნესტორ. თქვენ პირს შაქარი, მაგრამ არა მგონია... პოლკ. დრიაგინს, გუბერნატორის თანაშემწეს, ციხის ბათალიონის დასახმარებლად, როგორც გავიგე, კავკასიის მსროლელთა ბათალიონის მეშვიდე როტაც დაუბარებიათ და ხეირს არ დაგვაყრიან...

კარლო. მერე და არ გრცხვენიან, ნესტორ... მუშებში გავლენა გაქვს... ვერაფერი მოახერხე, რომ...

ნესტორ. დალოცვილო? თქვენ ვერაფერი გააწყვეთ მაგ კაცთან და მე სად შემიძლია მის ავტორიტეტს გაუმკლავდე... მუშებს ისე უყვართ, ცეცხლში გადავარდებიან... მეტიელა, მეტიელა! შენ სად გარბიხარ?

მეტიელა. თვალის სეირის საყურებლად, მეგობარო, თვალის სეირის! (გაირბენს).

კარლო. ეგ ვილაა? კნიაზი კაცია?

ნესტორ. კნიაზი კი არა მედროგეა, მარა... ახლა მგონი პოლიციაში შემძვრალა და...

კარლო. მერე ამისთანა ხალხსაც უშვებთ თქვენს შორის?

ნესტორი. არა, ის მაგისტანებს არ გააჭაჭანებს, მაგრამ გარედან, ხომ იცი... მაინც მავნებელი კაცია. (სროლის ხმა).

კარლო. ოჰ, ოჰ! ვაი ჩემი ცოდვა, ვაი ჩემი ცოდვა!

ჭიჭიკო. მოვცილდეთ ამ ადგილს, ბატონო კარლო. ხეირიანი ამბავი არ არის ეტყობა. (გაჰყავს, ნესტორიც თან გაჰყვება ისმის სროლა, ყვირილი, წივილი. ხმები: „არ შეგეშინდეთ, ფუჭი ვაზნებია“!)

მეტიელა. (გამორბის, ყვირის) არ შეშინდეთ, ფუჭი სროლაა!
(მუშები გამორბიან, ერთი-ორი წაიქცევა).

დესპინე. ნუ გეშინათ ძმებო... თქვენ პირველი მსხვერპ-
ლი ხართ რუსეთის რევოლუციისა. (ამ დროს მის
წინ დაეცემა ერთი). არაფერია, არაფერი, არ შეშინ-
დე... დამეყრდენი... ასე, ასე, ფეხში არა ხარ და-
ჭრილი?... აბა წამომყე .. გაგიყვან სამშვიდობოს...

პოლიცმესტერი. რას ჩადიხარ, შე-როსკიპო, ხელი გაუ-
შვი, თორემ გაგათავე ეს არის... (მოარტყამს ქარქა-
შიან ხმალს).

დესპინე. (დაჭრილს მიატოვებს, მივარდება ღობეს. სარს ამო-
აღოჯს და უნდა დაარტყას, მაგრამ ამ დროს გამოჩნდება
ხევარ ხელში ეცემა და შეაკავებს).

ზეფარი. რას შერები, მოგკლავს, მოეცალე! (თვითონ აიყვანს
დაჭრილს და მიჰყავს).

ლილოხი. მოჰკლეს? ხელმძღვანელი? სად არის? სად?
(ლევან გურიელი შეეფეთება) შენ მოჰკალ, შე მოლაღა-
ტე? (მივარდება, ეპოლეტების ჩამოსაგლეჯად).

ლევანი. არა, არა მე არ მომიკლავს. კაპიტანმა ანთაძემ
ჩაიდინა? (პოლიციელს) გაჰფანტეთ ხალხი... ქუჩაში
რომ სეირს უყურებს. (გადის, პოლიციელი გაძუნძულ-
დება).

სტალინი. (მოჰყავს დაჭრილი ელიშუქი) კარგად დამეყრდენ,
ამხანაგო! მაგრად, მაგრად, ნუ მერიდები.

ელიშუქი. ეჰ, რა არა ვაჟკაცურად ვკდები!

სტალინი. გწამდეს ამხანაგო, რომ ჩვენ მაგათ მალე გა-
დაუხდით სამაგიეროს! სასტიკ სამაგიეროს!

დ ა თ ი ე ლ ა ხ ა ს

ელიშუქ მისიანებში

ელიშუქი. (მომაკრავი) აჰა, ბნელდება ყველაფერი, ჩემთვის, საუკუნოდ ბნელდება... წყალი!... რა გაგიჭირდათ, კაცო, წყლის დაღვეინება? ჰო, ვიცი დაკრილს, არ უნდა დააღვეინო, მაგრამ მე ხომ ვკლები და სულ ერთია. გემრიელად მაინც მომკალით... ცაბუ, სადა ხარ, გენაცვალე! დედა, მამა!... ჩემი პატარა... როგორ მენანებით ყველანი... მხოლოდ გახსოვდეს, ცაბუ, ამიერიდან ჩემ მაგიერ შენ უნდა იქნე... ოჯახშიაც და იმ საქმეშიაც, რომელსაც მე ვემსახურებოდი... ხომ შენც დაინახე ახლა ვინ ყოფილა ჩვენი მტერი... სისხლიანი მთავრობა, რომელიც მდიდრებს იცავს მხოლოდ... რომელიც ჩვენს მყვლეფელებს, ჩვენს დამჩაგვრელებს იცავს... და თუ ჩვენმა საქმემ მოითხოვა... რევოლიუციამ ცაბუ კარგად გახსოვდეს—გასწირე შენი თავი, გასწირე შენი შვილიც... ააა. ამას გაიგებ შემდეგში... მიჰართე დესპინეს, სხვა მოწინავე ამხანაგებს, ხელმძღვანელს აი იმ კაცს, რომელმაც შე მომიყვანა და ის გასწავლის როგორ უნდა თავდადება რევოლიუციისათვის.

ცაბუ. გეფიცები რომ შევასრულო...

ელიშუქი. (წამოიწევს) ყოველი წვეთი სისხლი წმინდა საქმისათვის. დღეს დაღვრილი წარმოშობს ათას გამირებს, რომლებიც მოიპოვებენ თავისუფლებას...

ცაბუ. გეფიცები შვილი ეგრე აღეზარდო...

ელიშუქი. მწამს... გმადლობ... (უძლურდება) როგორ ლენზე ვიყავ ეხლა... და როგორ დავსუსტდი... ეტყობა რომ გული აღარა.. აღარა სცემს.

ცაბუ. არა, შენ არ მოკვდები, ელიშუქ, ელიშუქ.

ელიშუქი. (უკანასკნელად თავს ძალას ატანს) მაგრამ გამარჯვება მაინც ჩვენია (კვდება).

ზ ი კ ე ვ ი ს ა ს.

(სალამო ხანია, ნასადილევი)

სერიოჟა. (ზის და მეცადინეობს. ნელა, მორიდებით შემოდის ცაბუ).

ცაბუ. ბ-ნო სერიოჟა... უკაცრავად... ცოტა ხანს...

სერიოჟა. ა? რა იყო?, თქვენა ხართ? ისევ დაბრუნდით? ძალიან კარგი, დაბრუნდით...

ცაბუ. ბ-ნო სერიოჟა... დაბრუნებით კი დავბრუნდი, მაგრამ... ჩემის ნებით არ მოვსულვარ... პარასკევამ დამაძალა და... საწყალმა დედამთილმაც ძალით გამოგზავნა... არ შემიძლიან, არა ბ-ნო სერიოჟა... (ცრემლები ერგვა).

სერიოჟა. ძალით როგორ შეიძლება... უთხარით დედაჩემს, ჩემ რძალს...

ცაბუ. არა, ძუძუს წოვება კიდევ შემიძლიან, სხვა რა გზა მაქვს. მთელი ოჯახი მარტო ჩემზეა ახლა... ამას როგორმე გაუძლებ, თუმცა მგონია რძეც მისრება, მაგრამ... ეს არ შემიძლია... აი ეს... ეს ტანსაცმელი... ამას ვერ ვატარებ... გინდ მომკალით...

სერიოჟა. აჰა... მესმის, გავიგე, მიღებული არ არის.

ცაბუ. არა, მიღებულს არ დავეძებ... გული არ შვრება, ბატონო სერიოჟა. (შეაჩერდება, პაუზა)

სერიოჟა. მერმე და არა გაქვთ სამგლოვიარო ტანისამოსი?

ცაბუ. როგორ არა! აი შიგნით მაცვია... მაგრამ ეხლა რა ხან მოვედი და გამდეღმა ძალის ძალით გადამაცვა... სამგლოვიაროთი, ქალბატონმა ბრძანა, არ შეიძლება ბავშვის ძუძუს წოვებაო...

სერიოჟა. მერმე და უთხარით დედას, ჩემ რძალს..

ცაბუ. თქვენი რძალი ჩვეულებისამებრ ნასადილევს სასე-

ირნოთ წაბრძანებულა და დედა თქვენი კიდევ ისვენებს... არ შემოძლიან, არა... უბრძანეთ გამდელს... ან მოახსენეთ დედა თქვენს.., დამითხოვოს ის მიორჩენია და ამას კი ვერ ვატარებ...

სერიოჟა. ცაბუ, მეგობარო! კარგი მე ვეტყვი დედას, მაგრამ შენც წარმოიდგინე.. როგორია, სამგლოვიაროთ შემოსილი ძიძა ბავშთან...

ცაბუ. მართალია, ვგრძნობ... და დამითხოვოს...

სერიოჟა. მერე? აკი თვითონ ამბობ სხვა გზა არა მაქვსო...

ცაბუ. რა ვქნა? სად გადავვარდე?

სერიოჟა. არა, ჩემო ცაბუ... ეგ არც ისეთი დიდი ამბავია... ზოგ ხალხში ჩვეულებაც კია, რომ ნიშნად დიდი გლოვისა თეთრები ჩაიცვან... შენც ხომ თეთრები გაცვია... არა, მე კი არა ვხუმრობ, მაგრამ საქმე ტანისამოსი არ არის. მაგას მნიშვნელობა არცა აქვს... ღრმა და ნამდვილი მგლოვიარება გულშია ჩამარხული... გარეგნობა არაფერს არ ნიშნავს.

ცაბუ. გული არ შვება, ბატონო, გული.

სერიოჟა. მესმის... მაგრამ თქვენ მდგომარეობაში ამას უნდა შეურიგდეთ... აი უბედურება ის იქნება თუ რძე გაგიშრათ... კარგია, ნუ სტირით... ვეტყვი დედას... მე მგონი დავითანხმო... წადით... დამშვიდდით...

ცაბუ. ბატონო! შენი ჭირიმე!

სერიოჟა. ჰო, კარგია... (ცაბუ გადის, სერიოჟა ისევ წიგნს ჩაუღრმავდება).

ზიკოვი, ეტყობა ცოტა ნაღვინევია, შემოდის სტვენით.

ზიკოვი. აჰა, კარგია... ბეჯითი ყმაწვილი ხარ... დედა ისვენებს რასაკვირველია... ჩემი რძალი და გამდე-

ლი ბავშვიანად სეირნობენ უთუოდ, ჩვენი ლამაზი
ძიძა სად დაიკარგა? არ მოსულა?...

სერიოზა. მოვიდა, აქ არის!...

ზიკოვი. (ატოკდება, თავს შეიკავებს) აჰა!... ძალიან მშვენიე-
ერი, მაშ ეტყობა, რომ უშენოდ ველარა სძლებს
ახალგაზრდა, ლამაზი ქვრივი...

სერიოზა. მამა ჩემო!

ზიკოვი. რა „მამა ჩემო“?... ქვრივია ეხლა, მაგასაც მოუ-
კლეს ხომ ქმარი! ჰო, ჰო! რა უღეტა იყო თურმე...
კარგია, ძალიან კარგია... მწვავე გაკვეთილი მი-
იღეს მუშებმა... ეხლა სამუდამოდ ისწავლიან ჭკუას...
ხომ გადაასახლეს 500 კაცი... ხომ აღმოაჩინეს.

სერიოზა. (შეშფოთებული) რა?

ზიკოვი. ჰო, მთლად ვერა, მაგრამ აღმოაჩინეს კვალი
სტამბისა... კინალამ ზედ მიუსწრეს თურმე იმ მთა-
ვარ პროპაგანდისტს, თბილისიდან რომ ყოფილა
ჩამოსული...

სერიოზა. (ისევ, ისე) მიუსწრეს?

ზიკოვი. იქ ვერა, მაგრამ... შემდეგში დაუჭერიათ.

სერიოზა. დაუჭერიათ?

ზიკოვი. დიად, მის ამხანაგებთან ერთად. ეხლა მისი სა-
ხელი და გვარიც ვიცით: სოსო ჯულაშვილი, სოსო
ჯულაშვილი!

სერიოზა. (აწრიალდება).

ზიკოვი. შენ რაო? გებრალეობა? ნუ ხარ ეგეთი გულ-ჩვი-
ლი. იმასთან ერთი გიმნაზისტიც დაუჭერიათ, შენი
კლასის უნდა იყოს. საით, საით?... დაიცა (ხელით
შეაჩერებს) შენ ის სჯობია მითხრა – ნუთუ აქამდე...

სერიოზა. რა აქამდე...

ზიკოვი. ძიძასთან არაფერი გაგირიგებია?

სერიოზა. (აღშფოთებული) რას ამბობთ, მამა ჩემო?

ზიკოვი. მაშ რისთვის დაგიქირავე ეგ მოხდენილი „ტუ-ზემკა“, თუ აქამდე...

ხერიოჟა. ფუჰ, რა საძაგლობას ამბობთ!

ზიკოვი. საძაგლობას? დამიხედეთ ერთი ამ მამლაყინწა რაინდს!..

ხერიოჟა. მაშ განა მაგიტომ! ეხლა ყველაფერი მესმის... ოცდაათი მანეთი თვეში... მოფერება, პატივისცემა... რასაკვირველია! „მმართველ კლასს მისგან დაჩაგრულ ხალხისათვის მუდამ ბოროტება მოაქვს“.

ზიკოვი. რა სთქვი? ეგ საიდან ამოიკითხე?... ეგ წიგნები დაგლუპავს შენ... ეს რა არის? ეს რა ხელთნაწერია? (დაწვდება).

ხერიოჟა. (არ ანებებს) მამა!

ზიკოვი. (გამოგლეჯს, კითხულობს) „არალეგალური ბრძოლისათვის საჭიროა: ხელმძღვანელი, არალეგალური აპარატი; წრეების ქსელი, სამუშაო ობიექტი, სტამბა, ფული, კონსპირატიული ბინები, სამუშაო ობიექტის გარშემო საზოგადოების თანაგრძნობა. ყველა ეს პირობები ჩვენში უკვე მზად არის“... (პაუზა, შეაჩერდება) ვინა ხარ შენ! ხედავ როგორ შეუტოპია?!.. მე როგორა გზრდი და შენ საით?... კიდევ კარგი, რომ ესეთი ლმობიერი მამა გყავარ, თორემ ამისათვის, ხომ შემიძლია შენი თავი ეხლავ დავატუსაღებინო... (უფრო რბილად) არა, შვილო, შენ ამეებს ნუ გამოუდგები. ეხლავე მოსპე ყველა ეს საეჭვო ქალაქები... ეხლა მომიტევებია, მხოლოდ თუ მომავალში ასეთი რამ შეგნიშნე, იცოდე არ დაგზოგავ, ჩემი შვილი არ იქნები... მაგრამ ჩვენ ამაზე შემდეგში მოვილაპარაკებთ... (გაივლ - გამოივლის, უეცრად თითქო რაღაც გაახსენდაო, გაიცინება) ჰა, ჰა, სულელი ხარ, სულელი! (კვლავ კარგ გუნებაზე დადგება და სტვენით გადის უკანა კარებში).

ხერიოჯა. (ქალაღდებს ხელს დაავლებს, აკრფეს) დიად... უფს-
კრული თანდათან ფართოვდება... თუმცა რის უფს-
კრული!... ცხადია, მე და მამა ჩემი სულ სხვადა-
სხვა პოლიუსებზე ვდგავართ. (წასვლა უნდა, ამ დროს
მოსმის ქალის კივილი). რა ამბავია? ჰმ—საზიზღარი!
ქალს შეუხტა... (გარბის, მოსმის ხმა-მალაღი ლაპარაკი,
ყვირიღი, ბღღარძუნღი. ზიკოვის ხმა: „ძაღღის ლეკვო!
(შეორე კარებიდან ფატა ახლად გამოღვიძებუღი).

ფატა. რა იყო? რა ამბავია?

ზიკოვი. (გამოვარდება) ძაღღი... ავი ძაღღი: არც თიღონ
და არც სხვას! (სახე გაკაწრული აქვს, ყვლსახვევი
მოქცეული).

-ცაბუ. (გამორბის, სერიოჯა აკავებს) არა, აქ აღარ დამეღვო
მეღა, არა, გამიშვი, ბატონო!...

ფატა. ნამღვიღს ამბობ, ნამღვიღს, შე გომბიო!

ცაბუ. (არ მოვლოდა, შეჩერდება).

ფატა. სწორედ, რომ ჩემი სახლში დასადგომი პირი არ
გაქვს... შე ფრახო დედაკაცო, შენ! გარყვნიღო!
კახპა!

ცაბუ. რაო! ეღ რა ბრძანე, ქალბატონო?

ფატა. რა ვბრძანე და ის, რომ აქ ჩემ სახლში ბოზხანა
გამიმართე... ჯერ იყო და შვიღი გამირყვენი, ანგე-
ლოზივით ყმაწვიღი... შემიცღინე და გამითახსირე...
ახლა გინდა მამასაც გადაწვდე? შე კახპა, შენ!

ხერიოჯა. დეღა.

ფატა. ჩუღად... შე მოღლაღტე შენ!...

ცაბუ. (მეტის მეტი გოცებუღია, დაბნეული) როგორ მე? თქვე-
ნი შვიღი... თქვენი ქმა... ეს მხეცი...

ფატა. ხმასაც რომ იღებს? მაგრამ რა გასაკვირია! რა
ოჯახიღან შენა ხარ, რომ ამეღბში გამოწაფული
არ იყო.

ცაბუ. რაო? გამოწაფული?

ფატი. დიალ, დიალ, მუშის ოჯახიდან, მეკურტნის რძალს სხვა კი ან რა მოეთხოვება...

ცაბუ. (გააჟრუოლებს, შემდეგ უეცრად თავს აიღება, წელში გაიმართება, თითქო სრულიად გამოიცვალაო) აა, ახლა კი თვალთ ამეხილა. მართლაც რა საზიზღრებში ვიმყოფები?! დიალ მე მეკურტნის რძალი ვარ და ჯვარელი მწყემსის შვილი, მაგრამ იმ უსინდისობას რაც თქვენს ოჯახში ხდება და რასაც მე აქ გადავხედე, ჩვენ ამას თავის დღეში ვერ წარმოვიდგენთ. ეს ვაჟბატონი, ეს დიდი კაცი, ჩინოსანი და პატივცემული, რომელზედაც პირველ ხანებში კინალამ პირჯვარს ვიწერდი... დიდი ხანია შევამჩნიე რა ნადირიც იყო, მაგრამ დღეს კი მთლად გამოჩნდა მაგისი საზიზღარი სახე... თქვენ კი, ქალბატონო ფატი!... ეხლა ყველაფერი თავის სინამდვილით მეჩვენება... თუ ქმარი ასეთ საქმეებს ჩადიოდა, არც თქვენ აკლებდით ხელს...

ფატი. ჩუმად... ჩუმად... როგორ მიბედავ.

ცაბუ. რატომ არ უნდა გაგიბედო! თქვენ პირველად ისე მომხიბლეთ, რომ დაბრმავებული ვიყავი, ადამიანის-შვილი არც კი მეგონეთ... მხოლოდ, როდესაც თქვენს ცხოვრებას დაუუკვირდი... ეხლა ყველაფერი მაგონდება... რამდენი სითაღლითე, სიყალბე, ღალატი ოჯახის სიწმინდისა, ადამიანური სინდისისა... თქვენ და თქვენი მესაიდუმლე პარასკევა...

ფატი. გაიყვანეთ, მომაშორეთ!

ცაბუ. ნუ სწუხდებით, ქალბატონო, ეხლა მე თვით წავალ ამ საზიზღარ ოჯახიდან. (შემოიგლეჯს თეთრ ტახისამოსს და თავის სამგლოვიარო კაბაში დარჩენილი გაჯარდება).

ფ ა რ დ ა.

მოქმედება მახუთა

თბილისი. 1905 წ. ცაბუ და ლილოხის პინაზე.

ცაბუ. (თაფის პატარა ვაყს უაზობს) ამგვარად დევს არ გაუვიდა თავის ეშაკობა, დაავლო ახალგაზრდა გმირმა ხელი და მართალია დევის გაქონილ ტანზე ხელი უსხლტება, მაინც იმდენს შესძლებს ეს უზარმაზარი უხამსი მიწას დაანარცხოს და ისეთის ძალით მოიქნოს, რომ ტვინი ქვას მიუსხას და ტანი მიწას გაუერთიანოს.

გივი. სულ ჩამარხოს?

ცაბუ. ჰო, შვილო... განა მისი დაზოგვა შეიძლება? ამ დევს ხომ დაიხსომე, რაც ჰქვია?

გივი. კაპიტალიზმი.

ცაბუ. ახალგაზრდა გმირს?

გივი. პროლეტარიატი. მაგრამ დედა... ეს დევიც ცხრათავიანია?

ცაბუ. ჰო, შვილო, მაგასაც რამოდენივე თავი აქვს; ამ თავებს კიდევ თავის სახელები აქვს: თვითპყრობელობა, ბურჟუაზია, მექამულეები, ხუცები, პოლიცია და სხვ.

გივი. ის გარდავოი რომ დგას მაგ დევის თავია?

ცაბუ. არა, ეგ მაგ თავის კუდია... მხოლოდ მაგ თავს კი ემსახურება.

გივი. ეჰჰ! ნეტავი ეგ კუდი მაინც მე მომაკრევიანა.

ცაბუ. გენაცვალე, შეილო, მამი შენის ნატვრაც ეგ იყო,
რომ მებრძოლი გამოსულიყავ და გასობვალ კიდევ..
გივი. უჰ, რა კარგი იქნება... მაკ დევს რომ დავეჭიდები.
სულ ბღღვარს გავადენ..
ცაბუ ჰა, ჰა! გაიმარჯვებ, გაიმარჯვებ, შეილო!
გივი. აბა ახლა ის მიმღერე... დედა, დედა! შენი ჭირი-
მე... ვარდენის ლექსი.
ცაბუ. კარგია, ახლა გეყოფა, გადი ეზოში სათამაშოდ..
გივი. არა, არა... დედა შენი ჭირიმე, ავერ ჩონგური...
(მოუტანა).
ცაბუ. (ბედნიერის ღიმილით) კარგი მოიტა (მღერის)

ამას წინად ჩვენს ოღიშში
მოიყარა ხალხმა თავი,
კაცი ვინმე იქ მობრძანდა
შეხეული ქონდა თავი.
ხალხმა ჰკითხ — ვინ ბრძანდებით,
ვერ გიცანით „პატენიო“!
— თქვენი განმანათლებელი
მე გახლავარ ვარდენიო.
„მიმამულენს“ თუ დავხოცავთ,
მიწა გვრჩება მადენიო,
პოლიცია თუ მოგვადგა
სულ ყველას მე გავდენიო!

ღ ი ლ ო ს ი

ლილოზი. ოჰო! ჩვენი ვაჟკაცი ეხლა ჩონგურით ერთობა?
გივი. ვაჟკაცი ვიქნები, დეიდა, ვაჟკაცი!
პოლიცია თუ მოგვადგა,
სულ ყველას მე გავდენიო!
ლილოზი. უი, შენ კი გაიზარდე, ჩემო კარგო. მხოლოდ
ეხლა კი წადი ეზოში და შენი მშვილდისარიც წაი-
ღე ნიშანში. სასროლად ..

აი, ბიძია ზევარმა რომ გაგიკეთა... მე და დედა-
შენს ცოტა საქმე გვაქვს აქა.

ცაბუ. წადი, გენაცვალოს დედა... სად არის შენი
მშვილდისარი?

გივი. აგერ (გავა მეორე ოთახში, გამოიტანს და გადის).

ცაბუ. რა იყო? რამე ახალი ხომ არ მომხდარა?

ლილოსი. ის მოხდა, რომ პოლიციას თავი ისევ წამო-
უყვია და დღეს ქალაქში გაძლიერებული პატრული
დაიარება.

ცაბუ. არ იცოდი? ნუ თუ არ მითქვამს, რომ ხიდებზე
ხალხს უკვე ჩხრეკენ.

ლილოსი. მაშ როგორ იქნება დღევანდელი მიტინგის
საქმე?

ცაბუ. იციან ამხანაგებმა.

ლილოსი. ჩვენთან კიდევ ამაღამ კრება რომ არის? კობა
რომ მოვა?

ცაბუ. ვითომ რა? ჩვენს ბინაზე ეჭვო აიღეს?

ლილოსი. არა, მაგრამ... მეტიელას მოვკარი თვალი
ქალაქში...

ცაბუ. გადმობარგებულა ბათუმიდან?

ლილოსი ეტყობა. მგონი შემამჩნია, მაგრამ სწრაფად
შევერიე ხალხში და გზა-კვალი დაუვბნიე.

ცაბუ. ვითომ დამტკიცდა მასი ჯაშუშობა?

ლილოსი. არ გახსოვს, ჯერ კიდევ, ბათუმში რომ ვიყა-
ვით, მაშინაც ჰქონდათ ეჭვი.

ცაბუ. ჰო, სიფრთხილეს თავი არ სტკივა.

ლილოსი. მიტინგზე როგორა ვქნათ? დღეს შენ წახვალ
თუ მე წავიდე?

ცაბუ. არა შენ წადი. მხოლოდ ლიტერატურა თეიმურაზ-
თან გადაიტანე... შენმა სიტყვებმა ჩამაფიქრა. მე
კი... (გადის გამოაქვს პატრანტაში ტყვები და ერაი

ხელ-ყუმბარა) აი ამათ მოუვლი... (რზდის კოფთას და შიგნით პერანგზე ირტყამს პატრანტაშებსა და ხელ-ყუმბარა).

ლილოსი. ეს იარაღი საიდან გაგიჩნდა?

ცაბუ. თანდილაა სოფლიდან ჩამოსული და იმან მომბარა.

ლილოსი. რა? კიდევ ტერორისტობს?

ცაბუ. არა, ეხლა წითელ რაზმშია თურმე, ზემო ქართლში, მაგრამ თავდაუტყერლობა მაინც ეტყობა.

ლილოსი. ერთი უფროს ამხანაგებს მაინც ვაჩვენოთ, რომ რიგზე დასტუქსონ... (გადის, გამოაქვს ლიტერატურა და ფურაში ახვევს) ეხლა ვითომ რა, გგონია, რომ პირადათ შენ ხელს არ გახლებენ და არ გაგჩხრეკენ?

ცაბუ. ჯერ არ გამიგონია, რომ ქალები ტანზე გაეჩხრიკოთ. მაგრამ მე მაინც აგრე მირჩევნია.

გივი შემოვარდება.

გივი. დედა, დედა! ვილაც სალდათი მოდის ჩვენთან. (ქალები შეშფოთდებიან).

ცაბუ. სალდათი? ლილოსი! უკანა ოთახში გაიტანე ეგ ბარგი და თუ შემორტყმული არა ვართ, იქიდან გახვალ. მე მანამ აქ შევაჩერებ. გივი, კარი გადარაზე. (გივი ასრულებს. თვითონ კაბას გაისწორებს, ლილოსი ფუთიანა გადის, კარებზე კაკუნს).

ცაბუ. ეხლავ, ეხლავ! (კიდევ მოათაღიერებს იქაურობას. თავის თავს და შექდეგ გაბედულად ალებს კარებს).

ვარდენ (სალდათის ტანისამოსში).

ვარდენ. დარწმუნებული ვარ, რომ ვერ მიცნობთ.

ცაბუ. (დაჯვირდება) ვარდენი უნდა იყო... მართლა კინალამ ვერ გიცანი.

ვარდენ. ჰა, ჰა, რას მიცნობდი! „ხელმწიფის სამსახურში“ ვარ ეხლა... ხომ არ შეგაშინე?

ცაბუ. სხვა მეგონე. მაგრამ... გაჭირვებას შიში არ ეკადრება განა ეგრე მიცნობდი?

ვარდენ. არა, ეხლა კი ვიცი, რომ ის მორცხვი და მოკრძალებული ცაბუ აღარა ხარ... ცხოვრების დარჯაკში უკვე გამოხველ... მტრებთან ბრძოლა ისწავლე და თავი არ გეზოგება, ჩვენ პარტიაშიაც თურმე სახელი უკვე მოხვეჭილი გაქვს, თუმცა მოგნებით კი ძლივს მოგაგენი... რალაც სხვა სახელსაც გეძახიან ეხლა. თანდილას რომ არ ეთქვა, ვერც კი მოგაგნებდი.

ცაბუ. თანდილა ნახე?... ლილოსი, ლილოსი, გამოდი აქეთ... ჩვენიანია... ვარდენი ყოფილა.

ლილოსი

ლილოსი. (გამოდის) რომელი ვარდენი? აჰ... ჩვენი ვარდენი! ბიჭო, როგორ დავაუკაცებულხარ, თუმცა არა. ეს ფორმა თორემ, თუ დაგაკვირდა, კი გიცნობს კაცი.

ცაბუ. მეც ეგრე მომივიდა, მაგრამ უცბად მომაგონდა, რომ ვარდენი ომში იყო წასული.

ლილოსი. ეგ მეც ვიცოდი, მაგრამ ეხლა არ გამხსენებია... თუმცა, ვარდენ ომში, როგორ წაგიყვანეს შენიშნული კაცი... ეს მუდამ, მაკვირვებდა.

ვარდენ. ჰო, თითქო საკვირველია, მაგრამ ისე დიდი შენიშნული მაგათ თვალში არ ვყოფილვარ... ბათუმში რომ დამიჭირეს, შემდეგ ქუთაისის ციხეში გადამიყვანეს მეც და სხვებიც ხელმძღვანელთან ერთად, მაგრამ მე პირადად მალეც გამომიშვეს და არც გაუსამართლებივართ, ეს იყო, რომ ცოტა ხნით

სოფელში გადამასახლეს და მეც ჩემი სოფლის მაგერად სამეგრელოში მოვედი.

ცაბუ. ო, ეგ ვიცი... შენზე ლექსიც კია გამოთქმული... აგერ გივიმ იცის...

გივი. (სხარტად)

ვერ გიტანით, პატენიო!
მე გახლავართ ვარდენიო!

ვარდენ. ჰა, ჰა! ეს ვინ არის? თქვენია, ცაბუ? რასაკვირველია! (აიყვანს ხელში, მაღლა ასწევს) ოო, რა დიდი ვაჟკაცი დამდკარა...

ლილოხი. მერე, მერე ვარდენ!

ვარდენ. (ბავშვი ალერსით ჩამოსვა) მერე, ომი რომ გამოცხადდა ის იყო, დამტაცეს ხელი და შორეულ აღმოსავლეთში მიკრეს თავი.

ლილოხი. სულელები! რა იცოდნენ თუ ამხანაგ სოსოს მიერ აღზრდილი ხალხი ჯარშიაც შეიტანდა რევოლუციურ განწყობილებას.

ვარდენ. რა მართალი თქვი! ჯერ კიდევ ციხეში გვამხადებდა ყველას ჩვენი ხელმძღვანელი... ოჰ, რა დიდ მუშაობას ეწეოდა... კავშირი გარეთ... ხელმძღვანელობა პარტიულ მუშაობისა... ჩვენი წვრთნა და საკუთარი მეცადინეობა...

ცაბუ. ეგ ხომ რა? ვინ არ იცის მისი მუშაობის საოცარი უნარი...

ვარდენ. ჰო, ყველას გვამხადებდა... მე კი მეუბნებოდა შენ ერთი დრო იქნება, უთუოდ ჯარში გაგიწვევენ და იქ ასე და ასე უნდა მოიქცეო: ჩემი განთავისუფლების დროს კი დამავალა ბაქოს წავსულვიყავ და განსვენებულ კეცხოველის განკარგულებაში ვყოფილიყავ.

ლილოხი. ოო, აი თურმე როგორ გამობრძმედილხარ.

ვარდენ. მაგრამ კეცხოველთან მუშაობა დიდხანს არ დამცალდა. მალე დაატუსაღეს ბაქოში, შემდეგ თბილისში გადმოიყვანეს და ის იყო 1903-ში მეტეხის ციხეში ვერაგულად მოჰკლეს კიდეც.

ცაბუ. დიდი კაცი მოაქვდა ჩვენ საქმეს, დიდი კაცი...

ვარდენ. მე კი იმავ წელს გამიწვიეს კიდეც და მოვხვდი იქ, სადაც ორი დიდი იმპერიალისტური ავაზაკი, ნიკოლოზ II-ს მთავრობა და იაპონია, ბრძოლის ველზე შეხვდნენ ერთი მეორეს.

ლილოხი. ეხლა საიდან?

ვარდენ. მე წუხელის ჩამოველ პეტერბურგიდან... ჯარში რომ აჯანყებები მოეწყო, წრეულს, მეც შიგ ვეროე... პორტსმუტის ზავის შემდეგ პეტერბურგს მოვახერხე ჩასვლა და იქ თუმცა ვიმალებოდი, მაინც ამ ფორმით ვიყავ... ჰო, რა დიდი ამბებია, ცაბუ-გენაცვა, რა დიდი ამბებია რუსეთში... განსაკუთრებით 9 იანვრის შემდეგ...

ცაბუ. რასაკვირველია... ვიცი, რომ დაიწყო რევოლიუცია...

ვარდენ. ნამდვილად, ცაბუ ნამდვილად... რუსეთი გუგუნებს და გრიალებს, მუშები დაირაზმნენ, სოფლებიც აქოჩრილა... ლენინიც ჩამოვიდა და ხელმძღვანელობს მთელს ამ მოძრაობას...

ცაბუ. ჩვენშიაც, ვარდენ, ჩვენშიაც... გურია, სამეკრელო, ქართლი... ყველგან ერთობა, ყველგან ხალხის სამართალი... სულ კი კობამ გააღვივა ნაპერწკალი...

ვარდენ. კობამ კი არა სოსომ (ქალები იცინიან) რაო? ასე იყო, არ გახსოვთ... ჯერ ჩემსობას ბათუმში რომ ვიყავით... გერვასი ჩემი მოკეთე იყო, რომ პროკლამაციებს ავრცელებდა, ამას გარდა ქიშვარდი,

გურგენი და სხვები... სოფლებში რომ გაჰქონდათ ახალი სიტყვა...

ცაბუ. ჰო და სოსო იგივე კობა არ არის?

ვარდენ მართლა? მე ეს ვიცოდი მხოლოდ, რომ სოსო გადასახლებიდან გამოიქცა ისევ კავკასიაში და აქ მუშაობს... მხოლოდ რა სახელით ეს არ ვიცოდი.

ცაბუ. დიალ, აქ მუშაობს... ეხლა ქალაქშია და ის არის მეთაური ბოლშევიკების ფრთისა...

გივი. აგერ ძია ზევარი!

ზ ე ვ ა რ

ზევარ. გამარჯვება თქვენი, ქალებო... იცით რაზე მოვედით? ეს ვინ არის?

ცაბუ. ჰა, ჰა, ვარდენი არ გახსოვს? ბათუმში ჩვენთან რომ იყო ობოლი ბიჭი?

ზევარ. ბათუმში? ჰო... გამარჯვება! ეგ მე ბათუმში კი არა ქუთაისის ციხეშიაც მახსოვს... კობას ძალიან უყვარდა... რუსულს ასწავლიდა... გამოცვლილხარ... კარგი ხანია მას აქეთ—სამი წელიწადი მაინც იქნება...

გივი. (ჯიბიდან წიგნს ამოაცლის ზევარს).

ზევარ. ლოცა, გიჟო... ვაიმე, სად ჩამიდევს... ეს როგორ დამემართა?

ლილოზი. რა არის? ახალია რამე?

ცაბუ. (გოვის ჩამოართმევს წიგნს და კითხულობს) „გაკერით პარტიულ უთანხმოებაზე“.

ზევარ. ჰო, ეგ კობას დაწერილი წიგნია.

ვარდენ. კობასი? მაჩვენეთ. რამდენი ხანია ქართული არაფერი წამიკითხავს...

ზევარ. ჰა, მართლა გვითხარი, ვარდენ... საითა ხარ?

ვარდენ. მივხვდი. მენშევიკებს ჩემი გული ვერ გაეკარა.

ჯერ კიდევ მეორე ყრილობიდან, პირველ გათიშვისას მე ბოლშევიკების რიგებში ჩავდექი. . ან განა შეიძლება ჩვენა ხელმძღვანელის განმარტების შემდეგ ასე არ მოვქცეულიყავ... ეხლა ხომ... რას ჩადიან მენშევიკები: ასეთ ისტორიულ დროს მათ რევოლუციურ მთავრობის აუცილებლობა და საერთო შეიარაღებული აჯანყება უარყვეს. სამაგიეროთ წამოიყენეს შემდეგი მოთხოვნილებანი: რევოლუციურ თვითმმართველობის ჩამოყალიბება, კავშირი ბურჟუაზიასთან, კონსტიტუციონალურ-დემოკრატიული ღონისძიებანი თვითმპყრობელობასთან საბრძოლველად, ხოლო პროლეტარიატისა და გლეხების დიქტატურა გამოაცხადეს ბლანკისტურ სქემად.

შევარ. ბიჭოს, შენ ძალიან მომზადებულხარ ..

ცაბუ მენშევიკები ახლა ხელმწიფის მანიფესტს უჭერენ მხარსა.

ვარდენ. ოო, მაგ მანიფესტზე რუსეთში კარგა მღერიან:

Царь Николай издал манифест:

мертвым—свободу, живых под арест!

შევარ. ჰო, ეხლა რაზე მოვედი. ამ ცოტა ხნის შემდეგ ფინლანდიაში მოწვეულია პარტიული კონფერენცია მხოლოდ ბოლშევიკებისა. ამიერკავკასიის წარმომადგენლად იქ მიდის კობა და კიდევ ერთი ამხანაგი. ამ ამხანაგისათვის ცოტა რაღაც არის შესაკერი და... აი მოგიტანეთ, ქალებო. (კადასცემს რაღაც შეხვეულს) ცაბუ, მოდი ცოტა ხანს აქეთ... (განზე გაიყვანს).

ლილოხი. (გვივის) ეზოში?... კარგი, წადი, ითამაშე (გვივი გადის).

ზევარ. (ცაბუს ცალკე) ჰო, კომიტეტმა გადასწყვიტა... ერთი სიტყვით ყოველივეს აგიხსნიან.

ლილოსი. (ვაჟენს) აბა! საწყალი დესპინე შამათავა! უდროოდ დაილუპა ბათუმში. 9 მარტის დემონსტრაციის შემდეგ დიდხანს არ უცოცხლია. პოლიციამ აწამა თურმე სასტიკად, დაავადმყოფებული და სიცოცხლეც მოესწრაფა.

ვარდენ. ძალიან ქალი იყო, ძალიან!

ლილოსი. მისი გლოვა გულიდან ჯერაც ვერ ამოგვიღია. მაგრამ ვცდილობთ, რომ დესპინესთანები სხვები გაგვიჩნდნენ.

ვარდენი. აი, ცაბუ მაგალითად.

ლილოსი. ოჰ, ვარდენ, ვერ წარმოიდგენ რა ქალი დადგა. ან ასე რამ შესცვალა, რამ გააკაჟა?

ვარდენ. რევოლიუცია ხალხსა ზრდის, კარგი ხელმძღვანელები წერთნიან მათ. ეგეც უშუალოდ არა, მაგრამ ჩვენი ხელმძღვანელის-ორბიტაში იყო მოქცეული.

ზევარ. (ც.ბუს) ესეც ასე. მაშ მიტინგის შემდეგ აქ მოვა კობა და მასთან შემოკრებებიან თბილისის, ბაქოსი, იმერეთ-სამეგრელოს და ბათუმის კომიტეტების წარმომადგენლები და აგრეთვე გურიის ჯგუფი.

ცაბუ. მითხარი რა უნდა გადასწყვიტონ?

ზევარ. შენ რასაკვირველია გეტყვი: მთავარი ის არის, რომ უნდა გაძლიერდეს ბრძოლა შეიარაღებული აჯანყების მომზადებისა და ჩატარებისათვის, თორემ...

ცაბუ. მეც მანდა ვარ, თორემ მოღუნდა ზოგიერთი ვატყობ. პროლეტარიატს კი სწყურთან რევოლიუცია... ქალაქად... სოფლად... მე ამას ცხადად ვგრძნობ...

ვარდენ, (ლილოსის) მაშ სამი წელიწადია რაც გარდაიცვალნენ?

ლილოსი. დიალ, შენს შექმდე ერთი მეორეს მიყვნენ საცოდავი დათიელა და მისი მაგდანა. მე და ცაბუ აქ გადმოვსახლდით.

თანდილა (სიჩქარით შემოდის) რა ამბავია, ამხანაგებო, არ მოდიხართ მიტინგზე?

ვარდენა. მიტინგზე? რასაკვირველია. მე მინდა დღეს გამოვიდე, როგორც რუსეთიდან ახლად ჩამოსული ჯარის კაცი და ჩვენი ამბები უამბო ხალხსა.

ლილოსი. აა, ეგ ძალიან კარგი იქნება.

ზევარ. კარგია, მაგრამ მიტინგზე ჯერ ადრეა.

თანდილა. რაღა ადრეა ნახევარი საათი თულა დარჩა. მხოლოდ მანამდი, ცაბუ, შენი ნახვა უნდა ერთ კაცს. აგერ მიცდის.

ცაბუ. ვინ კაცია?

თანდილა. ბათუქელი ზიკოვის ვაჟი, სეროიჟა. წარმოდგინე ქუჩაში დამიჭირა და მაშინვე შენი ამბავი გამომკითხა თუ იციო... არ დამიმალავს, საეჭვო კაცად ვერ მივიჩნიე...

ზევარ. არა, ერთ დროს გამიგია, რომ ჩვენი, ბოლშევიკური ხაზით მუშაობდა.

ლილოსი. ვითომ რა ამბავიაო. ცაბუ რაზე გახსენებხარ?

ცაბუ. მისგან ურიგობა არაფერი მახსოვს.

თანდილა. ურავო არც ეზლა უნდა იყოს, რამდენათაც შევამჩნიე, მხოლოდ ძალზე სევდიანი სახე კი აქვს, თითქო მოტეხილიაო. მიიღებ?

ცაბუ. მობრძანდეს. (თანდილა გადის)

ზევარ. მგონი მას შემდეგ, რაც შენ მაგათ ოჯახს გამოექეცი, არც ეგ გინახავს.

ცაბუ. ოო, მაშინ ისეთ გუნებაზე ვიყავ, რომ მაგათ ოჯახიდან არაკის დანახვაც კი არ მინდოდა.

სერიოზა და თანდილა

სერიოზა. სალამი. აა, აჰ თითქმის ყველა ჩემი ნაცნობია.

ბათუქელები, თქვენ მაგონებთ ჩემს სიჭაბუკეს.

წევარ. ეხლა რა? მოხუცდით უკვე?

სერიოზა. არა, მოხუცება არ ითქმის, მაგრამ ეს კი ცხადია, რომ ბევრს რასმეს ისე აღარ ვუყურებ, როგორც წინედ.

ვარდენ. ლიბერალი ხომ არ გახდი, ყმაწვილო?

თანდილა. (ცაბუს ჩუმად) ის ხელის ყუმბარა მომეცი, ქალო.

ცაბუ. რათ გინდა? ჰაა, თანდილ... მოუფიქრებელი ნაბიჯი არ გადადგა...

თანდილა. არა, ვინიცობისათვის მინდა მქონდეს. მიტინგზე იარაღი საჭიროა. მოიტა.

ცაბუ. კარგი, მხოლოდ გახსოვდეს, რომ უდისციპლინობით ზიანს უფრო ჩვენ მოგვიტან, ვიდრე მტერს.

თანდილა. კარგია, ნუ მარიგებ. მოიტა. (ცაბუ გადის).

სერიოზა. ცხოვრება მეტად რაჟული რამ ყოფილა და თუ აქამდე მეგონა, რომ ერთის დაკვრით მთა და ბარს გავასწორებდით, ეს ეხლა აღარა მგონია.

ვარდენ. უკან დაიხიეთ? ინტელიგენტებში ბევრი ვნახე თქვენისთანები... მოდღევენებული. გულ-წამხდარი.. პეკერბურგში ზოგიერთი, ვითომ მოსოციალისტე ხალხი, ლაპარაკობდა,—უკვე საკმარისად მოგვცხეს და გვეყოფა, პროლეტარიატი ამ ჟამად ვერაფერს გააწყობს, რევოლუციის ხელმძღვანელობა ლიბე-

რალურ ბურჟუაზიას დაუთმოთ. თქვენც როგორ-
ღაც ამისთანებს მაგონებთ.

სეროიჟა. არა, მე რწმენა არ დამკარგვია, მაგრამ გამოე-
ტყდები, მოვდუნდი კი... ჩემის ფიქრათ რევოლიუ-
ციის საქმე დიდი ხნით გადაიდვა... და ჩვენ იძუ-
ლებულნი ვართ, ჯერ-ჯერობით იმ ნაფინანსრებით
დავკმაყოფილდეთ, რომელსაც თუნდა ამ უამად
ხელმწიფის მანიფესტი იძლევა...

გარდენ. ოჰ, რას ამბობთ, რას? მაშ არ წაგიკითხავთ
ლენინის წერილი მანიფესტის გამოშვების შედეგ.
იგი არა სწერდა: „მუშებს თავის დღეში არ და-
ავიწყდებათ მეფის იძულებითი კაპიტულაცია. მუ-
შებს არასოდეს არ დაავიწყდებათ, რომ მხოლოდ
ძალით, მათი ორგანიზაციის, მათი ერთობის ძა-
ლით, მასსების გმირულ მოქმედებით, ხელიდან გამო-
გლიჯეს ცარიზმს მანიფესტის ქალაქდზე თავისუფ-
ლების აღიარება და სწორედ ისინივე წაჰგლეჯენ
ამ თავისუფლებას...

სეროიჟა. ვიცი, მაგრამ გული მეთანადრება ამდენ
მსხვერპლს რომ ვხედავ: ბათუმის სისხლიანი ამბები
ამ სამი წლის წინედ, კიდევ უფრო გრანდიოზული-
აზვირთება პეტერბურგში წლეუნდილ 9 იანვარს...
უამრავი ხალხი ციხეებსა და კაზემატებში ჩამპალი,
ციმბირის ტუნდრებში ჩალუპული, სახრჩობელაზე
ჩამომღვრჩალი ..

ლილოსი. ბატონ სეროიჟას მეტად მგრძნობიარე გული
ჰქონია.

ცაბუ. (გამოვიდა. თანდილას ქალაქდში გახვეულ ყუმბარას აძ-
ლევს).

თანდილა. აბა ამხანაგებო, გავსწიოთ. უკვე დრო არის,
ლილოსი შიდიხარ?

ლილოსი. ეხლავ. გივიც მინდა წავიყვანო.

სერიოჟა. სად მიბრძანდებით?

ლილოსი. მიტინგზე. დღეს გამოდიან სხვადასხვა პარტიის წარმომადგენლები და კობაც უნდა გამოვიდეს...

ვარდენ. ვნახავთ როგორ დაამსხვრევს თავის მოწინააღმდეგებს, წავიდეთ.

ლილოსი. გივი, გივი! (გივი შემოდის) აბა, დაიხურე ქუდი და გავისეირნოთ. (გივი ქუდს მოძებნის, ემხადება წასასვლელად).

სერიოჟა. ეგ ვისი ბავშვია?

ცაბუ. ჩემი.

სერიოჟა. მერე მიტინგზე უშვებთ?

ცაბუ. ისწავლოს მაგანაც უშიშრობა და თავდადება.

სერიოჟა. (ამოიოხრა) ეეჰ... მაინც კარგები ხართ, კარგები!

ვარდენ. აბა, მივდივართ, თქვენ, ლიბერალო, არ წამოხვალთ?

სერიოჟა. (ფიქრში იყო თითქო ეხლა გამოუჩიზლდა) მე?... დაგეწევით! (გადიან ლილოსი, გივი, ზეარ, ვარდენ. მათი გასვლის შემდეგ უზერხული სიჩუმე ჩამოვარდება. სერიოჟა ცაბუს მიაჩერდება და დიდხანს უყურებს).

ცაბუ. რას შემომამუტერდით?

სერიოჟა. გიყურებთ და თითქო ვერ მიცვნიხართ. სახით ისევ ისეთი ხართ, არა, კიდევ უკეთესი, მხოლოდ თვალეში თითქო სიბრძნე ჩამოდგარა და მთელს აღნაგობას თავის თავის რწმენა მოუპოვებია.

ცაბუ. ვერ გამიგია, რა გინდათ სთქაით?

სერიოჟა. ჩემთვის კი ისევ ისე ახლობელი ხართ, როგორც წინედ.

ცაბუ. ახლობელი?

ბერიოჟა. დიად... ეს მე იმ დღიდან ვიგრძენ, ცხადათ, რა დღესაც თქვენ ჩვენი ოჯახიდან გაიქცით... მაშინ დავრწმუნდი თუ თქვენ ჩემთვის თურძე რა ძვირფასი არსება იყავით და ის იყო მოველ თქვენსა, რომ გულს თრთოლვა თქვენთვის გამეზიარებია, მაგრამ ჩემთან გამოლაპარაკებაც კი არ ინებეთ, თავი ამარიდეთ და არც არასოდეს მეჩვენეთ. მე კი მაინც ფიქრისაგან ვერ განგიშორეთ.

ცაბუ. მევონა, რომ რევოლიუციას შესწირეთ თავი... ამხანაგები გვიამბობდნენ;—სტუდენტებში დიდ მუშაობას ეწეოდით ბოლშევიკების ხაზით.

ბერიოჟა. დიად, ეგ აგრე იყო... რევოლიუციამ დედამამასთან გამოთიშა, მხოლოდ თქვენ... თქვენი წმინდა სახე მან ვერ დამავიწყა. ამბობენ დრო ჰკურნავს ადამიანს ასეთ გატაცებისაგანაო. მაგრამ მე ვერ გამკურნა, რადგან ეს უბრალო გატაცება არ იყო... ეს ეხლა ცხ.ღია ჩემთვის...

ცაბუ მესმოდა წელან ვარდენი თქვენ როგორ გამათრახებდათ... მოღუწება გიკიჟინათ და კიდევ უარესი... ლიბერალობა...

ბერიოჟა. გამოვტეხილვარ, მოვდუნდი, რადგან... ამ სამი წლის განმავლობაში ბევრი რამ გადამხდა თავს... ბევრი რამ გამოვიარე... მეტად აღტყინებული მებრძოლი ვიყავ... სტუდენტობაში მართლა რომ ცხარე რევოლიუციონერის სახელი მქონდა მოპოებული, შეურიგებელის ბოლშევიკისა... მაგრამ რამდენჯერმე დამატუსაღეს, ესეც არ მაკმარეს შო-

რეულს ქვეყნებში ვადამასახლეს... მაგრამ დედა-
ჩემმა სთხოვა ხელწიფეს და ვადამდე გამომიშვეს...
ზვიადე ეს მოწყალება, რადგან... ცაბუ, ქალბატონო!
... დავიღალე დიდათ... და აი ჩემი პირველი
განზრახვა ის იყო, რომ ჩამოვსულიყავ საქართვე-
ლოში, ღომენახეთ თქვენ და მეთხოვნა, რომ ცო-
ლად წამომყოლოდით.

ცაბუ. ბნო სერიოჟა! მე მიყვარდა ერთხელ. ეს იყო
ჩემი ქმარი ის მებრძოლი იყო, ქედ-მაღალი და
შეუპოვარი და რევოლუციის პატიოსნად შესწირა
კიდევ თავი. მე მხოლოდ ბებრძოლი ხალხი მიყვარს,
მტკიცე და შეურყეველი.

მ ი ტ ი ნ გ ი .

ორატორი. ... და აი, ამხანაგებო, რას მივალწიეთ? რუსე-
თი იქცა კონსტიტუციონალურ-მონარქიულ სახელმ-
წიფოდ. ეს ჩვენი მონაპოვარია, ჩვენმა მუშაობამ
მოიტანა ეს ნაყოფი.

ვარდენ ვინ თქვენ? თქვენ სად იყავით, როდესაც მუშები
ათასობით ციხეში ლპებოდნენ, უსწორო ბრძოლაში
სისხლსა ღვრიდნენ? ეხლა გამოძვერით? და ეხლა
გინდათ ამ კულ მოკვეცილ კონსტიტუციით დაკმა-
ყოფილდეთ?

1 მაცურებელი. ხელს ნუ უშლით ორატორს, გაგვაგონეთ..

1 ორატორი. აზიერიდან თვითმპყრობელობა აღარ არის,
თვითმპყრობელობა მოკვდა... აზიერიდან ჩვენი ლო-
ზუხგი იქნება: ძირს თვითმპყრობელობა კი არაა
ძირს მონარქია! (ვაშა! ვაშა! მოწონების ხრიალი).

ვარდენ. სულ ტყუილია! რუსეთის რევოლუცია ისევე აუცილებელია, როგორათაც აუცილებელია მზის ამოსვლა.

1 მაყურებელი. კიდევ რომელ რევოლუციაზე ლაპარაკობ? რევოლუცია მოხდა უკვე. წრეულს იანვარში პეტერბურგის ქუჩებზე დაღვრილი სისხლი ამის საბუთია.

ვარდენ. ჰო და ეხლა თვალს გვიბრმავენს, მთავრობა... უნიათო მანიფესტით უნდა პროლეტარიატი მოატყუოს და რევოლუცია სულ სხვა გზით მიმართოს.

2 მაყურებელი. აქამდე ყოყმანებდა მთავრობა და ეხლა კი გამოთქვა, რაც უნდა: სახელმწიფო ღუმას იწვევს.

ვარდენ. ჩვენ სწორედ ამ ღუმის წინააღმდეგ უნდა წავიდეთ.

1 მაყურებელი. ვინ თქვენ? თქვენა ხართ პროლეტარიატის წარმამადგენელი?

ვარდენ. დიალ. მთავარ ძალას ქალაქისა და სოფლის პროლეტარიატი წარმოადგენს. მისი მედროშეა სოციალ-დემოკრატიის პარტია და არა ეს ლიბერალები... აი, ყური დაუგდეთ, რას ამბობს.

2 ორატორი. (უკვე სიტყვას ათავენს) ჩვენ აღარ გვჭირდება იარაღი... ძირს იარაღი!

(ვაჟა! ტაში. ტრიბუნაზე ადის სტალინი)

ხმები. — ეს ვინ არის?

— ის არის, ის!

— კობაა, კობა!

— ჩვენი სოსო!

— ჩუმად! ყური დაუგდეთ!

სტალინი. თქვენ ერთი ცუდი ჩვეულება გაქვთ, რომელიც პირში უნდა გითხრათ, ვინც უნდა გამოვიდეს, და რაც უნდა გითხრათ, ყველასსიხარულით და ტაშის ცემით ხვდებით. თქვენ გეუბნებიან „გაუმარჯოს თავისუფლებას“-ო ტაშს უკრავთ, „გაუმარჯოს რევოლიუციას“-ო ტაშს უკრავთ; ეს კარგია. მაგრამ როცა გეუბნებიან „ძირს იარლიო“, ამასაც ტაშს უკრავთ. ამა რა რევოლიუცია იქნება რომ უიარაღოთ გაიმარჯვოს? ის რა რევოლიუციონერია, ვინც იტყვის: „ძირს იარალიო“? ამის მთქმელი ორატორი, ალბათ, ტოლსტოის მიმდევარია და არა რევოლუციონერი. და ვინც უნდა იყოს ამის მთქმელი, ის რევოლუციის, თავისუფლების ხალხის მტერია.

ხმები. — ვინ არის ეს კაცი?

— რა შხამიანი ენა ჰქონია?

— უთუოდ იაკობინელია!

— ჰო, იაკობინელის ენით ლაპარაკობს!

სტალინი. ნამდვილ გამარჯვებისთვის კი რა არის საჭირო? ამისათვის საჭიროა სამი რამ. კარგათ გაიგეთ და დაიხსომეთ: პირველი რაც საჭიროა ეს არის— შეიარაღება, მეორე— შეიარაღება და მესამე კიდევ შეიარაღება! (ტაში)

სტალინი. ძილისაგან გაფიცვამდე, გაფიცვიდან შეიარაღებულ აჯანყებამდე, აჯანყებიდან გამარჯვებამდე. ეს არის ჩვენი გზა, გზა მუშათა კლასისა.

ცაბუ და სერითყა.

ხერითყა. (მოკრუნჩხული ზის მაგიდასთან და თავი ხელებზე დაუყრდენია. პაუზა). მაშ კვლავ მარტოობა... უნდა დავ-

მარხო ერთად-ერთი ჩემი სხიოსანი იმედი?... საზოგადოებრივად ხელმოცარული, ჩემს მშობლებს და ჩემს წრეს სამუდამოდ ჩამოშორებული...

ცაბუ. დაუბრუნდებით თქვენს წრეს, ბატონო ჩემო მშობლები შეგირიგებენ... ერთი ნაბიჯი ხომ გადავიდგამთ...

სერიოჟა. ნუ ხართ სასტიკი... თქვენ და სისასტიკე? თქვენ, რომელიც ჩემს წარმოდგენაში ქალურ სინაზის სიმბოლო იყავით მუდამ... არა, თქვენ არა მკრავთ ხელს, არა მჯერა... მე ჩემი გული გადაგიშალეთ... გადაგიშალეთ აგრეთვე სურათი ამ დიდი მოძრაობისა... გამარჯვება ძალიან შორეულია და მანამ უნდა მხოლოდ სხვაგვარი მუშაობა, ნელი და წყნარი. ორთავენი ჩვენ ამგვარ მუშაობას შევწირავთ თავს ისევ ხალხისათვის, ისევ დაჩაგრულ კლასისათვის.

ცაბუ. სხვადასხვაგვარად ვაზროვნებთ. მე კარგათ ვიცი, რომ „ნაპერწყლისაგან იფეთქებს ალი“... ეს ნაპერწყალი კი უკვე ღვივდება, ინთება კოცონი... თქვენ კი ამას ვერა ხედავთ.

სერიოჟა. მე ვხედავ იმას, რომ თქვენ მიყვარხართ და მზათ ვარ თავი შემოგწიროთ...

ცაბუ. უკაცრავად! ჩვენ სალაპარაკო არა გვაქვს-რა. (სერიოჟას თითქოს სილა გააწნეს, წამოდგება, ერთს კიდევ შეხედავს ცაბუს, და, როდესაც მის შეუფალ, თითქმის მრის, ხანე გამოჩეტყველებას დაინახავს, სრულიად მოშვებული ნელის ნაბიჯით გადის).

ცაბუ. (მიდის კუთხის პატარა მაგიდასთან და აიღებს ერთ წიგნს, ჩაიკრებულა. შემდეგ ხმამაღლა წაიკითხავს სათაურს): „ოცნება და სინამდვილე“—ჰმ... რა ზედგამოჭრილია... (ლიმილით გადაფურცლავს. ერთგან შეჩერდება, კით-

ხულობს) „ენა შეიძლება, რომ „საერთო ნიადაგათ“ იქნას მიღებული. იმდენათ რამდენათაც მას ყველა ხმარობს, ენაც წარმოადგენს „საერთო ნიადაგს“, ისე, როგორც ბრძოლის ასპარეზი. მაგრამ რაკი ამ სულიერ იარაღს იღუმალი სოციალური წინააღმდეგობა ახლავს თან, ამიტომაც იგი ერთი მეორის დასამარცხებელ იარაღს წარმოადგენს“...

(ამჴკითხვის დროს ჩუმად შემოვა ნაღვინევი მეტიელა. ფეჴაკრეფით მივა ცაბუსთან, თავს წაადგება და წიგნში ჩაუხედავს. ცაბუ შეკრთება). ვინ არის? მეტიელა! რა გინდა აქ?

მეტიელა. რას კითხულობ? საშა წულუკიძის წიგნს? ეგ ლამაზი თვალები გეტკინება, გენაცვა!

ცაბუ. (მობრუნდება მკაცრად) აქ რა გინდა-მეთქი.

მეტიელა. შენი ჯავრი ჩამყვა გულში, ჩემო ხოხობო ეხლა მოგძებნე და მოველი.

ცაბუ. ეხლავ გამეცალე აქედან...

მეტიელა. როგორ თუ გამეცალეო... შენმა სიყვარულმა აქეთ შემომავდო და გაგეცალო?...

ცაბუ. ნუ ლაზღანდარობ... გამეცალე მეთქი!

მეტიელა. რატომ ასე კუშტად, რატომ ასე მწყრალად? რამდენი ხანია დაგეძებ... იმ დღეს ლილოსი დავინახე, მაგრამ თავი მომარიდა. განა არ ვიცი რატომ?... ჩემზე მტრებს ხმა გაუვრცელებია—თითქოს მე პოლიციის ჯაშუში ვიყო... მაგრამ მე ვიცი ამისათვის ჩემ მტრებს რა დღესაც დავაყენებ... კაცს სიყმაწვილიდან მუშების საქმისათვის თავი გადადებული მაქვს და ჯაშუშს მეძახიან?...

ცაბუ. ჩუ... ჩუმადი!.. მე სრულიადაც არ მინდა შენი ცხოვრების ამბები გავიგო... გთხოვ რომ აქედან წახვიდე.

მეტიელა. წავიდე რა... მოვშორდე ჩემ სატრფიალო არსებას, რომელსაც აგერ რამდენი წელიწადია შორიდან ვეთაყვანები...

ცაბუ. გთხოვ...

მეტიელა. მეც გთხოვთ... მხოლოდ ერთი კოცნა...

ცაბუ. (უკან დაიხვეს) გათახსირებული!

მეტიელა. ნებით არ გინდა? ძალიან კარგი... არ გინდა ნებით? (მივარდება, ეხვევა, უნდა აკოცოს. ბლლარძუნი. ცაბუ ახერხებს, შეუშინებლად მეტიელას ხანჯალს ამოუღებს ქარქაშიდან და განზე გაუსხლტება) აა, მაშ ეგრე? აა, შე-ალქაჯო შენ! (უნდა მივარდეს, მაგრამ სწორედ ამდროს კარებს აღებს თანდილა და ამ სურათს რომ დაინახავს მეტიელას უკანიდან მხრებში ხელს ჩაავლებს და კარებზე მიაგდებს) აჰა! მაშ ეს არის შენი კურო? კიდევ იმიტომ... იფ, მშვენიერი ხელობა კი დაგიწყვია, ქალბატონო!

თანდილა. უსინდისო! რა უნდა გიყო ეხლა შენ?

ცაბუ. კარში! კარში!

თანდილა. (მივარდება, ასწევს და კარში გაისვრის მეტიელას თან კარებს გადარაზავს)

ცაბუ. (თანდათან მშვიდდება) რა საძაგელი კაცია! ცუდი ამბავია, რომ ჩვენს ბინას მოაგნო... რაკი ერთხელ დაგვეცნოსა, აღარ გავგახარებს...

თანდილა. ნეტა მიტინგზე წამოსულიყავ... ხომ ასცდებოდი უსიამოვნებას.

ცაბუ. წამოსვლა რას უშველის, როცა ბინა გაუგია.. მერმე კიდევ ამაღამ... აქ უნდა შეიკრიბნენ ჩვენი კომიტეტის წევრები... თვითონ კობა მოვა აქ და...

თანდილა. აქ არის კრება? ვაიმე! მაგან რომ ჰოლიცია თავს დაგვასხას?

ცაბუ. ცხადია, კარგ არას მოიქმედებს...

თანდილა. მაშ რა ვქნათ?

ცაბუ. მიტინგი გათავდა?

თანდილა. არა, ეს არის სრულდება. კობამ რომ ყველანი მიამსხვრია, მერმე აღარ დავრჩენილვარ.

ცაბუ. ერთი უნდა მოახერხო... ამალამ აქ კრება არ უნდა შესდგეს... ირბინე და... მოსძებნე ხელმძღვანელი... უამბე როგორც არის საქმე... აბა, ჩქარა.

თანდილა. მივქრვიარ! (გარბის).

(გარედან საშინელი სროლის ხმა).

ცაბუ. რა ამბავია?... თანდილა არ იყოს... უჰ, თუ რამ სისულელე ჩაიდინა...

(თანდილა შემოდის სახე-გაბრწყინებული).

რა ჰქენ? ეგ შენ იყავი?

თანდილა. საზიზლარ ჭიას თავი გაუსრისე.

ცაბუ. აბა რა უნდა გითხრა? გესმის კი რა ჩაიდინე? მეტიელას მოკვლით ხომ კიდევ უარესი ზიანი მოგვაყენე ყველას. რომ გაიგებენ, ხომ სულ აიკლებენ ამ უბანს. მაგრამ ეხლა ლაპარაკის დრო არ არის... შედი იმ ოთახში, იქ ფუთაში შეხვეულია ლიტერატურა. მოიკიდე ზურგზე და გამოძევე, გაჩვენებ სადაც უნდა გადაიტანო... მართლა, ეს ხანჯალი... ხანჯალი წალის ყელში ჩაიდე... მე კი წავალ და ხელმძღვანელს მოვძებნი.

თანდილა. ჰმ... ბინასა სტოვებ? შენი ბავშვი? ლილოსი?

ცაბუ. მოვძებნი იმათაც... ამ ბინაში აღარავინ აღარა ცხოვრობს...

IV. ტ ა შ ე რ ე ფ ა რ ს ი.

ჯერ სხდომა არ დაწყებულა. ჯგუფ-ჯგუფად ხაუბრობენ.

1 დელეგატი. რა პატარა ქალაქი ყოფილა ეს ტამერ-ფორსი!

2 დელეგატი. დიად, მეც მეტს მოველოდი. არც თუ მაინც და მაინც დიდ სისუფთავეს ვატყობ. ფინ-ლანდიას ხომ მუდამ გვიქებდნენ დიდი სუფთა ქვეყანაად.

1 დელეგატი. მე მგონი რუსეთას რომელიმე სხვა ქალაქშიც შეიძლებოდა მოგვეწყო ჩვენი კონფერენცია. პოლიციის მხრივ აქაც ხომ რუსეთია.

2 დელეგატი. სამაგიეროდ მენშევიკები დაგვყნოსავენ.

1 დელეგატი. ვითომ აქ სულ ბოლშევიკები არიან?

2 დელეგატი. წმინდაწყლის. ეს ხომ მარტო ბოლშევიკების კონფერენციაა.

1 დელეგატი. ეგ ვიცი, მაგრამ... ვინ იცის!

2 დელეგატი. არა, დარწმუნებული იყავით. ეგერ ამიერკავკასიის წარმომადგენელი.

1 დელეგატი. აა, ეს ის, ვლადიმერ ილიჩთან, რომ მიწერ-მოწერა აქვს?

2 დელეგატი. დიად. დიდი მომზადებული ამხანაგია თურმე, ეგ ის არის, გახსოვთ, ვლადიმერ ილიჩი რომ უქებდა საკითხის სწორ დაყენებას ქართულს ჩვენს ორგანოში.

1 დელეგატი. მახსოვს „პროლეტარის“ № 22. 1905 წლისა.

2 დელეგატი. მაგრამ ეგ კიდევ რა არის? ვლადიმერ ილიჩი გვეუბნებოდა, რომ იგი არის მედროშე ამიერკავკასიის პროლეტარიატისა. ნამდვილი მისი ხელმძღვანელი.

სტალინი. (მოდის მათთან) უკაცრავად; ამხანაგებო, რო-

გორა ფიქრობთ ლენინი კიდევ დიდხანს დაიგვიანებს?

1-ლი. თქვენ რა, ლენინს ვერ იცნობთ?

სტალინი. ლენინს 1903 წლიდან ვიცნობ, მიწერ-მოწერით.

2-რე. პირადათ კი ვერა?

სტალინი. ვერა.

1-ლი. აქ არის.

სტალინი. მოვიდა კიდევ?

2-რე. დიალ, ეგერ კუთხეში. ყველაზე ადრე მოვიდა.

(ლენინი ზურგშექცეული დგას მაყურებლებისაკენ და თავის ჯგუფში საუბრობს).

სტალინი. მე კი სულ სხვა წარმოდგენა მქონდა.

1-ლი. როგორი?

სტალინი. მეგონა, რომ ლენინი არამც თუ პოლიტიკურად არის გოლიათი, არამედ გარეგნობითაც მეთქი: მაღალი წარმოსადეგი...

2-რე. ჰა, ჰა... ბევრ ჩვენგანს ესეთი წარმოდგენა გვექონდა, მაგრამ... რა არის კიდევ საკვირველი: ეს მისი თავდაბლობა და უბრალოება.

1-ლი. არასოდეს არა ცდილობს, რომ თვალში წამოგვეჩხიროს, რომ უსათუოდ შეამჩნიოთ, რომ ხაზი გაუსვას თავის მაღალ ადამიანობას...

სტალინი. (თითქმის ფიქრში) დიალ... დიალ... სწორედ აგრე უნდა იყოს—ახალი ბელადი ახალის მასსისა, უბრალო და ჩვეულებრივი მასსის, კაცობრიობის ქვედა ფენის სიღრმიდან რომ არის წამოსული...

ლენინი. (თავის ჯგუფს) დიალ, აიღეთ 1902 წლის ბათუმის ამბები. ამ წლის მარტის 9-ს ბათუმის მუშების დემონსტრაცია და მათი სისხლის დათხევა უადრესად დიდი მნიშვნელობის იყო საერთოდ მუშათა

მოძრაობის ისტორიაში და კერძოდ ამიერ-კავკასი-
ისათვის. ბათუმის სოციალ-დემოკრატიული ორგა-
ნიზაცია კი ჩამოაყალიბა აი იმ ამხანაგმა, რომელ-
ზედაც გელაპარაკებოდით (თანდათან სახეს ავანსუ-
ნისკენ იბრუნებს) მან პირველმა დარაზმა ბათუმელი,
ბაქოელი და საერთოდ მთელი ამიერ-კავკასიის მუ-
შები თვითმპყრობელობისა და კაპიტალიზმის წინა-
აღმდეგ რევოლუციურ ბრძოლისათვის. მან მთელს
ამ მნიშვნელოვან უბანზე გააჩალა დიდი მუშაობა.
საერთოდ იგი დიდი ორგანიზატორია, მტკიცე ხა-
სიათის და დიდი ნებისყოფის. იგი უკვე იყო დატუ-
სალებული და გადასახლებულიც, მაგრამ მალე
გამოიქცა და კვლავ თავდადებით და უშიშრად მუ-
შაობს.. აქ უნდა იყოს უთუოდ. ამიერ-კავკასიამ
წარმოგზავნა. ვერ ვიცნობ პირადათ.

სტალინი. (მივიდა მასთან) დელეგატი ამიერ-კავკასიისა.

ლენინი. ააა, სწორედ თქვენ გახსენებდით ესლა. „მგზნე-
ბარე კოლხიდელი“ არა?

სტალინი. (ღიმილით) თქვენ რომ მიწოდეთ? დიად, „მთის
არწივო“!

ლენინი. ძოიტათ თქვენი ხელი. (ხელის ჩამორთმევა და
ერთად წინ წავლენ).

ფ ა რ დ ა

დასასრული

რედაქ. — გრ. მიქაუტაძე
ტექნედაქ.—შ. დეპეტრაძე.
გადაეცა წარმოებას №15/V.
ხელმოწერილია დასაბეჭ-
დად 15/VI. ტირაჟი 3.500.
შეფუთა № 1151. მთავლიტი-
ნომერი 1158. წიგნი შეიც.
9¹/₂ სასტ. ფორ.

* *

წიგნი აიწყო და დაიბეჭდა
„ზარია ვოსტოკას“ სტამბა-
ში. შეიკინძა გამომცემლობა
„ფედრაცია“-ს სტამბაში.
პლენანოვის პრ. № 181.

